

Az alábbi szöveg Papp Gyula nagyszokolyi református lelkész helytörténeti munkájának reprodukciója, az örökösök szíves engedélyével

Tartalom

I. NAGYSZOKOLY

ROMOK ALATT

MŰVELŐDÉS

A JOHANNITA-LOVAGREND

BÉKA

A TEMPLOMOS LOVAGREND

SZOKOLY BIRTOKAI

SZOKOLY A TÖRÖK MEGSZÁLLÁS ALATT

LAKOSSÁG A TÖRÖK MEGSZÁLLÁS IDEJÉBEN SZOKOL

PÉNZEK ÉS ADÓK

KISSZOKOLY

NAGYSZOKOLY

A KÖZSÉG MEGALKULÁSA

A REFORMÁTUS EGYHÁZ

A TEMPLOM TÖRTÉNETE

TEMPLOM

A REFORMÁTUS TEMPLOM FELSZERELÉSE

ÚRASZTALA

AZ ÚRASZTALI ESZKÖZÖK

TORONYÓRA ÉS ORGONA

HÍRADÁS

HARANGOK.

A NAGYSZOKOLYI REFORMÁTUS ANYASZENTEGYHÁZ HARANGJAI

A REFORMÁTUS EGYHÁZ PAPJAINAK ÉS TANÍTÓINAK LAKÁSA PARÓKIÁLIS HÁZ ÉS UDVAR, PAPLAK

UDVAR

AZ ISKOLAHÁZ ÉS UDVAR

A REFORMÁTUS ISKOLAI TANÍTÓK

A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ

A RÓMAI EGYHÁZ HARANGJAI

A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ PAPJAI

A NAGYSZOKOLYI ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE

AZ ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ PAPJAI

A NAGYSZOKOLYI ÁGOSTAI GYÜLEKEZET TANÍTÓI VOLTAK

AZ ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ TEMPLOMA

INGATLAN JAVAK ÉS FUNDUSOK

TEMETŐK

CONVENTIOK-STALLÁRIUMOK-DÍJLEVELEK

A rektor tanítói javadalma

ROBOTVILÁG IDEJE

FÖLD-BÉRLETEK

NAGYSZOKOLY TERÜLETÉNEK FELMÉRÉSE

ÜZEMEK - MALMOK, STB

TÖRPEVÍZMŰ:

VÁSÁROK:

KOCSMÁK, ITALBOLTOK:

A KÖZSÉGI HATÁR TAGOSÍTÁSA

NAGYSZOKOLY FÖLDTERÜLETÉRŐL PONTOS ADATOK

NAGYSZOKOLY ARANYKORA

NAGYSZOKOLY A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ KAPUJÁBAN

NÉPI TÁRSADALOM CSALÁD

[KISGAZDÁK](#)[ÉTKEZÉSI SZOKÁSOK NAGYSZOKOLYBAN - ÉTELEK](#)[BÚCSÚK ÉS VÁSÁROK](#)[HÁZASSÁGKÖTÉS](#)[NAGYSZOKOLY A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDEJE ALATT ÉS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDEJE UTÁN](#)[NAGYSZOKOLY A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN](#)[Földosztás, beszolgátatás, kulák világ, mezőgazdasági szövetkezetek](#)[PATKÓ BETYÁR ÉS A NAGYSZOKOLYIAK](#)

I. NAGYSZOKOLY

Hivatalosan 1903. (1989. évi IV. törvénycikk 3. paragrafusa alapján) év szeptemberétől van a Nagyszokoly elnevezés. Azelőtt Zokol, Szokol, Nagyszokol, Nagyszokoly, továbbá Kisszokol és Kisszokoly nevek is szerepelnek. Honnét ered ez a név? Ezt nagyon nehéz megállapítani. A név: Szokol - szláv szó. Magyarul solymot jelent. A honfoglalás idejében a szlávok laktak itt. Rengeteg erdőség vette körül ezt a helységet, amelyben sólymok tanyáztak. Lehet, innét is e név. De van egy rege is, mely szerint a honfoglaló magyarok között volt egy sólyom nevű vitéz is, aki ezen a vidéken diadalmaskodott és az itt lakó szlávok az Ő nevét örökítették meg szlávosan:

Szokolnak. De mi volt a név azelőtt? (A kocsikon, lófogatokon közlekedők itt szoktak megállani pihenésre, fogatváltásra - (Szokol, te is megállani?) Mint kérdés, örökké maradhat a találgatás, hogy mi volt ennek a régi településnek az eredeti neve A község Tolna vármegye északi szélén, a Balatontól lefelé légvonalban számítva 23 kilométer távolságban fekszik. Somogyországgal északról határos, innen Nagyberény, keletről Magyarkeszi, délkeletről Tamási, nyugatról Iregszemcse a szomszédai. Vasútállomásai: Tamási, Daránypuszta, Fürged, Mezőhidvég, Felsőnyék.

Van autóbusz járata, emberorvosa, állatorvosa. Önálló közigazgatási község, önálló anyakönyvi kerület. A honfoglalást követő időkben, 895-től a fennkölt gondolkodású Guth-Keled nemzetség szállásbirtokainak volt egyike. Letelepülésre, hosszabb ideig való tartózkodásra az emberek felhasználták egészen az ókortól, mindenkor.

ROMOK ALATT

Kezdjük utunkat a romok alatt azzal a reménnyel, hogy eljutunk majd a felszínre. Ezen a földterületen az egymást felváltó néprétegek, fajták, mindenkor létesítettek a legősibb kortól mostanáig: kultúráját és hagyományait a korok színvonalának megfelelő módon. Ennek megismeréséhez nézzünk vissza és előre. Mikor keletkezett a Világ? A Föld? A kezdet megállapítása ugyanolyan nehéz, mint annak a meghatározása, hogy mindezeknek mikor lesz vége? Teológusok és geológusok foglalkoznak a témával, az Eget, mennyet, mennyezetet, a másikat az alapot a Földet kutatja. Mind a kettő az ember sorsával foglalkozik. Annak múltjával, jelenével, jövőjével. Származásával, az emberanyagával, ami látható és ami láthatatlan: a lélekkel, amit emberi szemmel nem lehet meglátni. A porból teremtett emberrel, a földdel, amiből származik, amiből a növények számtalan faja, színe, íze, tápláló ereje, a sokféle vitamin táplálóerő előjön, ami fenntartja az emberi testet és pótolja mind azt, ami hiányzik a szervezetből, hogy fennmaradjon és meglegyen mindaz, amire szüksége van a testnek. Némely gyermek még a földet is eszi, mert valahol elmaradt testéből a pornak egy része, amelyre szüksége van, és ami a végén ismét porrá lesz, mert porból lett. A lélek, a láthatatlan lélek pedig, amely a láthatatlan erőből, a Substantiából lett, az megtér "Ahhhoz (Istenhez), aki adta volt azt".

A Föld élete harmadik korában, az úgynevezett harmadkorban alakult ki nagyjából Földünk mai arculata. Szárazföldre váltak el a tengertől. Tengervizek hatoltak be a szárazföldre: szárazföldre, szigetek emelkedtek föl a tengerekből.

A mai Dunántúlon Tolna és Somogy megye területein kialakult a "Mocsár-tenger", s ez levezetődött a Sió medre vidékére. A benne élő csigák, amint pusztultak és sodródtak, kagylójuk kemény része a tihanyi sziget mélyébe húzódva felgyülemlett állapotban megmaradt és "kecskekörmökhöz" hasonló alakban lett a rege-világ anyagává. Ebben a harmadkorban törtek elő a fiatalabb kőzetek: endezit, liparit és bazalt tömegek alakjában. Ugyanabban a korban keletkeztek a Kárpátok is (a Pireneusok és a Himalája, stb.) A Harmadkor klímája melegebb lehetett a mainál. Ekkor indult meg a mai éghajlati övek kifejlődése, de még ekkor vegyesen voltak a mai bükkfáinkkal,

nyárfáinkkal, diófáinkkal a fügefák, mirtuszok, babérfák, kámforfák és más, olyan növényfélék, melyek ma már csak a melegebb éghajlat alatt élnek. Nagyszokoly határában a vizes helyen található békarokka és zsurló ősei valamikor nagy hatalmas fák voltak. A harmadkorban kiveszett puhatestű állatok helyét elfoglalták a gerincesek, megjelentek: a cápák és csontos halak. A gerincesek kifejlődése, átalakulása következett ezután. Elefántok, medvék kiszőrösödtek, vadlovak száguldoztak Európa területén.

Nagyszokolyon ebből az időből származik az a süllyedős talaj, ami a Mohartelek-dűlő belső felében van.

Nagyapám beszélte, hogy széna gyűjtése alkalmával az egyik ittlévő forrásba petrencerudat dugtak és ez eltűnt örökre. Két bika itteni legelés közben összeverekedett és dulakodásuk hevében mind a kettő végleg elsüllyedt. Ezt a "Kindert" van úgy, hogy ősszel kukoricaszárral töltik meg a gazdák, hogy az ne maradjon földjükön szemétnek, s ez tavaszra mind elsüllyed. Egy alkalommal magam is lesüllyedtem, a jobb lábam szárát alig tudtam kihúzni. Az ittlévő víz hideg és csodálatos, hogy télen nem fagy be. Bent a faluban, a Hunyadi utcából kiinduló Iregi utcában (Ürögi-köz lenn a lápon, ahol híd is van, a Koszvílgyi réteken eredő és a falun végig csörgedező kis patakocská jobbra oldalán), a Papp Ferenc (ősatyáim telke) és alsó szomszédja: a bóti Fejes János (a község alsó részén levő boltról nevezték így!) kertjében van egy kis tavacska, ennek a vize meleg és télen nem fagy be. Ha egy egyenes vonalat húzunk a pár évvel ezelőtt olaj kutatás közben feltörő ádándi melegforrás és a Tamásiban felfedezett melegforrás irányába, ebbe beleesnek ezek a nagyszokolyi források is.

A török megszállás idejéből fennmaradt az az emlék, hogy a megrongálódott római katolikus templomban fürdőt rendeztek be. Nem kis mértékben növeli a fentiek érdekességét az is, hogy a régi Szokolt elpusztító török egy férfit, aki a keresztyén vallásról a Mohamedán vallásra tért át - amely cselekedet a török előtt nagy érdem volt, - olyan nagy tiszteletben részesített, hogy mint Szokoli Musztafa budai pasát (hitehagyott, Muzulmán renegát) juttatta ahhoz a szerephez, - bizonyára azért is, mert Szokolról magával vitte már a fürdő készítéséhez való alapismereteket, - melyek alapján 1568-ban ez a Szokoli Musztafa ásatta azoknak a forrásoknak egyikét a Szent-Lukács-fürdőben, amiből nyeri ma is az ugyanazon összetételű és gyógyító hatású vizét, mint a Császárfürdő, amelynek vizét már a Kelta telepeket meghódító rómaiak is használták, és amely valaha Hunyadi Mátyásnak volt a fürdője. Ezt a fürdőt is Szokoli Musztafa budai pasa nagyobbította meg a török megszállás ideje alatt. Nincs kizárva, hogy a rómaiak itt Szokoly területén is készíthettek fürdőt. A Rudas-fürdőt, ahol a török uralom idején dervis kolostor és fürdő volt, Szokoli Musztafa 1560-ban építette.

A rómaiak, mire a mai Magyarország dunántúli részét meghódították, akkor már a művelt népek jellegével olyan nagy mértékben rendelkeztek, hogy minden adottságuk megvolt ahhoz, hogy a fürdőkre igényeik lehettek. Szerettek is fürdőket létesíteni, mivel olyan helyeket szálltak meg először, ahol már valami kultúrát találtak. Itt a mai Nagyszokoly területén fürdő létesítésére megfelelő terepet fedeztek fel, a Kelták nyomában. Itteni állandó tartózkodásuknak alapját valami nagy hatású gyógyfürdő képezte, ahonnan boldogan emlékeztek mindenkor kedves Hazájuk gyönyörű tájaira.

Nagyszokolyra vonatkozólag még eddig sok fel nem tárt érték van a föld mélyében, ami felkutatásra vár az egymást követő korok megismerése alapján.

Néhány évvel ezelőtt Nagyszokolyon a falu alsó részén levő törpevízmű kút vize kevésnek bizonyult, tőle feljebb új kutat kezdtek fúrni, de a fúrást abba kellett hagyni, mert emberi fogyasztásra alkalmatlannak bizonyult. Vize, mennyisége pedig a már jól kiépített tamási fürdőt tönkretette volna, azáltal, hogy a nagy mennyiségű víz itt tört volna fel.

MŰVELŐDÉS

A minket érintő emberi művelődés legrégebbi időszaka, amikor az állati sorsban süllyedező ember, a barlangokban együtt volt az állatokkal. Az emberi csontok mellett található az állati csontok is. Ugyanazokon a helyeken csiszolatlan kőbalták.

Az újabb fejlődés, amikor a barlangokban már nem csiszolatlan, hanem neolitik csiszolt eszközöket találtunk. (Nem messze Nagyszokolytól, kb. 20 km távolságban, Ságvár határában paleolitik eszközöket, a felső pleisztocén rétegből pedig taránc-szarvas csontokat és magdaleni eszközt találtak.) A jégkorszak utolsó szakaszát képező magdaleni idő és az itt kezdődő új-kőkorszak az, amely az emberi művelődés történetében részünkre jelentős. Ekkor váltotta föl a csiszolatlan kőeszközök korát az új kőkorszak, más néven a neolitik. Átmeneti ideje újabb évezredekig tarthatott. Ebből a korból található ember csontok, Európában. Honnét került ide Ember? Ez még nincs tisztázva.

Az emberiség őshazájában tartott Pamír fennsíkot említik az ázsiai szent könyvekben, amelyekben a fennsík neve gyakran előfordul. Négy folyó ered itt: Az Indus, a Hilmend, az Oxus és Jaxartes: mind a négy ellentétes irányban halad és teljesen megfelel a hagyomány négy folyamának. A Biblia szerint "Négy folyó. Pizon ez az amely megkerüli Havilah egész földjét, ahol az arany terem és annak a földnek az aranya igen jó. Ott van Bdeion

és Onix kő. A második folyóvíz neve pedig: Gihon. Ez az ami megkerüli Khus földjét. A harmadik folyó neve Hidekkel, ez az ami Asszírria hosszában folyik. A negyedik folyó pedig az Eufrates. Maga az ország ma a folyamatok mentén és a völgyekbe szoruló néhány oázis kivételével terméketlen és inkább alkalmas nomád népek, mint műveltek táplálására. Azonban valamikor ott lakott népek ezt mégis a legszebbnek, a legjobbnak tartották, ahol atyáik tökéletes boldogságban éltek. Ez volt a paradicsom: "Édenkert", és amilyen szép stílusban, a költői elbeszélés csodálatos módjain örökölte meg a paradicsomi édenkerti eseményeket, annak leírója. Feltétlenül meg kell értenünk, hogy itt már a Világ, a Föld, az ezen való élet olyan korában járunk, amikor az ember élvezte a kényelmet. Ádám apánk nem kapált csak kapálgatott. Éva anyánk nem font, csak fonogatott.de az Ember ismereteivel nem volt megelégedve, többet akart. Tudni! Mindent akart tudni! Megmérhetetlen távolságba akart feljebb emelkedni. Eddigi tudása gyümölcsöt teljes mértékben akarta látni. Csábították vágyai, azokat ki akarta elégíteni, hozzá nyúlt valami tiltott fegyverhez. "Eddigi ismereteid gyümölcsöt mindent élvezheted, de van egy fa a "mindentudás fája", arról ne egyél, az pusztulásodat, halálot fogja okozni. "Neukrais" Formára, alakra az almához hasonló. Ha kezébe veszed, meg fog mérgezni halálosan, minden gyümölcsöt. Hiába gondolod, hogy te tudsz majd elképzelt sikeres alkotások, tudásod eredményével "új Eget", "új Földet" teremteni. Vegyszered meg fog mérgezni minden élelmet, minden gyümölcsöt, minden fát, ami eddig ezen a helyen jó volt: A kertben olyan robbanás történik, hogy életben maradhass, innen menekülnöd kell! Az ember nem hitt a Teremtő Istennek, jó lelkiismerete szavának. Engedett a csábítóknak a kígyókat megtestesített csábító bűnnek. Az almához hasonlóan leszakította, kezébe vette az almához hasonló tiltott fegyvert. . . Puff! Robbanás! - Bújt, menekült . . . Rejtőzködött, eddigi elért sikerei közé. . . Menekülni kellett, fel kell venni a harcot az életben, "az életért, újra kezdeni mindent. Arca verítékezése, tenyere feltörése, a mérgező gázok elől való rejtőzködés a barlangok sötét mélységeibe. A bunkerokban lakni az oda menekült állatokkal. Új légkör, új levegő, kipusztult élet. . . Neki az ismeretlen útnak. Minden nélkül, csupaszon, mezítelenül. "Fel kell öltözködnöm". "Reszketek, fázom, szégyenlem magam, hogy elvesztettem mindent." Szánakozva tekintett egymásra a férfi és a nő csupaszon, mezítelenül. Ha eddig nem, de most elszégyenülve álltak mezítelenül, szemben egymással. Felismerték egymásban a nemi, különbséget.

Szégyenletükben egy darab körülkötőt vettek magukra. Hova az életért? Mindent újra. Elindult az ember a Pamir fennsíkról. Nemzedékek szájhagyományával őrizték meg az utat, amelyen járt. Asszony! "Éva"! Nem tudtál ellene állani, a csábításnak"! Gyenge voltál, tetted azt, ami meg volt tiltva a részedre. megkívántad. Megtetted ami nem volt szabad! Engedtél a csábítóknak. Élvezted, ami tiltva volt! Elernyedtetél. Hova süllyedtél? Ember! Ádám! A Teremtő képmása: a teremtés koronája!

Meg fogsz nagyon bűnhődni. Felrobbantottad eddigi boldogságod, nyugalmad ékes kertjét. Nem volt elég eddigi tudásod? Nem elégedtetél meg azzal amit kaptál? Elégedetlenül önző módon mindent akartál. Azt vesztetted el, ami drágaa az, életet.

Bűnöd, kísérleted eredménye a "Halál". Gondold meg ember mit tettél Hova süllyedtél? Mi lesz veled? Orcád verítékével, hólyagosra feltört tenyered lüktetésével fogod keresni kenyered, mert ha nem, akkor éhen pusztulsz. Bogáncs. és kóró <borítja földedet. Asszony! Gyenge Asszony! Szép asszony! Nyögni fogod, csillagokat fogsz látni nagy fájdalomadban, amikor gyermeked fogod megszülni. De gyermeked, a Te gyermeked lesz az új ember. Aki az idő méhéből fog megszületni és megtöri a bűnnek, a kísértőnek, az erejét. Fejére tapos, új eget és Új Földet fog létrehozni, melyben kegyelemből igazság lakozik. Béke lesz! ne nektek addig küzdenetek, reménykednetek kell, hogy békesség legyen a Földön.

Előtted az út Ember! Küzdj, reménykedjél! Csupasz, mezítelen: szégyenletes állapotban vagy. Kösd körül magad. Helyesen teszed, takard el mezítelenséged. Tüntesd el szegénységed! Alkoss újra kultúrát! Édenkerti ember. Föld mélyébe menekültél bunkerokba rejtőzködtél. Vadállatokkal lett, közös lakásod! Előtted az út, a tudomány, a művészet, a technika vívmányai, kezében a jövőd. Kezében a, tiltott fegyver!" . . . Haladt és halad az ember. Járt a Jarta a világot, a Földet. Változik a színe, az alakja a Föld különböző részein való lakozással, változik az alakja az éghajlat és a földi táplálékok, különböző fajai szerint. Alkotja kultúráját nemzedékek és idők változásaival, koronként és évszázadonként, stb. Küzd a világ a sors ellen. Rendezi öltözetét. Divatok, divatosság váltja fel és ismétli önmagát: , : A mérsékelt éghajlatban látjuk legjobban ezt a kulturált haladást, és változást. A kultúrája nem egyidőben fejlődött és fejlődik ki a Föld minden részén. Az ember életével és létezésével különböző 'emberi sorsok és rasszok jöttek létre, az égővek szerint. A Föld terményei, egyik fajnak, a másikkal való keveredése folytán .különböző színek, különböző termetek jöttek létre különböző formák, más és más időben. Ázsia népei már a műveltség magas fokán fejlett életet éltek kulturális gazdasági élet módban, amikor Európában még kialakulóban volt az ember számára a megélhetés. Egyébként a korok határa nincs meghatározva. Különböző a geológusok felfogása.

Mikor jelent meg Európában az ember? Honnan jött? Milyen időben? Milyen katasztrófa, földrengés, földindulás

hozta ide? Milyen sors alakította formáját? Az ősi lelet az Andriás Scheuhzerih nevű óriás salamandra, melyet Ichenchzeriről neveznek így. Ő ezt az emberi test megkövesedett maradványának tartotta és Homo diluvii testis (az ember harmadkori tanuja) néven írta is. (Révai Nagy lexikon 626. oldal).

Nevezetes a neándervölgyi lelet. 1856-ban vasúti munkálatok végzése közben a munkások emberi felső koponya részt és hozzá emberi csontokat találtak. Azóta hozzá hasonlók nagy számban kerültek elő. De a Föld és Éghajlat ezen átalakulás idejében nem csak növények és állatok veszték ki fajaik szerint, hanem a fentebbi emberi faj is utódok nélkül kiveszett. Alakját lásd. (Révai Nagy lexikon, őseember).

Nagy jelentőségű volt, mikor a csiszolatlan kőkorszakból átlépett az új kőkorszakba, és új kőkorszak embere lett. E Neolit korban nagy jelentőségű a hosszú fejűeknek megnevezése és megjelölése. Ez az "ember" már kezdetleges módon kezdte művelni a földet. Ami növény az Ő maga megélhetésére fontosnak és szükségesnek mutatkozott, azt már mesterségesen is termesztette. Aránylag nagyon fejlett szellemi életet élt. Nagy szellemi fölényben volt már a régi kőkorszak emberén.

A Theológia szerint a harmadik nap, a Biológia szerint harmadik kor az, amikor a Föld nagy változásokon ment keresztül. Az ember fejlettebb gondolkodását mutatják edényei, ékszerei, rajzai. Balták, kalapácsok, gyaluk, karperecek, stb. Készítését jól ismerte. Élt lelki életet. Voltak védő és támadó fegyverei. Halottait régen elégette, hogy mennél előbb porrá legyen az, ami porból lett, vagy megette, azzal a tudattal, hogy akiket meg evett, azok őbenne tovább élnek és az erejük az övé lesz. Később el temette az ember a halottait. Ez jelenleg is bizonyítja fejlődő lelkű életét. Míg idáig eljutott, hosszú idő telt el. Amikor pedig az ember a halottait, annak eszközeivel, védő és támadó fegyvereivel együtt, temette el, hogy azokat a meghalt, majd a másvilágon is használhassa, akkor már hitt a túlvilági életben is.

Nagyban emelkedett az életszínvonal mikor rájött arra, hogy a követ át lehet fűzni. Ezzel a gyakorlat és a művészet embere lett. Megismerte a fémet. Azt úgy kezelte, mint a követ. A fémkorszak emberének a könnyen kovácsolható vörös réz vált eszközei anyagává. Ezt a vörös rezet kezelte úgy, mint a követ készítményeihez. (Teljesen megegyeznek ezek a Kőkori formákkal).

Ebből egy lépés volt felfelé az emberi művelődés terén, amikor a vörös rezet antimonnal és ólommal keverte, ami által ezt szívósabbá, keményebbé, használatra alkalmasabbá tette; így eljutott az az ember a bronz ismeretéhez. Belépett a bronzkorba.

E korszak emberének lakása földbe vájt méhköpű-szerű üregekben volt. Nagyszokolyban a föld alatt találhatók ilyen mélyedések. Nyomát találjuk annak is, hogy voltak rőzséből készített anyaggal bevont építmények. A bronzkorszak embere már művelte a földet, voltak házi állatai: ló, disznó, juh. Voltak szárnyasai is, holtjait elföldelte, vagy elégette, a hamvakat étellel és a meghalt kedves eszközeivel urnába zárva dombok alá temette. Ez a korszak amely Krisztus előtt 7000-SOOO-ig terjed, gazdag eszközökben a Dunántúlon. A mai Nagyszokolyhoz elfogadható, nem nagy távolságban volt Dunaföldváron, a híres bronz öntő telep. A bronzkort követő művelődési korszak a vas korszak volt. A régészet ennek két-két korszakát különbözteti meg: A régebbi Hallstadti és az újabb La-Téne kort. Úgy a régebbi, mint az újabb kori vaskorszak szorosan összefügg az indogermán nyelvcsaláddal tartozó: Kelta törzsnek uralmával. Ez a népfaj Polybius híres ókori történetíró szerint (204-1222 kr. e.) Európa nyugati és dél-nyugati részéből Kr. e. negyedik század táján özönlött el Dunántúlt, és csaknem 500 esztendeig uralkodtak itt. Több törzsük volt. Ez a kiváló nép, a korabeli törzsekhez viszonyítva, a műveltség nagyon magas fokán állt.

Egymástól különböző törzsekben élt. Központi irányítást nem tűrt, ezért nem tudott központi államot alkotni, és ez lett a romlása.

Egyik kelta törzs 280-ban Keletre vándorolva, Epiruszon és Görögországba hatolt, de a Delphi, előtti vihar és földrengés visszavonulásra kényszerítette őket, és átkeltek Kisázsia, ahol a rólu elnevezett Galiciában telepedtek le. Égitestek: Nap-Hold-csillagok imádói voltak. Pál apostol: Paflagonia, Pontus, Kappadácia, Britania és Frígia lakóit első ízben, második térítői útja alkalmával látogatta meg és közöttük több helyen keresztyén gyülekezetet alapított, akik azonban a zsidók által zsidózási irányzatot vettek fel. Pál apostol ezért 52-ben figyelmezteti őket, Efezusból, hogy óvakodjanak a zsidóskodó tanítóktól és tanítványaitól. A kelták egyik hatalmas törzse a "bolyok" Dunántúl északnyugati részén Kr.e. negyedik század végén virágzó életet élt. 40.-ben a (Geta)-geták törték meg uralmukat. Strubó és Pliniusz római történelmi és földrajzi (írók szerint a geták úgy el pusztították a bolyok országát, hogy azt hosszú ideig a "bolyok pusztá"-jának nevezték. Ugyanabban az időben (Baranyában, Somogyban) a Kelták: Oserja törzse lakott) Legismertebb törzsek az Eraviskusz lakott Tolná-ban. Ez érdekel minket Szokollyal, kapcsolatban. Az egyiptomi Ptolemeusz Kr. u. 140-ben, közvetlenül a római foglalás előtt megemlíti még az itt lakó törzseket: a tauriskusokat, latovikusok-at, varciánokat, colatiánokat, tektóságokat, scordiscokat. De hogy ezek a néptörzsek honnan jöttek és hova lettek, mely nép törzsbe olvadtak bele, nem tudjuk!

A kelta néptörzsek a műveltség oly magas fokán álltak, hogy házaikat fából építették, faluszerűen, telepesen laktak. Azok a megszilárdult hatalmas fa gerendák, melyek Nagyszokoly területén a föld mélyében található, a beszakadozott területen (elavultan) nem egyebek, mint a Kelta kezek által kifaragott épületek anyagai.

A római légiók általában az ilyen helyeket iparkodtak elfoglalni, ahol már valami kultúrát találtak, amit Ők tovább fejlesztettek. Hazánk délnyugati részén közelebbül Tolnában, Nagyszokolyon is volt a Dunaföldváron készült bronz anyagból.

A kereskedő kelta nép mikor megismerkedett a Dunántúlon a bronz korról, alkotásai révén utat nyitott a rómaiak számára. Akik itt elhagyott települési nyomokat találtak. Nagyszokolyon számos pénzveret került elő a római császárok idejéből, a második századtól kezdődően. Bizonyítja ez azt, hogy a Kelták által alkotott településre helyezkedtek el és a római hatalom felváltotta a keltákét. A pénzleteken látható nemcsak a császárok, hanem a feleségeik ábrázolása is. 176.-tól 192.-ig Dénárius és a 270.-tól 282. közötti időből szintén Dénárius II.

Kostantinus 317-340-ig látható a pénzekon Kristina. Augustus Commodus felesége ábrázolása is.

Legújabban találtak Diocleciánus idejéből való pénzeket. Ezeket mind a szekszárdi múzeumba szállítottuk el. (2). Érdekesek Nagy Konstantintól kezdve, a negyedik század végéig uralkodó császárok pénzeire rá vert Krisztus monogramok, - sírfeliratok - stb. pld.: Hal _ Ixthus - görög szó - Jézus Krisztus Tehos Huios Soter szavak kezdő betűi. Magyarra fordítva a szöveg: Jézus Krisztus Isten Fia a Megváltó. Rajzolták a halat a Diocleciánus császár uralkodása (284-305) alatti keresztyén üldözés idején, a keresztyének a maguk közötti titkos jelzésre, - hogy egymásra ismerjenek. Ez a császár megengedte a keresztyének üldözését. Savariában bíróságok elé állították őket.

Qvirianus süsciai püspököt itt a város alatti Gyöngyös vizébe folytatták. Mind biztos adatok ezek arra, hogy itt a mai Dunántúl területén, már ezek szerint a negyedik századra, annyira elterjedt a keresztyénség, hogy az üldözők ellenségnek tartották őket. Feltűnő volt számukra, hogy ez a vallás teljesen más, mint az egyéb vallások. Nem értették. Egyébként történelmi tény, hogy a rómaiak a meghódított területeken minden vallással szemben türelmesen viselkedtek. De a minden vallás felett létező keresztyén vallást a vallások vallását, a lélekben és igazságban megnyilvánuló keresztyén vallást, nem értették meg. Ez zsidónak botrány, - görögnek és rómainak pedig bolondság volt. A zsidónak - akik a római birodalomban minden felé feltalálhatók voltak, botrány volt azért, mert csalódtak a csodákat tevő názáreti Jézusban. Ők hatalmas földi személyt vártak, aki majd, nagy királyaik - Dávid és Salamon birodalmát - megnagyítja, vissza állítja (-Ezt várják még ma is-) megdönti a római világbirodalmat és hatalmat. De ő a Názáreti Krisztus Jézus kijelentette: az Én országom, nem e világból való "Ő lelkekben újjá született emberekből álló országot hirdetett. Ezért keresztre feszítették. Engedte is. Keresztfára függesztették. Vallásuk és hitük szerint pedig: átkozott aki fán függ" Nem egyéb számunkra a "kereszténység", mint botrány, azt tiltani és hitvallóit üldözni kell.

A görögök és rómaiak szerint pedig bolondság volt olyan embert imádni, követni és isteníteni, akit kivégeznek, keresztre feszítenek - Ők hőseiket, császáraikat már életükben istenítték - Haláluk után, nagy pompával eltemették, elsírták. Sírjaik fölé - diadaloszlopot emeltek.

Jézus Krisztus, azonban egészen más személyiség - Ő feltámadt a halálból. Ninus a sírban. Neki nem kell emlékoszlop. Ő él és aki hisz őbenne, az is él - Ha meghal is él, Krisztus a feltámadás és az élet - Hitték és vallották Pál apostollal együtt, hogy ez nem más, mint az Istenek ereje. Akkor ez a hit - a második században, - a légiók és a segédcsoportok között terjedt el. A harmadik századtól kezdve pedig már a polgári lakosság között is elterjedt, amit semmi sem bizonyít Jobban, mint az, hogy ebben az időben Alsó Pannoniában Sirmiumban, Felső Pannoniában pedig, Brigetióban volt már egy-egy érseksége.

A, hatalmas római birodalom területén szanaszét menetelő légiók önkénytelenül váltak a keresztyénséggel való megismerkedésük után, a Názáreti Jézus Krisztus országa katonáivá lettek, és mire felbomlott a római világhatalom, az egész területen épültek a keresztyén templomok, alakultak a rendházak, felsorakoztak a Krisztus katonái, - Királyok, császárok letették keresztyén elvé koronáikat. II. Julianus, a régi római kultuszt visszaállítani akaró aposztata, a keresztyén ideológia ellen harcolva, sebeiben fájdalmas halálhörgése közben mondta ki: "tanden vicisti (Jézus) Galilese"! - "Végül Te győztél Galilesi (Jézus).

A két részre szakadt római birodalom, a keleti és nyugati részének egyesítésében fáradó és reménykedő Konstantin - a Nagy Konstantin - keresztyén látott az Égen: "Tuto nica" 5 jelben győzesz", nem csalódott. Az egyesítés érdekében folytatott harcokban keresztyén hitű katonái hősiességgel küzdöttek. Jutalmukul: "a Keresztyén vallást", állam vallásá tette és maga is keresztyénné lett.

A nagyszokolyi mai római katolikus templom körül, e római dénárok felett járva, önkénytelenül gondolhatunk-e a megszentelt helyen - arra, hogy ennek a templomnak az alapzata letétehető már a római urdalom idejében, és törökök által lerombolt állapotából épülhetett újjá. (népvándorlás idejében) az átvonult csapatok a talált népek vallásaival nemsokat törődtek. k harcoltak, mentek mindenkor tovább.

A régebbi időktől ott maradt nép művelte, túrta a földet. Az áthaladó újabb és újabb katonák pedig átvették azok földmunkájának gyümölcsét.

"A templomba az egymást követő építészeti stílusok vették rá minden időben az őt hitelesítő dokumentumjaikat és vonzották ide a nagy jelentőségű Johanita lovagrendet.

A vitéz hun király: "Attila az Isten ostora" diadalmas katonáival Róma kapui előtt keresztelt látott az égen:

Megtorpant - erős és eddigi legyőzhetetlen vitézeivel, visszavonult, . . . hunok és avarok egymás után adták át a területeket törvényes utódaiknak. - az ideiglenes birtokló szlávokon keresztül - a magyaroknak. 896-ban - Szokol (Nagyszokoly) a haladó szellemű - fenkölt gondolkozású, Gut-Keled család szállás birtokainak lett egyike - Biztos kulturális keresztény templommal rendelkező központ. Annyira, hogy a bölcs III. Béla Árpád-házi királyunk, már az akkor meglévő keresztény templom mellé épített várnagyságban ékeskedő, hatalmas Johanita rendházban - gyönyörködhetett.

A JOHANNITA-LOVAGREND

A legrégebbi és - hatásában a legjeleltékényebb: egyházi lovagrend.

Eredetét homály fedi. Tagjai kezdetben jeruzsálemi rendházukban, amelynek kápolnája Ker. Szt. Jánosnak volt ajánlva, zarándokok ellátásával és gondozásával foglalkoztak.

Első előjárójuk Gerard, Jeruzsálem keresztény kézre jutása után, Bouillon Gottfriedtől nagy földbirtokokat kapott áldásos intézménye számára. Ezeknek jövedelméből a Rend a zarándok-fogadót tágas ispotállal bővítette. A Földközi tenger néhány városában, (Pisa, Otrantó, Bari, Tarentum (fiókházakat alapított, a Ker. Szt. Jánosról nevezett Ispotályos Testvérek számára. «MDNM») A második előjáró: Dapuly Ralymond, (1120-1160-ig,) a Johannita Kongregációt:

Johannita Renddé alakította át és a beteg zarándokok ápolása mellett, a Félhold terjeszkedése elleni harcot is kötelességükké tette.

A Johanniták később, amikor a betegápolói szolgálatot a katonáskodás a háttérbe szorította - a Félhold, vagyis, a törökök terjeszkedése elleni harc, legelszántabb harcosai lettek. A Rend címere: vörös mezőben, nyolcsarkú ezüst kereszt. A Jézus Hegyi Beszédében felsorolt: 8 boldogságra vonatkozik. A pajzs fölött hercegi korona, amelyből a pajzsot körülfogó rózsafüzér indul ki, alul egy kis Johanita keresztel. Jelmondatuk: "Pro fide"-a hűségért. Egyenruhájuk, középkorú, bársony öltöny, egyenes kard és fekete, bársony köpeny, baloldalán, fehér vászonkeresztel.

Jelenlegi szerepük: a háborúban való betegápolás. A Rend tagjaitól megkívánják, hogy róm. kath. vallásúak legyenek és úgy apai, mint anyagi ágon, nyolc nemes őst tudjanak kimutatni. Fogadalmuk a szegénységen, szívességen, engedelmisségen kívül a: "Milicia Kriszti" - a krisztusi harcra való készség. A Rendből való kilépéshez a pápa engedélye szükséges.

Hazánkba a Johanniták a XII. sz.-ban telepedtek le. Székesfehérváron, a Szent István alapította székesegyház mellett volt az első Rendházuk. A Rendet királyok és a pápák is pártfogolták. II. Béla idejében, Nagyszokolyban, a templom mellett volt a nagy rendházuk. Mikor a török Szokolyához ért, a templomnál a magyarok felvették a török elleni harcot.

Hősies, Johannita Lovagrend is Velük együtt küzdött a végső kimerülésig. Megmutatták, hogy hűek jelmondatukhoz: Pro Fide.

A harcban elesetteket közös sírba temették, közel a templomhoz, ahol már előzőleg is temető volt, amelyben, két méter mélységben, tölgyfa-koporsóban található a holttestek. Ez a Rend nálunk nagy elismerésben részesült 1207-ben. III. Ince felmentette őket a tized fizetése alól, III. István királyunk pedig az adó és vám fizetésétől mentette fel őket. Készek voltak Ők is megtenni mindent, hogy fogadalmukhoz hívek legyenek. Résztvettek a II. Endre királyunk Jeruzsálemi hadjáratában.

A tatárjárás idejében IV. Béla királynak nagy szolgálatot tettek. Menekülése alatt kísérték és később is - a királynak hűséges emberei maradtak. Ezeknek volt az orvosi tudományokkal foglalkozó kórházuk is.

Gyógynövények szedésével, gyógyszerek készítésével foglalkoztak. Ez a gazdag Lovagrend-Nagyszokolyban még gazdagabbá lett azáltal is, hogy a Velük rokon Templárista Lovagrend nagy vagyonát is Ők örökölték, miután azok, a muhi csatában, Kálmán királyi herceg szlavon hadában megjelenvén, a szörnyű ütközetben egy szálig elestek. Muhi után szüntek meg, a Johanniták pedig a török megszállás kezdetén hagyták el Nagyszokolyt.

Könyvtárukat - állítólag Pozsonyba vitték. Holéczy Mihály, ág. ev. vallású lelkész, Nagyszokolyban talált egy pénzt, amelyet - állítólag a Johanniták használtak. E pénzdarab igen vékony, sárga. Egyik oldalán lilimokkal megrakott kereszt, csillagok és egyéb cífrázatok láthatók. A másik oldalán - régi szabású betűkkel: "Ave Maria,

gratia. . ." szöveg olvasható. Ez a szöveg az Egyház irányítását, hatalmát, jellegét bizonyítja. A pénzdarab mindkét oldalán lévő feliratok, rajzok, cífrázatok bizonyítják, hogy e pénz keletkezése idején: a világi és az egyházi hatalom összhangja egyetértő és békés volt.

BÉKA

Sok vita volt afelett, hogy a Szokolytól északra eső "Béka" pusztai hegyoldalban levő barlangpincéknek kik voltak a birtokosai? Hammer-Purstall azt állítja, hogy itt valamikor a "templárius" templomos lovagrend telepedett meg (4) Rosthy Frigyes szerint figyelmet érdemelnek a "Béka" pusztai hegyekben található épület omladékok, amiket a XIX. század derekán a környék lakosai széthordtak. Ugyancsak említésre méltóak az itt található pincemaradványok.

Árvai József iregi számtartó 1835. augusztus 7-én kelt tudósításában arról ír, Holéczi Mihály szokolyi ágostai evangélikus lelkésznek: ". . . hogy a békai pusztán az erdőn hajdan állott épületekről itt egyebet semmit nem regélnek, csak hogy itt valaha egy klostromuk volt a vörösbarátoknak, mely épületek fundamentumából mint mondják azelőtt mintegy 15 esztendővel - (Nagyszokoly százéves megalakulási évfordulója idején) - még köveket ástak ki a lakosok, és abból építkeztek. Van itt még egy földbe ásott pince is, melynek hossza mintegy 10-12 öles lehet, melynek még több apróbb beásott fiókjai is vannak, de ebbe csak hasoncsúszva lehet bejutni, melynek falain több betű látható a falba bevésve"? Ebbe a pincebarlangba ma is be lehet jutni. Én magam is jártam benne gyermekkoromban.

Jelenleg Szoknyagödörnek nevezik. Most a Daránypuszta-i Állami Gazdaságnak levendula telepe van körülötte. A pince előtt kis domb van, azt beszélnek róla, hogy azt a földet a pince belsejéből a barátok talicskázták ki, annak készítése idején.

Nem messze tőle egy fűzfa van, tövében jó iható forrásvíz. A szokolyi szőlőhegy észak-nyugati sarjától fél óra járásra a Somba vezető akkori út mellett. Mintegy másfél évszázaddal ezelőtt írja Holéczi Mihály erről a helyről, hogy ". . . irányában a lapos térség területnek fundamentuma van. Pusztulását a tatárjárás idejére teszik.

Körülötte szép rendben álló diófák zöldellnek: sőt egy régi szőlőnek is kivehető nyomai, s még vannak öregek kik láttak itt vén elavult tőkét." Árvai József csak erről az egyik pince maradványról ír. De ". . . egy másik lyuk alább a nyugati hegyoldalban van" - írja Holéczi Mihály folytatólag. . . ."

"...szájából hasoncsúszva kell bemenni, de beljebb magasabb, s lehet menni görnyedve. Így tart ez négy ölnyire, - több felé kanyarulva - midőn egy tágas szobába lép be az ember, melynek teteje hegyesen boltozott, s egy nyílás - kivehetően - füstkivívó kémény rajta. Vannak benne ülőhelyek, itt-ott cserepek hevernek - az oldalfalakat betűforma karcolások borítják". Ma már teljesen betemetődött évtizedekkel ezelőtt még látható volt.

1546-tól ez a feljegyzés olvasható: "Hic habitavit frater a segedina franciscanus Fráter Gregoria 1546." Ideiglenesen itt lakott Fráter Gergely szegedi ferenc-rendi szerzetes testvér 1546-ban" Menekült abban az időben. Wittenbogben tanuló magyar diákok között is megtaláljuk nevét. Később idehaza reformátorként beszéltek róla.

Erről a helyről Holéczi Mihály azt írja, hogy: "sötét erdők borították a békai hegyeket. Ezekben a békai hegyekben laktak a tatárjárás idejéig a templaristák templomos lovagrend tagjai. - Kik voltak ezek a templaristák?

A TEMPLOMOS LOVAGREND

Templaristák 1118-ban kilenc francia lovagrend alapította Palesztínában, a Jeruzsálemi Pátriarka kezébe letették a fogadalmat. Esküvel kötelezték magukat, a szegénységre, szűzességre, engedelmességre és ezenkívül esküvel kötelezték magukat arra, hogy védik Palesztina országutjait, a zarándokokat, szenthelyre kísérik, védelmezik a megtámadások ellen és a Szentföld lovagias megoltalmazására szentelik életüket. E szöveget élén payensi Hugó lovag állott, aki mellett Sinneeri Gottfried tűnt ki istenfélelme és vitézsége által.

A rend kezdetben olyan szegény volt, hogy két lovag ült egy lovon. A rend címere is - egy lovon két lovag ült - innen ered a nevük. Balduin Jeruzsálemi király palotájának azt a részét ajánlotta fel részükre, melynek közelében állott valamikor Salamon király gyönyörű királyi palotája. Kezdetben nem volt rendi ruhájuk, csak abba öltözködtek, amelyet ajándékba kaptak. Később egy vászonköpenyeg lett a ruhájuk. Nyolcszögű vérvörös kereszttel.

Jelezve Jézus hegyi beszédében megjelölt nyolcféle megnyilatkozása a "boldogságnak". A rendet 1127-ben II. Hunor pápa megerősítette a Troesy zsinat pedig 1128-ban Szent Bemát által készített szabályokat tette a rendre

nézve kötelezővé.

A rend azokért a nemes szolgálatokért, melyeket a Szent Föld védelmének tett: hagyományok és különböző adományok révén igen nagy vagyona lett szert. Tagjainak a száma sokra megnövekedett. Hazánkban 12. század folyamán Géza királyunk telepítette le őket Székesfehérváron. De csakhamar lett székházuk. Ezek laktak a Békai kolostorban is. A tatárok elleni harcban Kálmán herceg Horvát-Szlavon katonáival mentek. Ott hűségesen harcoltak egy szálig hősi halált haltak. Montrőal rend főnökükkel együtt vagyona a velük rokon lovagrendbe, a johanni tábla szét.

III. István a Dráva-Száva között nagy birtokokat adományozott részükre, II. Béla király pedig a Garai ispánságban és Zeng vidékén adott nekik birtokokat.

Ezekről van szó Békán is. E Békán élő templomos lovagrend tagjai, ruházati jelvényük gyanánt: fehér ruhán vöröskeresztet a johannita - ispotályos lovagrend tagjai pedig, akiknek kolostora Szokolyban volt -, fekete, vagy vörös ruhán, vörös zászlón fehérkeresztet viseltek. Ruházatuk alapján mindenik rend tagjait lehet vörösbarátoknak nevezni.

A tény az, hogy a templaristák Békán, a johanniták pedig Szokolyon éltek.

A templomosrend tagjai: lovagok, lelkészek, segédlelkészek, szolgálat tevő testvérek (fegyverhordozók) és kézművesek voltak. A rend élén állt a nagymester, akinek hatalma a mellette működő nagy tanács által nagyban volt korlátozva.

SZOKOLY BIRTOKAI

III. Orbán pápa 1187. július 23-án kelt bullájában Szokolyról úgy emlékezik meg, hogy az a johannitáké. (10) Egy 1214-ből való határjáró levél szerint Szokoly a kormányzói birtokban van. (11). 1262-ben VI. Orbán pápa megerősíti az esztergomi keresztetek Szent István kórházának birtokait. Ezek között "ecclesia sancta Maria de Szokol"-t a szokolyi szent Mária egyházat említi (12). 1272-ben Moys királynői tárnokmester a fehérvári domokosrendi zárdában lévő nővéreinek adta: "William Szokolt" Nyékkel és egyéb birtokokkal együtt. (13). 1280-ban ugyancsak Moys királynői tárnokmester végrendeletében Szokolyt 1280. év IX. hó 26-án (14). 1327-ben Szokoly mint királynői birtok szerepelt. Erzsébet királynő megerősíti Czorai András fiát Miklóst az I. Károly által neki adományozott Szokoly birtokban. (15) 1334-1335. években a pápai adókönyvekben szerepel Lőrinc szokolyi pap, aki négy garas adót fizetett. (16) 1347-ben erről van feljegyzés, hogy Endréd királyi udvarnoki birtok és ugyanezen oklevélben említik a kereszties lovagoknak szokolyi birtokát is. (17). A hunyadiak korában az Ozorához tartozó birtokok között említik Szokolyt. Belőle részirtokok tartoznak az ozorai birtokhoz. A birtokos Ozorai Borbála, akit Szolári Fülöp másként Ozorai Pipé, Zsigmond király híres hadvezére vett feleségül. Zsigmond a Nápolyi Lásztó párthívein aratott nagy győzelme első jutalmaként adta Szokolyt Pipónak (18). Szokoly történetében, illetve annak további kialakulásában nagy jelentőségű Zsigmond király uralkodási ideje és az ő királyi intézkedései. (19) 1388-ban Zsigmond király Csutor családnak Zokolban kúriát és birtokot adományozott. (20) Ugyancsak Zokol odaadományozza Ozorai Pipó sókamara ispánnak és testvéreinek (21). 1403. november 2-án Zsigmond a Szekszárd-i konventet Ozorai Pipó beiktatására utasítja (22). 1404. 1. hó 1-jén a szekszárdi konvent Zsigmond király 1403. november 2-i utasítására az iktatást elvégzi (23). 1405 január 2-án Zsigmond király Ozorai Pipó kérésére átírta az 1403. november 2-i adománylevelet és a szekszárdi konvent 1404. év 1. hó 1-jén (2902. sz.) kelt oklevelét (24). Továbbá ugyancsak Zsigmond király 1418. esztendőben a Csutor családnak kúriát és birtokot adományozott Zokolban. (25) Vita támadt az Ozorai Pipó gróf és Csutor között a szokolyi birtokokra vonatkozóan, mely a kezében levő tulajdonomat képező néhány Csutor-iratból is kiderül. Ez az irat 1584. július 4-én kelt Prágában. Csutor János megjelent Rudolf király előtt és bemutatta Zsigmond királynak 1418-ban kelt adománylevelét Szokolyi birtokáról. Ez az adománylevél magában foglalja a Zsigmond király korábbi, 1388-évi adománylevelét is. És a székesfehérvári beiktatási levelet, amelyben az Ozorai Pipó gróffal való pereskedés után Zsigmond király ugyancsak újra a Csutor (Chudor) családnak ítéli oda Zokol. Annyi bizonyos, hogy a szokolyi Csutorok birtoka azért válhatott vitássá, mert a Pipó grófnak adományozott birtok Endréd és Zokol határában fekvő s az ő adománylevelében szintén szerepel a Zokol megnevezés. A prágai királyi udvarban tartozkodó Rudolf adománylevele, e leveleket részletesen mind magába foglalja, azokhitelességét kimondja és Csutor Jánost Zokol birtokában megerősíti: 1584. július 4-én. Tehát Zsigmond király Pipónak is Csutorak is adott részirtokokat Zokollal kapcsolatban (26). Az Esterházy levéltárban található oklevelek alapján az 1382-től, 1491-től, 1491-től, 1500-tól 1523-tól, 1524-től, 1526-ig terjedő esztendőben Zokol és Endréd, mint az ozorai várbirtok részei szerepelnek és mint ilyen birtokrészek képezik alapján a Pipó és Csutor közti birtok vitának (27).

SZOKOLY A TÖRÖK MEGSZÁLLÁS ALATT

Az 1530. évben Szokoly (Zokol). már nem szerepel a Tolna megyei adót fizetők listáján. Csak arról van említés, hogy néhány Család harácsot. adót fizetett a koppányi nahinak. A lakosság többsége a templomnál és a lovagrend épületnél lévő ütközetben elpusztult. a templom egy részével és a Johaniták épületével együtt. A templom közelében lévő tömegsír is ezt mutatja. amely sír alatt tölgyfa koporsóba temetett halottak pihennek. A többi lakos elmenekült.

A faluból a pusztai torony és a megrongált templom maradt meg. a néhány házon kívül. a Jelenlegi falunak a máig is Tabánnak (törökösen) mocsarasnak nevezett felső részén (30). A török az ozorai várat 1543.-ban foglalta el. A Tamási várat 1544.-ben vette be. Ezekből az látszik. hogy Szokoly előbb jutott török hatalom alá. mint a tőle nem messze levő két szomszéd vár (31) és a körülötte lévő falvak.

A későbbben Szokoly határát képező Szentmártonok (alsó felső és kis Szentmárton) a Magyar-Keszitől a Tamásiba vezető úttól balra. csak a török kimenetel után pusztult el. Még a II. világháború után lévő esztendőben is (a Molnár József és Burdohány József féle földtagokban) valaha a Szentmárton tiszteletére épített templom fundamentumából a traktorok ép téglákat forgattak elő. melyeket a "Fornádi" gazdaság újonnan épülő épületébe építettek bele.

Keszitől északra volt Nyilas. ahol a XX. század elején is volt a nagyszokoliaknak szőlőjük. Ezeknek a szőlő tulajdonosoknak az elődjai is áttelepedtek Szokolyba.

A falu népesítése után de szőlőjüket vissza jártak megmunkálni és örökségül hagyták utódaiknak és mikor ezek a bábonyi vagy a darányi hegyekbe mentek fát irtani.

akkor előbb elmentek még észak-kelet elé. a pincéhez. és úgy mentek délnyugatra fát irtani. - bizony nem sok fát irtottak ki egy nap. Horhiról annyit tudunk, hogy a nagy reformátor Méllusz Juhász Péter 1536-ban Horhiban született. Ő Debrecenbe. Wittenbergből került. ahol 1556. okt. 25-én még nevét Petrus Mélius Horhi Hungaricus néven írta be. magyarul: Magyar Horhi (Méhes Juhász Péter. (32) 1558-ban került Wittenbergből Debrecenbe (33) Enyingi Török János néven akinek servitóriai voltak a Mélius szülei. akik még akkor 1558-ban a török hódoltságban éltek és a Horhi elpusztulása után mentek Debrecenbe a hatalmas főúr szárnyai alá. akik nekik nyugodalmat. fiúknak pedig hivatása betöltéséhez a karriert biztosította. Részünkre az adat jelzi Horhi elpusztulásának dátumát. 1558. év utánra. Mi volt a sorsa: Fornádnak? Köcsögének? Fürgednek? Vas Gereben (Radakovics József) szülőföldjének? Ezek megmaradtak mind: pusztának. uradalomnak. majornak. Fürged népe csak a II. világháború utáni esztendőben amikor egy ideig a föld az övéké. az Ő tulajdonuk lehetett. - buzdító beszédeim hatása következtében. - hogy a föld most már az övéké. elismerésre méltó szép falut építettek.

Egyenes utcái a mai kor építkezési színvonalának megfelelő. szép házaik vannak. Az uradalmi magtár átalakításából létesített modern temploma akkor készült. amikor a második világháború után 1948-1965 évekbeli vallás üldözés idején. legjobban hangoztatták: "nincs Isten. nem kell az Egyház." A Népek ez a viselkedése hirdeti: élni akarásuk erejét. Mint a Tamási járásban a Polgári Demokrata Párt képviselője voltam. A sok elpusztult falu közül csak Szokoly volt az. ahol a török kimenetele után hamarosan elkezdődött újra az élet Communé-közösség-község formájában. Ez pusztult el először és ez épült fel újra először. a többi mind földesúri birtok maradt. Közben míg a földes urak az Eszterházyak és Csutorok harcaikat vívták: kié a föld? kinek a tulajdona Nagyszokoly? melyiket illeti a tized. a robot. az adó? addig a Papp Sámuel által hitük miatt üldözöttek. letelepítettek. dolgoztak. építettek: községet. Communét hoztak létre. Új élet kezdődött a régi romok felett. A Csutorok is vissza jöttek a török kiűzetése után Szokoly területére. De ez az új körülmények között. királyi adományozás folytán az Eszterházyak kezére került. mert a Csutorok kegyvesztettek lettek a Király előtt. mivel ellene harcoltak a Thököly és Rákóczi táborában. Csutor nem nyugodott bele. hogy az Eszterházy lett a birtok. mert indított Eszterházy ellen. birtok rablás címén. A vármegye vissza is ítélte a birtokot Csutornak. de Eszterházy nem törődött az ítélettel. Birtokon belül volt. Csutor: anyagi. családi körülményei miatt kénytelen volt a pert abbahagyni. könyörgésre fogta a dolgot. A herceg Eszterházy 150 aranyat ajánlott fel adományul minderre. Ezt meg is kapta. De halála után a családjának már nem adta. Csutor özvegye. BACSÁNYI MÁRIA könyörgő levele

Nagyméltóságú Herceg jó Kegyelmes Uram!

Hercegségednek színe előtt (mint az 1765.-ik esztendőben Május havában Sutörön tulajdon Hercegi Residentiájában nyújtott legalázatosabb könyörgésünket (most ujon ezen memorialis buzgó instantiunkat nagy irgalmasságában bizakodván szegény árváimmal együtt.

Nagyméltóságú Herceg Kegyelmes Uram! Hercegséged boldog emlékezetű Bátyja akkori Nagyméltóságú Pál Antal Herceg Hercegségednek N. Tolna Vármegyében situálódó Zokoly nevű falujának alkalmas résziről költ királyi Donációt) mely által azon just szegény Istenben boldogult Férjemnek eleje. úgymint N. Csutor familia feles

esztendőig békességben bírták. de az időnek mostohasága és az Pogány Török ellenségnek kegyetlen rablása miatt megaprósodván. és messze földre elszakadozván Hercegséged boldog eleire jutott (szegény férjemtől az előtt egynéhány esztendővel fölkiánta. ajánlván neki kegyességet. mely által felindítván szegény férjem) ámbár beteges volta miatt Eő. Hercegségének személye szerint nem udvarolhatott) mindazonáltal parancsolatjának eleget tenyi akarván. in originali megküldötte. melyet látván Eő.

Hercegsége. maga akkori Keszi Tisztartójától Mayer Uramtól többször nevezett szegény férjemnek Csutor Andrásnak 150 forintokat küldött is. ajánlván Eő. Hercegsége továbbá is néki maga kegyelmét. és kegyességét melyek hacsak hamar azután szegény férjem meg nem halt volna. el is nyerte volna. sőt inkább engemet 10 élő többnyire neveletlen apró gyermekeivel együtt keserves inségre. szomorú özvegyiségre, siralmas árvaságra hagyott. melyben mindeddig is nyomorkodván s ezen nagy inségem kihez folyamodnom Isten után Nagyméltóságú Hercegségednél egyéb nem levén. Keserves könnyhullasztással tíz árváimmal együtt térden állva könyörgök, méltotassek Hercegséged ebbéli gyámoltalan igyefogyott özvegyi árvaságomat, s annyi neveletlen árváimnak már-már utolsó szükségre jutott sorsokat, úgy nemkülönbön azon már Donatióval adott hercegségednek szegény férjemtől transfereált örökségének mivoltát s érdemet méltó tekintetbe venni, s ennek rekompenciájára. mostani , nagy szükségemben maga veleszületett kegyessége és bölcs ítélete szerint segítségével consolálnyi. Melyet Hercegséged ugyan mint Isten, s mint világ előtt nagy érdemet velem és neveletlen árváimmal együtt nagy irgalmat és kegyelmet tselekend. Én pedig Hercegséged szerencsés és boldog hosszú életéért az Irgalmasságnak, s kegyességnek Urát Istenét mindennapi buzgó imádságaimban imádni, s áldonyi mind annyi árváimmal együtt el nem mulasztom.

Hercegi méltóságodnak alázatos legkésszebb szolgálója

Bacsányi Mária néhai Csutor András özvegye árváimmal együtt.

Az özvegy kérését, a ,herceg nem teljesítette Batsányi Mária árváival együtt elment (Némedibe) Tolnanémedibe rokonaihoz. A gyermekekből kubikosok és általában két kezi munkások lettek, Tolnanémediben való szolgálatom idején voltak még ott Batsányi nevűek.

A nagyszámú Czutorok közül, már Nagyszokolyra jövetelem után Czutor Antal aki folyamörkapitány volt, felkeresett és írásbeli adatok után kutatott, melyek az Eszterházy herceggel szembeni birtok-követelési perben alapul szolgálnának. Többször is felkeresett. Egy alkalommal serdülő fiával jött hozzám. Új adatokat nem találtunk. Birtokában levő iratokat részemre, - felhasználási és érvényesítési joggal - nekem át adta és itt hagyta. A második világháború után nem keresett fel sem ő, sem családja.

LAKOSSÁG A TÖRÖK MEGSZÁLLÁS IDEJÉBEN SZOKOL

1546. Királ Vince n., testvére István n., Bakos János n., Sánta Imre n., Mészáros Ferenc n., fia Gergöl I., Föd Balázs n., fia Benedek I., testvére a másik Benedek i., Matkó Anbrus n., fia Máté I., Kovács Kelemen n., Maros Várkon (!) n., fia Máté I., János I., Sebestyén Tomás n., fia Petri I, testvére László n., Alberd I., Gelló * Benedek n., sógora György n., Gelló Lőrinc n., Foris Sebestyén n., testvére Mihál I., Szovény Gergöl n., fia Miklós I., Szántó György n.

1552: Királ Vince n., testvére István I. (!) Bakos János n. Mészáros Ferenc n., fia Gergel I., Föd Balázs n., fia Benedek I., testvére a másik Benedek I., Patkó Anbrus n., fia Máté I., Kovács Kelemen n., fia Mihál I., Boros Várkon n., fia Máté I., János I., Sebestyén Tomás n., fia etre i., testvére László n., testvére Gergel I., Vájó Alberd n., Gelló Benedek, n., sógora György n., Gelló Lőrinc n., Fóris Sebestyén n., Sánta Imre bastinéja.

1565: Andafi (?) Jakab n., Szalafi Pál n., testvére Petre I., Pap Pál n., testvére Gergel I., NagyGyörgy n., fia Alberd I., Csere János n., fia Simon I., fia János I., Királ Benedek n. Királ István n., fia Tomás I., Csuha Benedek n., testvére Máté I., Kincs Berta n., fia György I., fia János I., Kincs Máté n., fia Pál I., fia Márton I, Kis Sebestyén n., testvére Anbrus I., Kincs Pál n., Csordás István n., Túrós György n., Kenyér Mátyás n., fia Tomás I., Szabó Mihály n., Cstó Benedek n., fia Petre Kelemen I., Vörös Mihály n., fia Balázs szolgája Miklós I, Nagy Mátyás n., Fábrián Borbás n., Szabó Gergel n., fia István I, Lakad Bálint n., Dobozga (?) István, n., Palao Antal n., fia István I., Bagla* Kelemen n., Vas Simon n., fia Imre I., Dobozi Benedek n., fia György I., Miklós István n., fia Tomás I., fia Lőrinc I., Bököd* Lőrinc n., testvére Tomás I., Kun János n., Nagy János n., fia István I., fia Imre I., Szabó Kelemen n, fia Balázs I., Berec Miklós n., fia Bimitre L, fia Mihál I., fia Tomás I., másik fia Mihál(!) I., Csordás Anbrus n., fia Bálint I, fia Imre I, szolgája Imre I., Csordás György n., fia Mihály I, fia Antal I., Miklós Boldizs n., fia Pál I, fia Dijános I., testvére Perte n., Vas János n., fia Petre I., fia Ferenc I, fia Dijános I., szolgája György I., szolgája Miklós n., fia János I., Csürös Orbán n., fia Dijános I., szolgája Miklós n., fia János., Csürös Orbán n., fia Bálint I, Peste* Éliás n., fia János I., fia István I., Csordás Mátyás n., Kis Tomás n., fia Lőrinc I., Szabó Balázs n., szolgája Máté I., Beke (Betke, Bénye) Anbrus n., fia István I., Kun György n., fia Gergel I., fia Petre I., Elek György n., Palkó Anbrus n., fia István I., Madaras Miklós n., fia János I., fia Mihál I., testvére István n., Szalafi

Tomas n., fia Márton I., Vörös Márton n., fia Máté I., Bakos János n., fia Vince I., Kovács Kelemen n., fia Bálint I., fia István I., fia Gergel I, Fóris György Sebestyén, n., fia György I., fia Imre I, fia Márton I, Vájó Alberd n., fia Gergel I., fia Petre I Antal Alberd n., Gubó* Alberd n., szolgája András I, Hesze(?) László n., Móri István n., Bor Balázs I, Kuzd Gáspár I., Keresztöl Mátyás n., Bikai Pál n.? fia Bálint I.

1570: Fóris Sebestyén n., fia György I., fia Imre I., Keresztte Mátyás n., Csordás István n., fia János I., Madaras Miklós n., fia Mihál., fia János I., szolgája Bálint I., Domba Benedek n., testvére Máté I., Kenzs (-Kincs) Berta n., fia György I., fia János I., Kincs Máté n., fia Márton I., Dádi Pál n., szolgája Tomás I., Túrós György n., fia Máté., Kenzs Mátyás n., fia Tomás I., szolgája Pál I., Bugó (Bögö) Benedek n., fia Pál I., Vörös Mihál n., fia Balázs I., fia Márton I., Fábán Borbás n., Szabó Kelemen (I), fia István I., Kaszd (I) Bálint n., Gadácsi Pál n., fia Imre I., Toboz István n., fia János I., szolgája Gergel I., Palai Antal n., István Benedek n., Bagla Kelemen n., fia Gergel I., szolgája Petre I., Miklós Petre n., Toboz Benedek n., fia György I., Miklós István n., fia Tomás I., fia Lőrinc I., Bökördi Tamás n., szolgája János n., Nagy János n., fia István I., fia Imre I., Miklós János n., Szabó Kelemen n., fia Benedek I., Bakoni György n., Boros Miklós n., fia Dimitre I., fia Mihál I., Kotor Balázs n., testvére Jakab I., Csordás György n., fia Mihály I., fia Antal I., Csordás Mátyás n., Kincs Pál n., fia Dijános I., fia Pál I., Vas Anbrus, n., fia Balázs I., fia Imre I., szolgája Pál I., Vas János n., fia Petre I., fia Dijános I., fia Ferenc I., fia Imre I., Elek György n., Csóri Orbán n., fia Bálint I., fia Tomas I., Dorkó özvegy. fia János I., Kis Tornás n., fia Lőrinc I., Szabó János n., fia György I., Szabó Balázs n., szolgája Bálint I., Batka Anbrus n., fia István I., Kun György n., fia Petre I., fia Gergel I., Kis Sebestyén n., testvére Anbrus I. Patkó Anbrus n., fia István I., Madaras István n. szolgája Pál I., Böti (7) Pál n., Böröck István n., Szalai Tomás n., fia Márton I., Vörös Márton n., fia Máté I., szolgája Mátyás I.. Bakos János n., fia Vince I., szolgája Lőrinc I., Kovács Kelemen n., fia Bálint I., fia István I., Váló Alberd n., fia Gergel I., szolgája Máté I., Antal Alberd n., fia Benedek I., Keltő (Gellő7) Lőrinc n., fia János I., Pap Imre n., Csordás Alberd n., Szala János n., Simon Tomás n., Hesze László n., Koz Gáspár n.. Seböke (Szöke7) György n., Simon Tomás n., Hesze László n., Koz Gáspár n., Seböke (Szöke7) György n., testvére Ferenc I. 1571-1572: Győri Sebestyén, Körte János, Csordás Mátyás, Madaras Miklós, Csonka Benedek, Kéri Bertalan, Kenczi Mihály, Dádi Pál, Modri György, Kenéz Mátyás, Benkő Benedek. Veres Mihály, Fabjan Borbas Szabó Gergely, Büködi György, Boros Miklós, Fodor Balázs, Csordás György, Csordás Mátyás, Gencse Pál, Vas Ambrus, Nagy János, Vas János, Elek György, Csóri Orbán, fia János, Kis Tamás, Szabó János, Kajató Balázs, Molnár Antal, Balázs István, Kun György, Kis Sebestyén, Palkos Ambrus, Vadas István, Pócsi Pál, Gergel István, Szalai Tamás, Veres Márton, Mátyás Iván, Bakos János, Kovács G. Valói Albert, Antal Albert, Gelmő Lőrincz, Pap Imre, Csoldos Albert. Szalai János 53 ház. Váci Endréd 24 ház Mártonfalva 16 ház 1580: Nagy Mátyás n., fia Vince I., Fodor Petre n., fia György I., Pap Imre n., Fóri Sebestyén n, fia György I, szolgája Bálint I., Borbert (I) Mátyás n., Csegen (7) Gergel n, Csóka (Csuka) Benedek n., szolgája János I., Kincs Berta n., Kincse Pál n., fia János I., Dadi Pál n., fia Mihál I., Boros Máté n., Gegencsei (7) Fábán n., Miklós Tornás n., fia Pál I., Vörös Mihál n., Fábán Borbás n., Szabó Gergel n., Bikád Bálint n., Gadács János n., Dobozi István n., fia Benedek I., Paláti Antal n., Bágál (7) Kelemen n., fia Gergel I., Miklósa Petre n., fia Márton I., Dobozi Benedek n., fia György I., Böködi Tamás n., fia István I., Nagy János n., fia István I., szolgája Mihál I., Csordás Mátyás n., Berec Miklós n., fia Dimitre I., szolgája Mihál I., Fodor Jakab n., Vas Ambrus n., fia Balázs I., szolgája János., Vas János n., fia Petre I., Szabó György n., Elek György n., fia Márton I., Csóri Orbán n., Miklósa Pál n., Kun György n., fia Gergel I., szolgája György I., Kis Sebestyén n., testvére Ambrus I., Mónár Antal n., Madaras István n., Vince Ambrus n., Tolvafi Pál n., Szalai Tomás n., fia András I., Vörös Máté n., fia Imrel, Bakos Ferenc n., Váló Alberd n., fia Gergel I., Madaras Miklós n., Keltő Lőrinc n., Nagy Bálint n., fia János I., Csere (7) Simon n., Kis Lőrinc n., Csortos István n., Angyi Petre n., Szabó Mihál n., Kum Gergel n.

1590: Fóris György, Fóris Imre, Csóka Benedek, Tádi Pál Tádi Mihál, Boros Máté, Miklós Benedek, Ferenc Demeter, Tobozi György, Tobozi János, Csordás Antal, Örködi (I) Tomás, szolgája János, Csóri Bálint, Berec Mihál, Fodor Balás, fia Mihál, Csordás György, Gács János, fia Gergel, Vas Petár, Vas Tamás, Szabó György, Elek György, fia Márton, fia György, Nimet György, Kum Petár, fia János, Kis Sebestyén, Kolvai Pál, Veres Máté, fia Imre, Váló Gergel, Beres Demeter, Csordás Mihál, Csöködi Tamás, Berec Miklós, Kum György, Váló Alberd, Fodor Petár, fia György, szolgája Bálint Miklós Tamás, fia Pál, Gadács János, Tódi Benedek, Bikál Gergel, Miklós Márton Nagy János, fia István, Vas Balázs, Miklósa Pál, Kum Gergel, Mónár Antal, Vince Ambrus, Bakos Ince, Madaras Miklós, Nagy Bálint fia János.

Dávid Géza: A Simontornyai szandzsák a XVI. században.

Balog Zoltán gyűjteménye

PÉNZEK ÉS ADÓK

Akcse: az adózásra szolgáló pénz 50 = 1 Ft = 50 garas.

Házanként az adó 50 akcse volt, mindaddig amíg a pénz romlása az adókulcsot me nem változtatta. de attól kezdve változott. A szegények, özvegyek, újonnan települtek fel voltak mentve az adófizetés alól.

Harács: állami adó volt a XVI. század derekán. Minden 300 akcseval rendelkező lakosnak kellett fizetnie.

1 szpendzse: vagy kapu adó. Földesúri járandóság volt, melyet mindazoknak fizetni kellett, akiket harácsadó fizetésre is köteleztek.

100.000 akcsenál nagyobb évi jövedelmet hozó szolgálati földbirtokokat házbirtoknak nevezték. Ezt szultánok, vezérek, begler bégek élvezték és iszpendzse adót fizettek.

Az adószedőket a kádik ellenőrizték és számoltatták el. Ezek gondoskodtak a hadjáratra induló hadsereg felszereléséről, élelemmel való ellátásáról és étkeztetéséről, nemkülönben a fő feladatuk természetesen a bíraskodás volt.

Kuthe: a (pénteki ima) melyben az uralkodó nevét is megemlégtették.

Ez szokás a mohamedán országokban.

Kéziaszker: hadbíró.

A katonai bíraskodás mellett hatáskörük kiterjedt azoknak a kádiknak a kinevezésére, akiknek havi jövedelmük a 150 akcset meghaladta.

Irodalom:

1)Szántófalvi Velics Antal- Kammer Ernő A magyarországi török defterek 1890. 1-11.

2)Káldi Nagy Gyula: Török világ a XVI. sz.-i Magyarországon.

KISSZOKOLY

Két Szokolyról van szó. Az egyik rác település, ez Kísszokoly. Létrejöttében és megismerésében eligazít bennünket egy tanúvallomás, amely a "Hédervári" levéltárban található. (37) Vitzay Imre gróf pert folytatott a herceg Eszterházy családdal, hogy a szokolyak iregi földön raktak szőlőt, és hogy betelepédtek az iregi határba. A per során 1733. év' október 14-15 napjain Spiasics Sándor pesti királyi táblabíró protekuláris Iregben tanúkat hallgatott ki. Erre a célra olyan régi lakosokat rác származásúakat - kerestek meg, akik a kuruc háborúk idején, illetve 1704-től 1709 előtt Szokolyban laktak. Tehát az Ireg és Szokoly között lévő határokat jól ismerték. Ilyen az egykori kísszokolyi rácokból mindössze csak három akadt. Fekete Mihály 60 éves ercsi lakos - Kolorác Márton és Vukasevics István érdi lakosok.

Vallomásaik Szokoly történetéhez érdekes adatokat tartalmaznak. Kiderült vallomásaikból, hogy a középkori Szokoly lakossága a Mohácsi-vészt követő viharos időkben részben elpusztult, részben elment; falujuk romhalmazzá vált. Részben őrzi emlékét a kövérkúti dülő, a templomtorony, az omladozó templom és a tabáni iszapos, mocskos területben a templomon felül, néhány szegényes szalmatető rozoga viskó.

Kísszokoly akkor keletkezett, amikor a török Érsekújvárt elfoglalta.

A török rácokat, illireket telepített ide, ebből lett Kísszokoly. Ezek a simontornyai szandzsák bégnek a termésből, állatokból dézsmát adtak. a nádornak pedig évenként bizonyos összeget fizettek a veszprémi Babocsi nevű helytartó kezéhez, hogy a magyar végek felől, magyar katonáktól háborgatásuk ne legyen; akik miatt másként meg nem maradhattak volna.

Ezek a tanúk 16-18 éves korukban kerültek el Szokolyról, ahol korábban pásztorkodással foglalkoztak. Mint legénykéek juhokat őriztek itt. Elmenetelük óta ezen a földön csak Fekete Mihály járt, aki kétszer, vagy háromszor volt Dombóváron, amikor a mezőknek vette útját, de a földeket és a határt nem járta be.

Elmondták a tanúk. hogy ez a település, Kísszokoly a szőlők alatt lévő dombok és a rét felől való völgy oldalaiban volt. A folyótól körülbelül száz lépés és a hidvégi úttól délre is körülbelül száz lépés, több mint 100 házból áll. Mikor Babors Gyurka rácaival Szokolyt megszállta, csak Szokoly és csak egy határ volt. Az egy falunak, egy határa. Babos Gyurkának és a rácságnak a simontornyai bég jelölte ki a határt; nem szabhattak szabad akarattukból határt maguknak. Ireg és Szokoly között pedig egy ma is meglévő vizeret tartottak határnak, amelyben Bántaván alul nagy, víz nem volt, de Szokolynál jól folyt a víz. A gonoszdi határnál egy szalagéren, szekéren is gyalog is át lehetett járni, itt sem iregiek, szem szokolyiak nem szántottak és nem legeltettek, mert ez mutatta a határt. Egyébként úgy az iregiek, mint a szokolyiak jó szomszédok voltak. Marhaelhajtások nem történtek még akkor sem, ha iregi marhák átmentek arra a földre, melyet a tanúk szokolyinak tartottak, vagy a szokolyi marha iregi földre ment. Egymás marháit nem hajtották el a magukéhoz.

A jószomszédság miatt az iregiek az éren és a körtvényfákon belül nem mentek marhát hajtani, és a szokolyiak sem hajtották azon túl marháikat.

.. A határjelölést a kónyi úton való völgyben lévő gátnál kezdték és ezen a völgyön mentek fel a jástói völgyig, melyet a rácok a maguk nyelvén: koverity-nek neveztek. Kárás völgy nagyrészt jobbkézről iregieké, balkézről Szentmárton földje van. A tanúk elmondták. hogy amikor Szokolyon éltek, akkor még ez a falu megvolt. A török

kiűzése után pusztult el, később nagyszokolyiak birtoka lett.

Innen fel Bántavának megye a határ, Farkas Gergely földjéig, valamint a körtevélyfáig. Tovább az út Ozorára, Pincehelyre vezet. Ezután pedig Nyugat és Észak között az iregi földeken át a Béntava felől való földtől, zraon útig jutunk, amely Tengődről a Hidvégre vezető út. Ez Iregből - Kisszokolyra vezető úttal összeolvad és keresztutat csinál, ahol (a tanuk idejében) egy nagy körtefa volt. Azután tovább az Iregből-Berénybe vezető útig érünk, mely az említett tanuk korában még nem volt meg. Azontúl fel az erdőig jobbról szokolyi, balról iregi határ. Az erdőben nem tartottak semmiféle határt, hanem az iregiek, szokolyiak, szentmártoniak és darányiak, valamint békaiak egyaránt bírták és használták, a titai, ocsmányi, békai, megyeri erdőségeket. Soha senkinek ezért nem fizettek, sőt még a makkoltatásért és a fairtásért sem. Gonozdi földnek hallották hírét, de hogy merre van, azt nem tudták.

A tanuk Kisendrédnek és Tüszvölgynek pedig soha még a hírét sem hallották.

Elmondták a tanuk, hogy a legényke korokban békétlen évek következtek. Nagy drágaság, nagy éhínség, nagy háborúság lett. A gabona köbe 40-50 Ft is volt. Egy véka lisztért, vagy darab földet, vagy egy szarvasmarhát adtak. A törökön kívül másoktól is annyi üldöztetést kellett elviselni, elszervenadni, és mindenféle nép által olyan igen nagyon sanyargatták, hogy futniok kellett és pusztán hagyták házaikat.

El kellett hagyniok Szokolyt. Itt hagyták. Elmentek ki erre, ki arra. A legtöbben Eracsire és Érdre, hol szintén rác, illetve illír település volt. Híre maradt annak és egyesek jól emlékeztek rá, főként maga Vitzay gróf is - hogy a kisszokolyiak marháit egyszer elhajtották. Kivizsgálta az ügyet és kitűnt, hogy a marhák elhajtása nem az idegen határban való legeltetés miatt történt, hanem a veszprémi és tihanyi őrség katonái Roboz hadnagy urammal idevágattak - a régi rác tanúk vallomása szerint is - és Bántavának napnyugati feléről, Bántava és az Aszalófa között való mezőről hajtották el a rácok marháit. A rácok ebbe nem nyugodtak bele, hanem elhatározták, hogy fegyverre kelnek, és fegyveres kézzel elveszik a katonáktól a marhákat. Amint utánuk mentek a pusztán álló szokolyi templomnál meglőtték a Roboz nevű tisztet.

A katonák nem hagyták ott, hanem elvitték magukkal. Aztán, hogy holtan-e, vagy elevenen nem tudott emlékezni, vagy nem akart emlékezni senki, még a tanúk sem. Féltén nehogy bajuk legyen a régi eset miatt. A valóság az, és nem hiába való volt a gyűsítés, h?&y a rácok ~egfógták ~obozt és megölték. Ez is hozzájárult a racság Kisszokolyból elmenetelehez. A békétlen években lerombolódott faluból, amikor a keresztény csapatok Budát 1686-ban visszafoglalták, lehetett még 30-40 ház, de azt az ezt követő háborús években 1687-1788-ig elpusztult és a racság idestova teljesen elfogyott. A felhozott tanúk körül Kolorác Márton, nagyapja háza helyét tudta már csak megmutatni. Ez a hely, ez a falu volt Kisszokoly, amit a rácok idejében SZOKOLY -nak neveztek, mert amikor a rácok lakták Szokolyt (Kisszokolyt) a szomszedságban a másik Szokoly: a mai SZOKOLY, a NAGYSZOKOLY még nem volt meg. Viszont a tanúvallomás idejében 1733. év október hó 14-15 napján mar meg volt.

NAGYSZOKOLY

A jelenlegi Nagyszokoly legrégebbi okmánya a nagyszokolyi református anyaszentegyház 1720. augusztus 20-ával kezdődő anyakönyve első sorai "1720. július 16-án szállottuk meg ezen helyiséget: Herczeg Eszterházy pusztáját, azaz földjét, melynek megszállítója volt Szabados Pap Sámuel" (38) - az én VIII. ösatyám.

Herczeg Eszterházytól engedélyt a falu megszállására atyja Pap Kovács János kapta meg. Aki 1720. január 24-én járt Bécsben Herczeg Esterházy Józsefnél és kérte az engedélyt Nagyszokoly pusztája megszállására. Meg is kapta. de öregségére és betegségére való tekintettel nem jött el Igalból (Somogy megye), a megszállást lebonyolítani, hanem intézkedését fiaira, Sámuelra és Jánosra bízta. (39). A Kovács vagy Pap család (Kovács alias Pap) nemesi oklevele értelmében és ennek alapján a család neve ez: Pap Kovács.

Nemesi címere: a pajzson kék udvarban zöld téren ágaskodó oroszlán. Első jobb lábával kivont kardot, a ballal ezüst vértet tart. A pajzs feletti sisak koronájából egészen hasonló oroszlán nyúlik fel. A Pap Kovács család Erdélyből menekült, a Vas megyei Vönöczkre, ahol letelepedett. (49.) Azért menekült el Erdélyből, mert részt vett abban a szervezkedésben, melynek irányítója Martinuzi-Fráter György volt, és céljával azt tűzte ki, hogy a Habsburg illetve nyugat-Magyarország és Erdély ereje összefogásával kiűzik a törököt a Duna-Tisza közéről. de Fráter György az Alvinczi kastélyban 1551. december 17 -én Castaido biztatására és utasítására, Sforza Pallavicini által áldozatul esett, aki legyilkolta. Magyarország Esztergomi érseke - a római egyház bíborosa, - Ferdinánd király által nemrég kinevezett erdélyi Vajda holtteste, hónapokon keresztül eltemetetlenül feküdt az alvinczi kastély udvarán, ahova embertelenül ledobták. Ez a szomorú állapot megfelelő, ijesztőleg bizonyít arra, hogy társai elmeneküljenek nyugatra és a szövetséges habsburgi részen telepedjenek le. így került a Pap Kovács család a Vas megyei Vönöczkre. Vönöczkről a Somogy megyei Igalba telepedett Kovács János, alias Pap Kovács János, illetve Pap János, a vönöczki Pap György fia 1720, január 24-én kereste fel Bécsben, Galantai Esterházy József herceget, Szokoly pusztája megszállása végett. A helységet megszálló levél magában foglalja tárgyalásuk

tartalmát és eredményét, ami a következő:

"Én galánthai Esterhazy Joseph Frakno várának örökös gróf ura Császár és koronás Király Urunk őfelsége Colonessusa, Komornikja nemes Sopron vármegyének örökös Szalának pedig actualis Főispánja ide adom tudtára az kiknek illik, hogy megjelenvén előttem most Igalban lakozó Kovács János, alázatosan kért, hogy Pinczehely Jozzagomhoz tartozandó Nagyszokoly nevű pusztámat engednem neki megszállítani, kötelezvéni magát arra, hogy nem sok idő múlva számos nem jobbágy, hanem szabad emberekből álló lakosokat említett pusztamra vinni, szállítani. Kinek is Istentiáját meghallgatván, legelőször is engedek azon Szokoli pusztamra Szállandó lakosoknak az Arenda dolgában a most reánk jövő Szent György naptul szállalva három esztendeig való szabadságot, mely három esztendő alatt igenis nekem készpénzben Árendával ne tartozzanak, hanem vetésekből az igaz kilenczedet, amidőn annak lenne, sertésmarhikbul az tizedet úgy Barányaikbul, méheikbul kilenczedet azon jószágomban praxisban Levő consusokat az alatt is megadni kötelesek lesznek. A három esztendő elmúlván fognak adni Annuális Arendát, minden háztul Esztendőnként két-két forintot, a sellérek pedig egy-egy forintot. Azonban netalán jelessen reá szállandó Lakosoknak a megirt Pusztámnak Határa elég nem lenne amennyire nekik reá Szükségek léssen megengedem ott szomszédságban kisszokolyi és szentmártoni pusztámat is élni s uralni tartozvan azokrul is, ha rajtuk szántanak, az igaz kilenczedet Tiszteim elkészítvén tartozni fognak, a lakosok amint az Dispositió magával hozza: = Kaposvári, Dombóváry, vagy Pinczehelyi Granariumban elvinni s Szállítani. Az Korcsma és Mészárszék erantolly igazságban fognak tartani, mint az szomszédságban levő Keszi Lakossaim. Ezekre nézve ezert az felljebb irt csekély Arendán Kilenczedeken sertésmarhákbul járandó tizeden s Cenzusokon kívül is tartozni fognak olykor-ollykor mindőn, az szükseg úgy hozza magával, Tiszteim Dispositiója Szerint Lóval szolgálni ide hozzám a Levelekkel feljönni. Azonban egypár öreg Vaddal Prsentium per Vigorem két pár őzzel annyi pár nyúllal valamely pár császármadarakkal Esztendőnként kedveskedni. Ezt pedig nem úgy értvén, hogy ezzel a Lakosok Jobbádsjára Köteleztetnének, hanem szabadon eladván házokat, Szölejeket, az engedett három esztendőbeli Arendát is az uraságnak megfizetvén, elmehetnek. Magának pedig említett Kovács Jánosnak, ha fogadásának eleget teszen, Presentium per Vigorem engedek azon helyiségben firulfira való szabadságot minden ötöle számomra jöhetőndő jövedelem eránt. Azt pedig úgy értvén, hogy ha több fiai volnának egymástul elszakadnának akkor nem minyjája, hanem edgyik aki alkalmasabb leszen az léssen a Szabados. Ezen hozzá járult Orátiomért annak okáért ő is tartozni fog hozzám Hiv és Hálaadó Lenni, Tisztem dispositiója szerint josságom mellett fáradozni magát helyesen alkalmaztatni Tehetsége Szerint Hasznomat Szaporittani, Káromat Pedig eltávoztatni. Azt is expresse fentartván, hogy valamely mostani Helységembeli lakosoknak a szabadság kedvéért oda lakását venni s engemet azzal is de fraudálni szabad ne legyen. Melynek nagyobb biztonságára adom ezen subscriptionnal és pecsétemmel megerősített leveletem. Dátum: Vienna die 24. mensis Januári Anny 1720. P.H.Gróf Eszterházy József m.pr." (41)

A nagyszokolyi pusztát ebben az időben egy Mélysó nevű rác bérelte Esterházy Józseftől. Lakása, istállói és gazdasági épületei, ami azon kor színvonalának megfelel, azon a helyen voltak, amit most Rác-völgynek neveznek.

Az 1720. január 24-én kiállított okmányt (Eszterházy József hercegnek) mint eredeti okmányt, megszállási iratot, becses drága kincset, egy példányban a község által őriztették az akkori jegy-gyakorlat szerint: a községházán, de a XIX. század elején állítólag az uradalmi tisztség által az okmány őrizőinek leitatásával, furfangos módon elsikkasztották, vagyis az okmány elveszett. Ne fennmaradt kettő példány a Nemzeti Múzeum Országos Levéltárában. Több helyen másolatokban, Holéczi Mihály még az eredetiből diktálta le valamikor Szászi Istvánnak, aki a nagyszokolyi református egyház részére is megírta. Egyébként családi irataim között is szerepel róla másolat. Az Országos Levéltárban nem egyforma az írás. Valószínű az egyik az amelyik Nagyszokolyból elsikkadt azért, hogy a herceg és a nemesek pere idejére, ne legyen a nemesek kezében. Így került az Esterházy levéltárba.

A helységnek megszállása még az első év nyarán megtörtént.

Az ország minden részéről gyülekeztek a vallásuk miatt üldözött, háborgatott, református vallású egyének egy ilyen községbe, amely most alakult és támadásoknak nem volt kitéve.

Az első lakosok neveire és személyére vonatkozólag eligazít bennünket az a régi okmány, mely szerint az 1738. esztendőben gyertyatartóra adományoztak a reformátusok. 1739 évben pedig harangra.

Ebben a lajstromban Papp Sámuel által betelepített reformátusok nevei a következők: - hogy honnét telepített Papp Sámuel ide, erre a helyre, az nincs feljegyezve: - Orbán István, Johhanes Csajághy, Kiss Mihály, Kovács István, Dukai Mihály, A. S.: Szabó Mihály, Fsl. Szabó Mihály, Szemerei István, Nagy Miklós, Papp Gergely, Vizsló Gergelyné, Bartus János, Takács Istvánné, Juhász János, Varga János, Dombai Sámuel, Lázi Mihály, Felyes Ferenc, Lázi János, Lázi Tamás, Beczők Miklós, Patzai György, Takács-György, Aló János, Bajádi Mihály, Györke Szabó András, Juhász Gergely, Benedek Kovács, Fodor Györgyné, Csapó István, Csizmadia István, Kiss János,

Barbacsi András, Mónus György, Jeges János, Gulyás István, Halyogató István Nagy, Nagy Márton, Biró János, Balog Ferenc, Györke Miska, Kovács Jánosné, Szabó András, Csizmadia Adám, Tóth István, Babainé, Bartus György, Bognár Gergely, BalMy Ferenc, V. Takács Mihály, Velenczei István, Paxa Farkas, Szántó János, Túros Farkas, Szabó György, Juhász Péter, Bol/ósi Mihály, Sebők Mihály, Kovács Gergelyné, Bóta István, Saján Ferenc, Gerő Mihály, Sipos János, Szabados János, Boros Adám, Takács János, Vincze György, Tóth Mihály, Sáni János, Máté János, Látos Ferenc, Benkő Jánosné, Sebestén István, Csák Márton, Nagy István, Vecsei Gergely, Benkő Miklós, Beczók János, Szemerei Miklós, Pethő Mihály, Gyuhy Takács György, Unárt Kató, Fejes Gergely. (42)

Az 1739. évi harangra való adakozási lajstrom pedig a következő neveket őrizte meg: Dombai Sámuel, Fejes János, Öreg Fejesné, Benedek Kovács, F. Szabó Mihály, Lázi János, Lázi István, Varga Miska, Dukai János, Kovács Sámuel, Egyed Ferenc, Gulyás István, Csapó István, Halyogató István, Györke György, Biró Ferenc, Balogh Ferenc, Babainé, Györke Szabó András, András Kovács, Nagy Márton, Csapó Mihály, Szemerei István, Öreg Mózes Istvánné, Tóth Mihály, Takács Istvánné, V alytai István, Öreg Kovács Jánosné, Öreg prédikátorné, Bartus János, Máthé János, Benkő Jánosné, Pálinkásné, Unárd Jánosné, Takács Jánosné, Vic.. záné, Sipos János, Hamar János, Vecsely Gergely, Mészáros Adám, Termely And. Tás, Benkő Miklós, Harang Sándor, Kovács István, Miska felesége, Mór Istvánné, Kovács János, Sári Márton, Kenesei Péter, Benedek Kovácsné, Tóth István, Beczók Miklós, Szabó András, Csizmadia István, Szabó Miska, Baracsi András, Kiss János, Takács György, Juhász Gergely, Csizmadia Adám, Györke Balázs, Semk Mihály, Loczéné, Almási István, Alsó Szabó Mihály, Fodor Györgyné, Bóta István, Fábíán Ferenc, Dukai Mihály, Orbán István, Bartus György, Nagy Miklós, Patczai György, Lázi Tamás, Juhász Tamásné, Szekeres Lázi Tanás, Bognár Gergely, Beczók János, Kiss Mihály, Bajádi Ferenc, Horváth István, B. Takács Mihály, Baxa Farkas, Turós Farkas, Szántó János, Pető Mihály, Jüt András, Juhász Péter, Hollósi Mihály, Holyáci Nagy György, Tisler István, Molnár István, Biró János, Sabján Jánosné, Álló János, Gyenis Miska, Bajádi Miska.

Ez a sok helyről, egyhelyre telepített nép különböző szokásokat, tájbeli jelleget hozott magával, - közöttük az igazságot, az erkölcsi élet tisztaságát, a megértést, a szeretetet: Eredményre juttatni, sok és nagy gondot okozott, nemcsak Pap Sámuelnek, hanem az Ő munkatársainak is; sőt az utánuk következő nemzedéknek, nevelőknek és vezetőknél is. - Nyakas, kemény személyek nevelődtek a letelepedett lakosok utódaiból. Az egymás közötti sok vitatkozás, vigyázás és ellenőrzés mellett, az erkölcsi élet tisztán tartására és annak megőrzésére természetes mindenkor egyet értettek. Soha sem volt a munka közöttük könnyű.

A KÖZSÉG MEGALAKULÁSA

Ezek az újonnan alakuló falu nagy utcáját alakították a mai Tanácsházán felül és alul, valamint a belső nagy utcát a rombanlevő templomtól lefelé.

A felső nagy utcára építették templomjukat, iskolájukat, papjuknak, tanítójuknak lakását. Ide építették a községházát és a jegyző lakását.

A község megalakulása, fejlődése szoros összefüggésben van az egyházak megalakulásával, szervezésével és fejlődésével. Különösen a községet megszervező, a megszállást lebonyolító Papp Sámuel, és Papp János vezetésével letelepülő nagy számú (helvét hitvallású) reformátusság - személyével és egyéniségével. A református egyház kurátora és presbiterei voltak a község bírása és előljárói is. A reformátusság bibliai elveken alapuló demokratikus magatartásából következett a békés élet és a község fejlődése. Nagy jelentőségűek a templomok és iskolák. Esztétikus ezek építésmódja, felszerelése, az ezekben a templomokban és iskolákban dolgozó papok és tanítók személye és munkája. akik évszázadokon át a nép nevelői voltak. Alakítói voltak a község történetének szellemi, mint anyagi téren. Nézzük meg ezt a fejlődést, ezt az előrehaladást, az ezt hajtó "erőt" és "életet".

A lakosság telepedése, elhelyezkedése nagyjából a hitfelekezetekhez való tartozandóság szerint történt. A csekély számú római katolikusság, a romban levő régi templomtól felfelé a tabáni részen telepedett le, ahol a török megszállás ideje alatt is élt néhány család, akik hol a "Koppányi", (hol a simontornyai naninak fizettek harácsot, adót). Az ágostai evangélikusok akik neveikből következtetve a Dunántúl német és tót jellegű községeiből jöttek, az alakuló község északnyugati részén telepedtek le.

A reformátusok, akik az ország különböző részeiből, de mégis főként Vas megyéből, a somogyi Igalból jöttek és közöttük lehettek, akiknek ősei valamikor, az elpusztított Szokoly területéről a törökök uralma alatt elmenekültek és most ők, mint az üldözött helvét hitvallás a református helvét hitvallású keresztyének visszajöttek őseik egykori helyére. Lehettek közöttük, akik már őseiknél fogva keresztyén reformátusok voltak. Hiszen Kesziben a törökök itt léte ideje alatt volt már helvét hitvallású egyház. Utolsó papjuk Marosi Mihály volt, akit híveivel együtt kivertek Kesziből - templomukat elvették (44) 1741-ben helyére építették a mai róm. kat.

templomot. (Eszterháznak azonban munkásokra, dolgozókra volt szüksége. Új lakosokat telepített. Tótokat olcsó bérért. Ezek római katolikusok és ágostoli evangélikusok voltak.

Nem lehetetlen, hogy Horhiban is voltak, reformátusok már a török megszállás ideje alatt. A nagy reformátor Horhi (Mélius) Juhász Péter 1536-ban született Horhiban és Horhi falu a törökök kimenetele után pusztult el. Ha voltak Kesziben és voltak a szomszédos Horhiban helvét hitvallású keresztyének, miért nem lehettek már a reformáció legkezdetén a régi Szokolyban is? A kormány célja az volt, az uralmon levő politikának: Magyarország lakosságát először római katolikusokká, azután németté, azután katolikusokká tenni, hogy leszegényedett állapotukban, majd jó cselédjei legyenek, az idelepipítendő németységnek.

A helvét hitvallású keresztyének üldözve voltak. hitükért és magyarságukért.

Minden esetre abban az időben magyarnak lenni - egyet jelentett helvét hitvallású keresztyénnek lenni.

A helvét hitvallású keresztyének üldözve voltak. hitükért és magyarságukért (keresztyén református - helvét hitvallású) egy személyben úgy is mint magyarok.

úgy is mint református keresztyének. ezért boldogan telepedtek le olyan helyen.

ahol még ismertek őket. Például új településen. mint Nagyszokoly. Ezek az újonnan alakuló falu nagy utcáját alakították a mai Tanácsházán felül és alul. valamint a belső nagy utcát. a romban lévő templomtól lefelé.

A felső nagy utcára építették templomjukat. iskolájukat. papjuknak. tanítójuknak lakását. Ide építették a községházát. a jegyző lakását. A falu közepén akkor még. mint hercegi épületek megmaradtak: a Korcsma, mészárszék, boltok, ház.

A házak sorrendjében osztották ki a kenderföldeket és kiskerteket és egyéb dirib-darab földeket.

Papjuk tanítójuk együtt jöttek a református hívekkel.

Az ágostai evangélikusok a Kesziben levő lelkészük gondozása alá tartoztak.

Ugyanígy voltak a római katolikusok is. mert Kesziben 1742-ben a lerombolt református templom helyére felépítették. megvették fundamentumát. a mai római katolikus templomnak és plebániát létesítettek, plébánost kaptak.

Nem akarom művem ezen részében részletezni az egyházak hit elveiben való egyezését és különbözősését. Ez nem lehet jelen esetben céлом sem. Röviden mondom egyeznek abban. hogy mind a három felekezet Megváltójának ismeri el a Názáreti Jézus Krisztust. aki a láthatatlan Isten látható képe. Aki számunkra az Út-Igazság az Élet és senki sem juthat el Istenhez. annak a megismeréséhez. csak Ő általa. Ő maga mondta Én és az Atya. - az Isten - egy vagyunk. aki ismer engem az ismeri az Istent is. Emberi testben járt. isteni csodákat végzett.

Különbségek. hit-elvi dogmatikai téren. A Református egyház. a helvéciai hitvallásban, a Heidelbergi Kátében és a második Helvét hitvallásban fejtette ki nézeteit: csak azt fogadja el egyházi alapelvként. amit a Biblia megkövetel.

Az ágostai evangélikus egyház elfogadja hit elvei alapjául azt. ami a Bibliában benne van és azt is, amit a Biblia nem tilt. A Római katolikus egyház elfogadja hit elvei alapjául a Bibliában levő elveken kívül. az ősatyák iratait. a pápák rendelkezéseit. az egyházi zsinatok végzéseit stb.

Így természetes különbség van a felekezetek templomai berendezésében és felszerelésében is.

A reformátusok temploma leginkább fehérre meszelt. Hiányoznak belőle a képek és szobrok. Nincs benne egyéb. mint az Úr asztala. melyről az úrvacsorai szakramentumot kiszolgáltatják, a keresztlő edény, a keresztség szakramentuma. Kiszolgáltatására és a szószék Isten igéje hirdetésére. Kezdetben nem helyeztek orgonát sem. Azt az Ördög dudájának, muzsikájának tartották. Különbség van a szakramentumokról való tanban.

A reformátusok felfogása szerint, az első úrvacsora vétel alkalmával, amint Jézus maga szerezte ezt a Sakramentumot. ott volt tanítványai között testileg "Vette a kenyeret, hálákat adván megszegte, megtörte és ezt mondta: "Vegyétek, egyétek ez az én testem, mely ti értetek megtöretik. Ezt cselekedjétek az Én emlékezetemre és minek utána vacsorált volna, vette a poharat és azt mondta:

E pohár amaz új testamentum az Én vérem által, ezt cselekedjétek az Én emlékezetemre, mert valamennyiszer eszitek a kenyeret és isszátok e pohárt, az Urnak halálát hirdessétek, miglen eljövend. Tehát megmaradt, a kenyér kenyérnek, a bor megmaradt bornak. Nem lett hús a kenyér, nem lett vér a bor. Fel sem darabozta magát Jézus. Nem osztatott részekre. Emlékeztető jelek és jegyek maradtak, hasonlatok.

Jézus máskor is használt ilyen hasonlatokat. Én vagyok a szőlőtő. Én vagyok a jó pásztor. Én vagyok az ajtó stb. Nem lett szőlőtő, nem lett ajtó, nem változott át Észrevennénk. hogy nem kenyér és bor van a szánkban, hanem hús és vér. A reformátusok két szín alatt veszik kenyér és bor alakjában az úrvacsorát.

A római katolikus egyház hét sakramentumot (hét szentséget) hisz. Bérmlás, házasság, papszentelés, utolsó kenet, áldozás, keresztség. Az úrvacsorát egy szín, az ostya alakjában veszik. A pap imája közben a kenyér, az ostya átváltozik Jézus valóságos testévé. Hús és vér. Ezért elég egy szín alatt venni, ezt megelőzi a fülbegyónás.

A keresztséget nemcsak a pap, hanem a bába asszony vagy bárki elvégezheti. A lényeg az, hogy a gyermek meg legyen keresztelve. Ez azért van főképpen, mert tanításuk szerint a megkereszteletlenül elhaltak nem juthatnak azonnal a mennyekbe. A bérnéláskor új nevet: "bérma nevet" adnak és kapnak.

A REFORMÁTUS EGYHÁZ

A Nagyszokolyi református egyház megalakulása, magának Nagyszokolynak a megalakulásával kezdődik. Hiszen az újjá alakult községnek az első megszállói nagyrészen otthonaikból, falvaikból, városaikból kiűzött helvét hitvallású keresztyének voltak. Maga Papp Kovács János a megszállást lebonyolító Papp Sámuel apja is a vallás üldözésnek kitett Somogy megyei igaliak közül való volt, aki 1720. január 24-én Hercegh Esterházi Józsefnek a megszálló levél értelmében ennek reményében merte vállalni a rövid időn belül való megszállás megvalósítását, hogy az ország számos üldözött jének vágya a nyugodt otthonra való juthatás, valami új helyen, ahol még nincs üldözés.

Ezek a hitükért üldözöttek idejövételük után azonnal alapítottak egyházat is.

Nagyszokoly legrégebbi okmánya a református anyaszentegyház anyakönyve első sorai szerint azonnal volt papjuk is. Tatai István, a hagyomány szerint Papp Sámuel ". . . Bányosról" hozott magával. A saját házában helyezte el és gondoskodott róla. Ez a Tatai István keresztelte meg, 1720. augusztus 20-án elsőnek Papp Sámuel fiacskáját "Sámuel" az én dédnagyapám, dédnagyapját.

Volt azonnal tanító és harangozó is. Nagyon értékesek idevonatkozóan nagytitiszteletű Németh Károly lelki pásztor 1816. évi püspök látogatásra irt beszámolója és Szászy István derék elődöm iratai, - akik részben feljegyzésekből, részben szájhagyományokból örökítették meg az adatokat.

Az istentiszteleteket először Papp Sámuel házában tartották, télen a szobákban, nyáron az udvaron és a pajtákban.

Templomot 1725. építettek fából azon a helyen, ahol most a predikátori ház istállója van. Mikor ez a templom megomladozott, ugyanezen a helyen építettek 1734-ben egy új templomot sárból. Papp Sámuel Grácban 1725-ben szerzett egy harangot is, amit Szabó István háza üstökében lévő szelemény ágasra állítottak fel.

Néhány esztendő múlva fatornyot emeltek, az iskola ház kerítésében, mely hercegi adomány volt. Ide helyezték el a kis harangot. Ez a torony a mai templom padozatánál volt észak felől. 1735 évben Klimó György Pécsi rk pap, aki később püspök lett, jelen alkalommal 25 éves, megjelent Nagyszokolyban is az Ekiézsia temploma, harangja, iskolai felszerelése stb. elfoglalására. Foglalása indokál az hozta fel, hogy nem harangoztak megfelelő módon, amikor bejött a községbe. Legelőször az iskola ház előtt állott haranglábat akarta kivágni. Egy Lukács nevű pápista ember bele is vágott fejszjével a harangládba. A harang leesett. Papp Sámuel azonnal felkapta a 67 kg súlyú harangot és elvitte. A saját házába helyezte el. Míg ő a harang eldugásával volt elfoglalva, közben izgalmassá vált a helyzet.

Klimó későbbi püspök nagyhatású beszédet akart tartani és a református vallást lopott vallásnak nevezte. Több se kellett, egy Szabó István nev gazda, aki - amint mondják a jelenlegi pap ház alsó szomszédja volt, illedelmesen szót kért és azt mondta, hogy a református vallás, - ha lopott vallás, - akkor ez a legjobb, mert a tolvaj is a legjobb jószágot szokta elhozni. Klimó későbbi püspök a nagyszokolyiak ellenállásától meghátrált és felhagyott foglalási terveivel, a községet elhagyta, többé a nagyszokolyiakat nem háborgatta. Szabó Istvánt pedig elneveztek "prókátor" Szabónak. Szászy István, - aki 1836-ban kerül Nagyszokolyba, mintegy évszázaddal ez esemény után: - tehát még elevenen élhettek az emlékek a nép körében: - írja róla: ". . . Mondják azt is hogy azon Ör. Szabó István kit még én itt, mint alsó szomszédban életben éltem, s kinek gyermekei csak mostanában kótyavetyélgették el ezen alsó szomszéd házat, annak a prókátor Szabónak maradékai lehettek" Szó van a nagyszokolyi református anyaszentegyház, akkori halotti anyakönyvében arról, hogy "1767-ben temettük el Szüts Mihályt. A Krisztus martírját, aki hitéért felakasztatván, a nyakán lévő kötéllel leszakadván felment Leopoldusz császárhoz, és ott kegyelmet (Gratióális) nyert magának és háza népének" Mivel Lipót császár Nagyszokoly megszállása és így a nagyszokolyi református egyház megalakulása idejében már nem élt. Ez az adat arra a kiigazítási magyarázatra szorul, hogy Szücs Mihályt nem Nagyszokolyban, a nagyszokolyi Klimó György féle vallás üldözés ideje alatt akasztották fel, nincs róla semmi említés sem e nevezetes vallás üldözési nap eseményei között, hanem valahol Ő máshol szenvedett mártiromságot, ami köztudomású volt róla és mikor meghalt itt Nagyszokolyon akkor a halotti anyakönyvbe feljegyezték róla Krisztushoz való hűségges magatartását és egyháza iránti szeretetét.

Később került ide. Jöhetett Igalból, Kesziből, vagy a török kimenetele után elpusztult Nyilasból, vagy Szentmártonból. Származhatott Méliusz Juhász Péter születési helyéből Horhiból is. Mindenesetre olyan helyekből, ahol erős támadásnak voltak kitéve a kálvinisták egyházai. Annyira, hogy még ott az egyházakat is megszüntették Kesziből 1737-ben verték ki a reformátusokat. Templomjukat, ami a jelenlegi Római katolikus

templom helyén állott: elvették, lerombolták, utolsó papjukat Marosi Mihályt: elűzték A lerombolt református templom helyére 1742-ben tették le a mai római katolikus templom alapjait.

Kesziben ekkor alakult meg a római katolikus egyház a református után. Az első püspöki vizitáció 1742. június 19-én volt. - 1842-ben június 19-én Scitovszky János pécsi püspök hívta ebédre Szászy István Szokolyi református predikátort is, és ebéd közben, mikor legelőször poharat emelt, ezzel kezdte köszöntőjét: "Éppen ma száz esztendeje, hogy Tóthkesziben az első püspöki visita tartatott". Így jegyezte fel Szász István 1842-ben, június 19-én. A kiűzött református magyarok helyére Esterházy római katolikus tótokat hozott, és így lett "Kesziből" Tóthkeszi. Ezek elmagyarosodtak és jelenleg a község Magyarkeszi néven szerepel. 1768. év október hó 4. napjáról van egy tanuvallomási levél, mely szerint kihallgattak négy tanut arra vonatkozólag, hogy a kálvinisták, a reformátusok mely időtől és milyen idők között laktak Nagyszokolyban? Feltett kérdések: "Vallja meg a tanu, emlékezik-e és tudja-e bizonyosan, hogy mely időtől fogva van a helvét hitvallású reformátusoknak lelkipásztoroknak? Első tanu, Gönczöl János, római katolikus vallású jelenleg keszi lakos, vallja, hogy ő 75 éves Nagyszokoly nevű pusztát kezdték megszállani és szállták meg az 1720. esztendőben. A nemes Vas Vármegyéből jött ő is ide lakni Nagyszokolyba. oe mivel Szokoly megszállói mind kálvinistaság lévén. A 24 esztendő alatt közöttük lakván azután Keszibe által ment, holott mai napon is ott lakik. Köztek azért is 24 esztendőnek forgása alatt lakván Nagyszokolynak megszállása elejétől fogva, tudja bizonyosan, hogy letelepedésük után mindjárt mmtsem luteránusok, predikátort maguknak hoztak és azoitatul fogva szüntelenül mindenkor mai napig minden háborgatás nélkül predikátorjuk és oratóriumjuk volt, és vagyon." Tehát előbb volt predikátoruk mint a luteránusoknak.

Második tanu, névszerint Zsidó Péter római katolikus vallású 78 esztendős. A tanu ezelőtt mintegy 46 esztendővel nemes Veszprém vármegyéből került Nagyszokolyba "jó lehet, akkor még többnyire az első szállói gunyhókban laktak, de hogy már akkor is Kálvinistáknak Predikátorjuk volt, bizonyosan tudja, és a szerint mai napig is minden háborgatás nélkül megmaradtak." A harmadik tanu, Nagy Ferenc római katolikus Nagyszokolyi lakos vallja, hogy 64 esztendős, mikor e tanu Szokolyba került még csak 16 esztendős volt. "Éppen akkor szállották Nagyszokolyt, hogy pedig megszállítása után mindjárt kálvinistát predikátort hoztak, és azótától fogva az iránt sem a nemes vármegyétul, sem az méltóságos uraságtul nem háborgattatak, bizonyosan tudja." A negyedik tanu, Csóra Ferenc római katolikus vallású nagyszokolyi lakos, mintegy 75 esztendős hasonló módon 41 néhány évvel ezelőtt Mezőkomáromból jött át Szokolyba lakni, "hogy már akkor is kálvinistáknak löli pásztoruk volt, és az iránt, soha senkitul mai napig háborgatások nem lött légyen. Bizonyosan tudja." Tehát mind a négy tanu egybehangzóan vallotta, hogy a helvét hitvallású keresztyéneknek kezdettől kezdve volt papjuk, és így nem támadhatták meg a lelkész tartás jogában.

A TEMPLOM TÖRTÉNETE

Ami az eklézsiái épületek, templom, papház történetét illeti Kiss Sámuel lelkész, mint a külsősomogyi egyházmegye esperese összegyűjtötte és megírta a tractus egyházainak történetét. Ennek példánya nem maradt fenn a nagyszokolyi egyháznál, sőt a II. világháború ideje alatt megsemmisült az egyházmegyei levéltárban lévő példány is. Az adatok a nagyszokolyi egyház protokollumaiban és jegyzőkönyveiben található meg. Különösen értékesek Szászy István lelkész, derék elődöm feljegyzései, aki részben iratokból, részben szájhagyományokból jegyezte fel az adatokat. Nagytiszteletű Németh Károly írja az 1816. évi püspöklátogatás alkalmára, hogy az egyház megalakulása utáni első öt esztendőben Papp Sámuel házánál tartották az istentiszteleteket: télen a lakásán, nyáron a pajtában, vagy az udvaron.

TEMPLOM

Hogy az első oratórium milyen lehetett kezdettől fogva 1734-ig, arról nincsen semmi adatunk, de képzelhető a másodiktól amely 1734-ben építettett. Ez benn volt a mostani paplak belső udvarában. Annyi bizonyos, hogy az első is ott volt.

Még az én Nagyszokolyba való jövelem idejében az 1939. évben is meg volt körülbelül két öl szélességű téglajárda a paplak mögött az utcától be - egészen a paplak melléképületéig - vagyis az istállóig és az ólakig, amik az oratórium helyére épültek.

A járda arra enged következtetni. hogy abban az időben amikor a reformátusságnak csak udvarban és torony nélkül lehetett templomot építeni, akkor építették itt benn a paplak belső udvarán lévő kis templomot, amibe a paplak mögött épült járdán jártak be a hívek istentiszteletre. Az utca frontra való épület és a toronnyal való ellátást, a türelmi rendelet, de még inkább az 1790-évi országgyűlés - biztosította - egyéb jogokkal (temető stb.) bennünket.

A harangláb, vagy inkább csengettyű láb kinn volt az utcán, a mostani templom hátuljánál, az oskolaház előtt.

Éppen ezen jussnál fogva kívánták őseink későbbben a mostani templomot is erre a helyre építeni, építették is bármennyire elleneztek is ezt az evangélikus atyafiak, vélvén, hogy istentiszteletüket zavarja és az utcát szűkíti. A fundamentumból épült fel. 1734-ben épült fel a mostani templomunkat megelőző, vagyis a második oratórium (imaterem.) Ez az imaterem a most is eredeti helyén lévő paplak udvarán, az utcától befelé, mintegy 20 ölnyire, úgy hogy a farozatja feküdt az udvar északi mezsgyéjén, a szomszéd udvaráig és az épület keresztbe feküdvén az udvaron, valamivel hosszabb volt az udvar fél szélességénél. Az eleje délre, tűzfalra volt. Vályogból, nádtetőre, festett deszkapallásra épült. Felszenteltett 1734-ben május hó 30. napján. Czene István predikátor és Beládi István rektor idejében. Ehhez az órátoriumhoz vezetett a fentebb említett téglajárda a papház mögött az utcáról.

Ez a sárból épült templom megrongálódott és szűknek is bizonyult. mivel a népesség is igen nagyon megsaporodott részben a helybeliek révén. részben pedig azért. mert az irediek mivel papot nem tarthattak 1750-től kezdve. ide a nagyszokolyi templomba jártak istentiszteletre 32 esztendeig. Gyermeküket pedig a nagyszokolyi iskolába járatták. A templom kijavítása és megnagyobbítása céljából a vármegyéhez alázatos kérelemmel fordultak 1768. febr. 16-án. kérték. hogy az oratórium falait megújíthassák, melynek alsó vége az eddiginél tágasabb legyen. hogy abban egy kart is építhessenek. Ehhez a vármegye kegyesen és kegyelmesen engedélyt adott. A türelmi rendelet (1781. X. 25.) lehetőséget adott a mostani templom és torony felépítéséhez az utca közepén. Az evangélikusok akadályozó érvei megszüntetésére T. Forster János főszolgabíró. Würt Mihály uradalmi tisztartóval helyszínre jött. az uradalmi hites mérnök által 1787-ben szeptember első napján. Megállapítást nyert. hogy ehhez a térhez a református eklézsiának elejétől fogva jussa volt. s mit az ott álló harangláb bizonyított. tekintetes Kapuvári Károly alispán 1787. szeptember 3-án kiadott resolútiójában a lutheránusok ellenvetéseit megszüntette és az építés folytatására engedélyt adott. ezen felül megérkezett a magyar királyi helytartótanácsnak Budán 1788. január 2-án 326. sz. alatt német nyelven kelt parancsolata is a nemes vármegyéhez. melyet január 22-én Gubodi János vicenótárius felolvasott (által ugyancsak odairányult) német nyelven. és ennek alapján Sztankovanszky György főbíró közölte a szokolyiakkal. hogy a felterjesztett okoknál fogva a reformátusok szabadon építsék templomjukat. a lutheránusok pedig az előbbi jó békességet tartsák fenn. Sztankovanszky főbíró úr ezen parancsot hiteles formában két példányban az eklézsiának megküldte. Így el lett hárítva minden akadály (13).

A jó Isten segedelmével a hatalmas nagy tiszteletű Kiss Ferenc úr okos buzdítására és fáradozása után és az okatlanul vetélkedni kívánó Rózsás mérnöknek rajza szerint kit mellőzni nem lehetett, csakugyan felépült a most is fennálló templom és torony az utca közepén. 1790. esztendőben és azon évben fel is szenteltetett. A templom és torony alapja terméskő. Falai egészen téglából. Ez a jelenlegi templom végeredményben a harmadik templomunk, a két oratórium után. Az első épülhetett 1725-ben fából. a második 1734-ben. a harmadik 1790-ben. A templom fekszik az utcán hosszába. északról délre. Az eleje és a torony lévén dél felől. Egészen kemény anyagból épült, belül stukaturral. A fedele fazsindely. Belül két kar volt benne, északi és déli végében festett fenyődeszkákból, festett faoszlopokra, valamint festett fenyődeszka a hátsó papszék is a felül korona alatt álló katedra, mely vastag téglaszlopon nyugszik. A padok mind fenyődeszkákból készültek, valamint a most is meglévő festett úr asztala is, a torony bádogtetőre.

A templom hossza belülről mérve 12 öl és 5 láb. Szélessége belülről tesz ki 4 ölet és 3 lábat. Magassága belül mérve 3 öl 3 láb. Szép deák felírásokkal díszítette Nt. Kiss Ferenc úr nevezetesen először a toronyelejébe szép véres márványtáblát tetetett be, aranyozott betűkkel, ezen felírással: Anno 1788. Auspicante Deo, Imperante Josepho II do exstruxit Exleseia He/v. Conf. addicta Nagy Szokoliansis.

Ez még ma is jól látható és olvasható.

A keleti oldalon épült kis Czinteriom ajtaja felett festett betűkkel

AEDIS erat fundus zelus pivs aes labor auxit Lese fit Aeterno rite sacrata Deo - 1790 Benn a templomban a felső vagy északi kar elején festett betűkkel: Non sine Lege Deus, nec Rexine Lege coluntur, Maximus hic legis Tutor uterve Gregis. Ergo Dei Legen serva simul etesle Regem Santa dabit Pietas quidquid utriqve petas.

Az alsó vagy torony felől való déli karnak elején.

Supplex assidue Divinum Numen Adores, Vivere namqve dedit Jova dabitqve meri. Sapius accedas templum, est habitatic Jovae, Aspice non procul est, i, Deus ipse vocat.

A szószéken ez a felirat olvasható: Isten, a Te beszéded igazság.

A tornyot bádogozta fehérvári bádogos Stagl Ferenc 650 azaz hatszázötven forintért az 1789. esztendőben nyáron, mint ezt az 1789. június 30-án kelt, meglévő kontraktusa mutatja.

A templom belső feljegyzései közül iratott be még Rosás úr kezeivel durva piros festékű keskeny fenyőrámákba kerítve: "Jó Istenünk kegyelméből. Ezen Istennek háza elkezdett építtetni 1789. esztendőben, kisasszony havának 28. napján, Gulyás György kuratorságában és elvégeztetett 1790. esztendőben Szent János havának 8.

napiján Szabó Mihály kuratorságában. Ezidőkben élt előjárók úgymind: Bognár János, Gulyás János. Kiss István, Gyürke Mihály, Fábián István, Varga Ferenc, Bartos Sámuel, Szabó János, és a több kegyes Híveknek segítségük ismét Rózsás Ferenc Insellér tiszteletes Kiss Ferenc predikátor igazgatásuk által. Istené legyen a ditsőség mától fogva mindörökké ámen." Ezen építésre tett költséget nagytiszteletű Kiss Sámuel úgy jegyezte fel a Tractus Protokolumába, hogy a templomra és toronyra tett költség mindössze 3.010 Ft

A REFORMÁTUS TEMPLOM FELSZERELÉSE

Induljunk el a szószéktől amiről már szó volt, és folytassuk tovább előtte van az úr asztala és keresztelő medence. Maradjunk ezeknél és vegyük sorra terütoiket.

1739. év július 13-ról kelt okmány szerint: "Az Eklézsia ruhái öt fehér sávolyos abrosz, három selyem veres keszkenő, egy zöld selyem keszkenő, egy patyolat selyemmel varrott fehér keszkenő, egy fekete tarka patyolat keszkenő, az amelyet Papp Sámuel uram kezeihez adtunk.

Jelenlétünkben ily becsületes emberek um. Kovács István, Csapó Mihály, Juhász János, Szabó Mihály, Sári Márton, Dombi Sámuel, Orbán István, Loci Jun. Nottus Joh.: Csajági Szerepel továbbá a régi időkből egy világoskék selyem keszkenő, amely az előbbiek után szereztetett. Ugyancsak egy vörös selyem keszkenő. Nemzetes úri Ferenc úr hitves társa Tar Sarolta az Eklézsianak adományozott egy patyolat keszkenőt, mely csipkével volt díszítve, ugyancsak ő adott egy selyem keszkenőt.

Ezek a terítők és a későbbben vásároltak, vagy ajándékozottak az úr asztala alatti szekrényben vannak elhelyezve a korszokkal és kancsokkal együtt, melynek kulca a Dékánál van.

ÚRASZTALA

Maga az úr asztala hosszukás kerek tetejű, fenyődeszkából kékre festve. Az úr asztalán kívül fenn van egy virágos vastag török zöld színű szőnyeg, szőrből, Törökországból származik. Erre vannak elhelyezve alkalmakként a célnak megfelelően az úr asztali abroszok és keszkenők. Továbbá van az eddig felsorolt terítőkön kívül még több is. Ugy mint egy kerekre szabott és bélelt fekete selyem tafota kissé már szakadozott abrosz arany és ezüst rózsákkal díszítve, és arany csipkével beszegve.

Urvacsora osztás alkalmával erre vannak helyezve az úrasztali edények.

A keresztelő edényt befedő egy nagy piros szélű sötétkék selyem keszkenő. Továbbá a következők: egy piros vastag selyem virágos keszkenő, megbélelve arany csipkével és a közepén arany varrással ékesítve. Egy nagy piros és kék kockájú virágos keszkenő, fele szőr, fele pamut. Ajándékba vette 1838-ban Hj. Takács György hitvese Gulyás Éva. 1939. év december hó 24-i lelkész beiktatási istentiszteleti ünnepélyünkre vettek gyülekezetünk buzgó nő tagjai, Özv. Halom Vincéné, egykori lelkész neje, Papp Emma - Papp Sámuel egyenes leszármazottja vezetésével. Egy piros színű arany rojtokkal ellátott közepé kehellyel és búzagalással díszített bársony úrasztali terítőt. A keresztelő medencére Varjas Pálné, Németh Katalin sajátkezűleg készített fehér csipkézett terítőt ajándékozott.

AZ ÚRASZTALI ESZKÖZÖK

Három gyónó pohár, finomezüstből kívül-belül megaranyozva, ezek közül kettő régi a harmadik új. Egy legszebb és legnagyobb a reformáció m. háromezázados évfordulója alkalmából készült. Sima mű reá ez van metszve: "A Nagyszokoli reformáta eklézsia tulajdon költségén készítette 1817. esztendő" Készült Pesten, került 347 forint 57 krajcárba. Egy nagy födeles cinkkanna, rajta ez van metszve öreg betűkkel: "Nagyszokoli Ref. Sz. Eklézsia számára, annak tulajdon költségén készült 1804. esztendő." Került 25 forintokba Egy másik fedeles cinkkanna már valamivel kisebb, írás nélkül. Ismét egy nagyobb új fedeles cink kanna. Rajta ez van öreg betűkkel: "A N. Szokoli Ref. Sz.

Eldésia számára ajándékozta Ör. Szabó Ferenc 1838." Belekerült 26 forint 30 krajcárba. Ismet egy kisebb fedeles cink kanna, ez a töltögető. Ugyancsak akkor az 1838. esztendőben készítette az eklésia Fehérváron, becserélvén a régi kis töltögető cink kannát, mely írás nélküli horpadozott volt. - Ezen rajt van 1838. - Egy réz orrú fedeles bádóg kanna, rézen elől ez van metszve:

"Pap. SA. István, azaz Papp Samu István. Ismét egy rézorrú fedeles bádógkanna rá metszve: "1822. volt 15 forint." Van egy vékony réz tányér is. Urvacsora osztási alkalomra. A lelkész a háznál erről szokta betegek részére adni az urvacsorát. A bor részére az 1817. esztendőben készített kívül-belül megaranyozott gyónó pohárba volt töltve a bor, ráhelyezve a kis réz tányér a pohárba beleöntve a bor, letakarva egy kis fehér abrosszal a dékán hozta a kezében, amikor beteghez vitte az urvacsorát. Van egy 13 próbás szép ezüstből készült tányér, mely kevés hijján 13 latot nyom; Templomi urvacsora osztáskor, erről van osztva a kenyér. Ezt Nemes Papp Pál Jozsef a nemes vármegye katonája az eklésia számára ajándékba készítette Pécsen 1844-ben, 55 forint és 45

krajcárba került. - Van egy virágváza, melyet Szemesi Jenő a II. világháború idején a fronton készített gránáthüvelyből és hozta haza a frontról az eklésia részére ajándékba. A keresztelő medencéhez keresztelés alkalmára van keresztelő bádógtál a hozzávaló fedeles cink pohárral együtt. Egy betű sincs rajtuk. A keresztelő edényt felül betérik a nagy pirosszélű sötétkék selyem keszkenő.

TORONYÓRA ÉS ORGONA

Az első toronyórát az 1796. esztendőbe csináltatta a református eklésia a saját . költségén, Veréb Péter nevű órás által, kinek az eklésia 206 forintot fizetett és azon kívül adott neki 6 pozsonyi mérő búzát. Ez az óra teljesen vasból volt, nagy és erős minőségben. Fertájt, vagyis negyedét nem ütött csak órát.

1843-ban egészen hasznavehetetlenné lett. Ezért 1844-ben az új haranggal együtt új órát is készített az eklésia Pesten Treffler József nevű órás mesterrel, rez kerekre 600 váltó forintért.

Erről az óráról azt a megjegyzést találtam, hogy az eklésiát nagyon megcsalta a mesterséget úgy jól értő de szegény és gazlelkű órás, mert az óra jójárású ugyan és csinos készítésű, de kicsiny és gyenge mű. A verése is csekély hangzású. Ez is csak órát ütött, fertályt nem. Nagyszokolyba jövetelem idején még működött, de a II. világháború után amikor a református templom tornya tűzoltó, illetve tűzjelző toronnyá vétetett igénybe, az ott felelőtlenül tartózkodó egyéneknek - Drávecz Lajos községi titkár idejében - az órát egyéb dolgokkal együtt teljesen tönkre tették.

A keresztelő medencét készítette Gerendai Antal Budapesti szobrász, a kannát Laki Adolf Budapesti, ezüstműves.

1886. év május hó 9-én szenteltetett fel egy új orgona. - A C. 10. változatú orgonát készítette Angster József Pécsi orgona építő 1.820 forintért.) A templomba az 1946. esztendőben a gyülekezet nő tagjai adományozásából vezették be 5.600 forint értékben. A munkálatokat Peng Béla és Lánárth Sándor Nagyszokolyi lakosok végezték.

A padok fenyőfából, csillaggal díszítettek.

HÍRADÁS

Idő-tűzvész jelzésére, magas rangú előkelőségek, községbe érkezése híradására, ünnepélyek kezdésére, általában nagy jelentőségű események közhírré tételére szolgáltak a:

HARANGOK.

Tehát nemcsak: istentiszteletek és temetések, mind kimondottan egyházi események alkalmával, hanem számos más esetben is nélkülözhetetlen eszközök voltak és azok még ma is. A déli harangozási harangszót, melyet Hunyady János győzedelmes nándorfehérvári déli 12 órakeresztély török hadsereg feletti győzelmes emlékére rendelte el a Pápa, hogy 12 órakeresztélynek a diadalnak az emlékére minden templom harangjait, minden délben meg kell szólaltatni még ma is vallás felekezeti különbség nélkül, nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is megtartják. Nagyszokolyban mind a három templomban meg szokták szólaltatni a harangokat ez alkalomból. Ez a vegyes házasság és jó békességéből is származik. de főként abból, hogy (úgy a Római Katolikus, mint az Ágostai Evangélikus Egyház kisebb harangjai mellett a Református egyház harangjai mellett temetések alkalmával is) úgy a Római Katolikus Egyház mint az Ágostai Evangélikus Egyház részéről szükséges harangjaik gyengébb hangzása miatt a református egyház velük együtt egyöntetűleg harangjai megszólaltatása.

Az egész község érdeke annyira megkívánta a harangozással való időjelezést, mivel a régebbi időkben sok hámál még óra sem volt, a községben vonat sem járt, sem autó, sem autóbuszok, nem zavarták meg a falu csendjét, sem rádió, sem televízió nem volt, vagy akinek órája ugyan volt, de megállt csak úgy tudhatta meg az időt, ha figyelte a harangozást Nagy jelentősége volt tehát annak, hogy hivatalosan és pontosan jelezzék az időt. Ézért volt az, hogy a református egyház harangozójának - az én nagyszokolyi szolgálatom idején is -

megjárt az egyháztól a harangozást díjon kívül a községtől 5 q búza, egy pár csizma vagy bakancs és petróleum. Ezért köteles volt Szent Mihálytól - Szent György napjáig minden reggel 4 és este 9 órakeresztély harangozni .

Nézzük meg sorban ezeket a harangokat.

A NAGYSZOKOLYI REFORMÁTUS ANYASZENTEGYHÁZ HARANGJAI

A harangoknak megvan külön a nagyon érdekes és érdemes múltja, meg- és felbecsülendő érdemes története. Nagyistentületű Németh Károly presdikátor írja az 1816. esztendő június 4-i püspöki látogatási iratokban, hogy a templomot csak 1725-ben építették. Az istentiszteleti időkhöz való harangozás céljára szereztek Grácban 1721-ben azt a harangot, amelynek súlya 62 font volt. Ezt a Szabó István háza üstökében lévő szelemény ágasra

helyezték fel.

Ezt a harangot akarta Klimó György későbbi pécsi püspök elvitetni az 1735. évben tartott kanonika vizitációja alkalmával. Indokul azt hozta fel, azért veszi el, mivel nem harangoztak vele, mikor bejött a faluba. Papp Sámuel ezt a harangot, mikor a haranglábba valami Lukács nevű ember belevágott és a harang leesett, elvitte a saját házába.

Egy ideig ott tartotta, azután a templomba vitette és ott a katedra alá rejtette el. Csak nagy utánjárás segítségével II. József császár idejében. 1785. okt. 19-en tették ismét fel a toronyba, amikorra egy másik harangot is szereztek, ennek súlya 216 font volt.

Az a fatorony, ahova ezek a harangok el lettek helyezve, az iskolaház kerítésében volt, mely iskolaház hercegi adományból származik és a mostani templom helyén állott. Az iskola csak később lett a legutóbbi helyen, a régebbi kezdetbeni nótárius ház helyére építve.

És éppen ezen jognál fogva, mivel a harangláb ezen a helyen állt, építették erre a helyre atyáink ezt a mostani templomot, mert eredetileg való tulajdonuk volt e hely.

Ezen kis harang, mely hosszú ideig volt őseink használatában, 1818. évben harangozás közben meghasadt. Felirata ez volt: "Franz Antoni Weier in Graz goss mich 1721." Ezt a hasadás miatt hasznavehetetlenné lett kis harangot még mindjárt az 1818. esztendőben újra öntették Székesfehérváron bizonyos Fillipp Friedrich Schlich harangöntő által és megnagyobbították annyira, hogy súlya 1 mázsa és 8 font lett, azonban ez a harang nem tetszett az ősöknek, ezért az 1819. évben ismét újra öntették ugyanazon harangöntő által, és ekkor a súlya 1 mázsa és 35 font lett.

Az előbbieket fontját bevette a harangöntő 1 forintba, ennek pedig fontját 2 forintba számította, mint a meglévő kis német nyelvű írásából lehet olvasni, rajta ezek a betűk voltak a felső pártázaton: "Phi. Fridrich Schlik gos mich in Albaregáli anno 1819." Az alsó párkázaton pedig: "An Nagyszokolyi reform. ekkl. költségén készült:

1785. Jövetek el örvendezzünk az Urban Solt: 95". Az 1785. évben szereztek atyáink egy másik harangot is emellé a régi mellé, és ezt a régi haranggal együtt feltették a toronyba. Ennek a harangnak a súlya 211 font volt. Ez a harang elhasadt és eladták Brucner József budai harangöntőnek, akivel 1795. évben az 555 fontos harangot készítették. Kajta úgy öntött, mint vésett betűkkel ez olvasható:

"Ezen Tolna Vármegyében lévő Nagyszokolyi Református ecclesiának költségéi készítettett 1795. esztendő. Ennek a harangnak a készítését Brucner budai harangöntő vállalta és végezte. TT Vecsey József prédikátor feljegyzése szerint: "Pro Memoria 1795. est. szept. 20. napján jó istenünk segedelmével. Fels. Királyunk Ferenc engedelmével. TT. Vecsei József prédikátorságában Bartos Sámuel gazdaságában, Dobos Mihál öreg bíróságában Gulyás János, Szabó István, Szabó János, Kováts Ádám esküdtségében Vecsei János kuratorságában, Papp József, Bognár János, Fejes Sámuel és Szabó István presbiterségében és Vecsey György dékánosságában készítettett Budán Brucner József harangöntő által, ami ref. Ekklesiánk tulajdona saját költségén egy 555 fontos harangot 416 forint és 25 dénárkba, amelynek az ára így került ki tőlünk reformátusukból az elébbeni 211 fontos elhasadt harangot bevette Brucner József úr 84 for. és 40 dénárba. A jószívű reformátusok adakoztak reá, amint Mannális bizonyítja 242 forint és 87 dénárt az ref. ekklesia kasszájából pótoltuk 88 forint és 98 dénárt stb. . ." 1844 évben harangöntő Schaudt András úr által öntettek elődeink egy 10 mázsás harangot, mázsája volt váltócédulákban 170 forint, vagy ezüst pénzben 68 forint (tehát az egész 1.700 forint váltópénzben, vagy ezüstben 680 forint.) Rajta kiálló öreg betűkkel ezt lehetett olvasni:

"Az isten Dicsőségére CSINÁLTATOTT NAGYSZOKOLY REFORM ECCLESIA TULAJDON KÖLTSÉGÉN SZÁSZI ISTVÁNY LELKÉSZ BERKES JÓZSEF CURATOR TAKÁCS GYÖRGY NX PAP MIHÁL, CSAPÓ MIHÁL BIRÓ SS. A TÖBBI ELÖLJÁRÓK ALATT ÖNTÖTTE SCHAUDT ANDRÁS PESTEN, 1844."

Ennek a harangnak az ütőjét a koronája alatt fordítani lehetett, hogy a harang oldalát ne mindig egy helyen érje. A költségek fedezésére Schaudtnak eladtak egy 4 mázsa és 6 font súlyú harangot rajta ezek a betűk voltak a belső pártázatján:

"JOSEP BRUCNER GOSS MICH IN OFEN 17789.": az alsó párkázatján vésett betűkkel "N. SZ. R EK" Ennek fontja volt 75 dénár, vagyis 45 krajcár. Ez a harang igen rossz minőségű volt és ezért vette be Schaudt ilyen olcsó áron.

1872. esztendőben a gyülekezet tagjai felhívták a középső 5 mázsa 55 fontos megrepedt harang újraöntési költségeinek fedezésére. Önkéntes adakozás eredménye felajánlásokban 791 forint 40 krajcár volt. Ennek eredménye folytán Waltzer Ferenc pesti harangöntővel szerződést kötöttek két új harang öntésére és készítettett egy 850 fontos harang, vaskoronával, ütővel és szíjjal együtt 402 forint 70 krajcárért. Egyéb költségekre kifizettek 95 forint 26 krajcárt. A régebbi 2 harangot ugyanazon harangöntő átvette 412 forint 80 krajcárban.

Az egyház 3 harangja kitett: az 1844-ben készült első nyomott 1000 fontot, az 1873-ban készült második nyomott

854 fontot, az 1887-ben készült harmadik nyomott 368 fontot. Az összes együtt 2.220 font volt.

1887-ben készítettek a soproni Scheltenhoffer céggel egy 368 kg-os harangot.

1916. év őszén elvitték a nagyszokolyi ref. egyházközség harangjait a háborúba.

A régebbi harangok közül nem maradt meg egy sem, csak a 368 kg súlyú Sopronban készült harang. 1928.

őszén rendelt a gyülekezet ugyancsak a soproni Scheltenhoffer cégtől az 1887-ben rendelt és megmaradt 368 kg. súlyú harang mellé egy darab 568 kg "G" és 154 kg "D" hangú harangot a meglévő "H"-hoz. Az összár 5.046 pengő 10 fillér volt. Vasállománnyal rendelték. Idehaza felmerült még hozzá 100 pengő költség. Az átvételkor fizetett az egyház érte 2.500 pengőt, 1929 március 29-én, a többit kamatmentesen 1929. október 1-én. A szépenszóló harangokat Nagyszokoly népe teljes megalégedéssel hallgatta.

1944. június 27-én a II. világháborúba elvitték az 1887-ben készült "H" hangú, 368 kg súlyú 568. sz. alatti harangunkat. A harang körfelirata volt: Készítte a Nagyszokolyi ev. ref. gyülekezet 1887." Öntötték Scheltenhoffer Frigyes fiai Sopronban, 588. sz. alatt.

1916 év őszén elvitték a Nagyszokolyi Református Egyház község harangjait az I. világháborúba, csak a 368 kg súlyú harang maradt meg, amit a Scheltenhoffer Frigyes fiaival készítettek Sopronba. A régebbi harangok közül nem maradt meg egy sem. (16)

1944. június 27 -én a II. világháborúba elvitték az 1887-ben készült "H" hangú, 368 kg súlyú 568. sz. alatti harangunkat. Használat közben egy kilogramm kopott el belőle.

Elszállításkor 367 kg volt. Mielőtt ledobták volna a toronyból, még egyszer összehúztuk őket, Isten tiszteletet tartottunk. A torony ablakból való kidobásakor a torony alatt lévő ajtóhoz vezető lépcsőzetre esett, féloldalt a földre fúródva. Lovas kocsira helyezték, virágokkal díszítették fel, egy harang akkor már volt a kocsin, állítólag Magyarkesziből hozták.

A megmaradt két harang szólt, amikor vitték ki a faluból, úgy nézett ki a feldíszített harang a kocsiban, mintha halottat szállítottak volna. A hatóságok, úgy az egyháziak, mint a világiak felelősséget vállaltak, hogy a háború befejezése után újat adnak majd helyette, de ebből mindezekig nem lett semmi. Hol vannak azok, akik ezt vállalták?

A REFORMÁTUS EGYHÁZ PAPJAINAK ÉS TANÍTÓINAK LAKÁSA PARÓKIÁLIS HÁZ ÉS UDVAR, PAPLAK UDVAR

Mindjárt legelőször a helység megszállásakor volt lelkipásztora a gyülekezetnek.

Lakást nem építettek neki azonnal, hanem Pap Sámuel házában lakott. ne gondoskodott a gyülekezet későbbi lelkesi lakásról, ami a tulajdonképpeni pap ház lett.

Ennek a szélessége és hosszúsága természetesen a telek nagyságától függött. A telek, amelyre a predikatori ház épült, hosszúsága az utcától fogva ki azon kocsiútig, mely a szérű mellett megy el (ez a szérűs kert ez a temető lett) és az udvar az egész ház folyásában lévő kukoricák kertje, és annak végén lévő szérűkig belefoglalva kitesz mindössze 190, azaz egyszázkilencven ölet és két lábot.

Az utca felől szélessége a felső szomszédától fogva az alsó szomszédig 14 öl és két láb. Ami a tulajdonképpeni pap házat illeti, az udvar hosszába keletről nyugatra nyulván és a régi szobájának falainak nagyobb része a mostani épületben is benn van.

1942-ben az első nagy szoba mellett levő konyhát átalakítottuk a nagy kenyérsütő kemencét elbontottuk a kamra konyhába készítettünk helyet, odakerült a sparhelt is és egy kis éléskamra. A nagykonyhából lett egy szoba, és egy előszoba. Ezen épület alakításakor végzett fundamentom ásása közben fehérre meszelt falrészletek kerültek ki a földből. Valami régi épület maradványok.

Hogy az első épület hány szobából és szakaszból állhatott, ezt nem tudjuk? Az 1804. esztendőben Kiss Sámuel úgy adja elő az akkori papi konvencióban, hogy a parokiális ház áll három deszkából kipallózott és egy padlózatlan szobából, istállóból, kamrából, boltos pincéből, granariumból.

Az egész épület egyenesen feküdt hosszában keletről-nyugatra hajlott szárnyépület nélkül nádtetőre volt építve, és a folyosók faoszlopokra egészen 1827. esztendőig. Ekkor nagyobb változást nyert. Ebben az esztendőben készült Németh Károly úr predikátorságában és Ör. Dávid József kuratorságában az utca felől elől egy hajtott szárny, egy szobából álló és hátul az épület végében a kamrától a hátulsó káplán szoba, valamint a folyosó is végig stukatúra, vályog és téglá oszlopokra ívezetesen. Ezenkívül ugyanekkor az egész épület cserép-zsindely alá lett véve. Költség volt rá 1827-ben 878 forint és 36 krajcár. 1828-ban 702 forint és 17 krajcár.

1838. esztendőben Szász István lelkipásztorkodása és Nemes Fábrián János kuratorságában az utca felől kiskert kerítés tölgyfa oszlopokra lécekből, az ablakokra pedig salugátereket és téli ablakokat szép zöld festésre készítettek. A két első szoba ajtajait is szép fehérre befestették. Költsége a háztetőre és a kiskert kerítésére

együttvéve 484 forint és 38 krajcár volt. Salukátérekre, téli ablakokra, négy ablakra 136 forint és 8 krajcár. Így az egész épület hossza kívülről 12 öl és egy láb. Szélesség kívülről az utca felől hajtással együtt 6 öl és két láb. A nyugati, vagy belső végén ahol hajtás nincs és így a dréképület szélessége a folyosóval és annak oszlopaival együtt mérve 4 öl. A belső. világossága a folyosónak szűken 4 láb. Az egész épület állt elől két szobából, majd konyha, aztán cselédszoba, két kamra és ezekután a káplán szobából. (1942-ben ezen let! végrehajtva a fentebb említett átalakítás) Az épület alatt kettős pince van. Ezenkívül az udvaron két baromfiól, istálló a régi templom helyén. 1878-i esztendőben a dűledező fallal a rohdadt fatetővel rendelkező papház újra építetett az epület külső falát, mely vályogból volt készítve, kidöntötték. Úgyszintén a folyosó fala, valamint ezek helyett jól égetett téglából újra építettek minden külső falat A közfalak a régiek maradtak, az egész epület az előbbi magassága felett 5 sukkal felemeltetett, a belső földszintet több mint két suknnyira emelték fel. A négy szobát és folyosót valódi stukatorra építették. - Gerendás, deszkás, csak a speiz és a kamara maradt. - Az épület udvarfelőli vége egy öllel hosszabbított meg.

az egész tetőzet-fát újra készítették. Ennek az összege 2.602 forrnt 2 krajcárba került. Ehhez még hozzá kell számítani a 4.800 téglá árát is, melyet az egyház erre a célra az 1870-ik esztendőben égetett. Ennek a téglának az ara az egyháznak, mrntegy 400 forintjába került. "

A papház összes renoválása így 3.002 forint. E nagy jelentőségű renoválás Ideje alatt a lelkész családjával együtt dédnagyapám Papp Sándor házában vendégként lakott. Az 1898-ik évben a lelkész lakást kívül és belül kitisztították. A költségek ekkor 138 forint és 87 krajcárba kerültek. 1906-ban a szobákat kijavították, 1923. nyarán a lakrészt újra festették. , .

1939. év december 24-re bevezette a gyülekezet a paplakásba a villanyt odaköltözésem napjára. A költség erre a célra 2.000 pengő volt. Egyébként maga az egész paplakás olyan elhanyagolt állapotban volt, hogy sokan azt mondták, hogy minden lelkész bele sem menne lakni. A folyosó téglázata felkopott, gidres-gödros volt. A tetőzet cserepezése megrongált állapotban, így az eső sokszor beázott a szobákba. Télen hóval hordta tele a szél a padlást. (17) Ez a renoválás ami szükséges volt a templom renoválásával egyidőben és költségekkel ment végbe a paplakás folyosói téglázata kijavítása nélkül a második világháború után, amikor már a jóvátételi teher tételek az állam részére kissé emelkedtek.

AZ ISKOLAHÁZ ÉS UDVAR

A legelső időben a nótárius ház volt amiből az iskolaház, valamint a tanító lakás is létesült. Bizonyosan hitvány épület volt kezdetben, amit később állandóan újjá építettek. A telek szélessége az utca felől a felső szomszédtól fogva az alsó szomszédig 12 azaz tizenkét öl, benn a kertvégénél 9 azaz kilenc öl és három láb.

Hosszúsága az egész teleknek udvart kerteket belefoglalva, az utcától fogva be a kis folyóig, mely ezen telket a túlsó utca kertjéből elválasztja, kitesz összesen 112 ölet.

Nagyszokolyba jöve telelekor még a templomhoz a belső utcáról az iskola terület alsó szomszédja alsó megyéjénél vezetett fel egy téglával lerakott út. Ebből vita támadt mikor Varga Imre lett a telek tulajdonosa a téglákat felszedte, és az átjárást nem engedte meg. Ezen a téglá járdán szoktak a belső utcáról feljárni iskolába a gyermekek és felnőttek a templomba. Azonkívül természetes egyéb ügyes-bajos dolgaik elintézése alkalmával is. Az iskolaépület előtt állott régen a templom hátuljánál lévő részen a harangláb, mivel a rektor tanító kötelessége volt valamikor a harangoztatás. Az iskolaháznak, egy nagy része 1800-ban épült újjá. 1806-ban nádasták amint a számadások mutatják. 1826-ban készült benne az Ekklésia Magazinja.

1871-ben az iskolaházat lerontották és helyette ugyanazon évben új iskolai épületet és tanítói állást építettek. Egy épületben. Az új épületben lett két iskolaterem, a két iskola között folyosó és a kályhák fűtésére fűtőkonyha. A tanító számára két szoba, konyha éléstár, pince, kamra, istálló és fészter. Az Ekklésia számára egy tágas magtár. Úgy szinte a magtár, istálló és fészter feletti padlás a többitől elkülönítve. Az egész építésre költött az egyház 4,439 forintot és 24 fillért. Ezenkívül felhasznált az építéshez 80.000 faltéglát, ami az előbbi esztendőben lett kiegészve az egyház költségére és 50.000 db vályogot, amelyet az egyházhhoz tartozó zsellérek készítettek fizetés nélkül. 87 és fél mérő mész fogyott el, amelyet a célra 1868. évben kivette az egyház 140 forint összegben. 1898. évben a rossz és egészségtelen téglalaburkolat helyett a nagyiskola 90 forintért le lett padlóztatva.

1909-ben vízvezeték csatornát készítettek. A tetőzetet újra átjavították. Mind a két iskolába új padokat szereztek, az 1912-13. években. Új taneszközöket alkalmaztak az iskolába, illetve vásároltak. 1906 óta két ízben festették újra a tanítólakást. 1923. év nyarán ismételten. 1934-ben újra festették. (19).

" 1948-ban az Állam vette tulajdonába a hombárral és melléképületekkel együtt, itt megfellebeztünk, mivel a hombár és a melléképületek nem az iskola és tanító, s részlegei voltak, megfellebeztük. Határozat nem jött. (20)

A REFORMÁTUS ISKOLAI TANÍTÓK

Amint a Matrikulákban és egyéb adatokban szerepelnek a következők voltak:

1. 1720-1723-ig Debreczeni György két évig. Erről nincs szó a tractus Protokolumában.
2. 1723-1724-ig Debreczeni János feleséges, egy évig.
3. 1724-1725-ig Kenyeres István, egy évig.
4. 1725-1729-ig Lénárt Mihály feleséges, négy évig.
5. 1730-1731-ig Csapó Mihály feleséges, 6. 1731-1732-ig Tokai Ferenc felesége, két évig.
7. 1732-1733-ig Lévai János egy évig.
8. 1733-1736-ig Beládi István, feleséges.
9. 1736-17 . . . Szentmártonyi, ezt nem említi a Tractus könyve.
10. 1739-től 1741-ig Tsászári Pál.
11. 1741-1747-ig Mike János, jött Pápáról, feleséges lett.
12. 1748-17 . . . Szondi 13. 1749-1751-ig Öri Tamás, feleséges kettő évig.
14. 1751-től 1755-ig Halászi István, feleséges, öt évig.
15. 1756-1759-ig Biró János, három évig volt.
16. 1759-1762-ig Tavaszági Laskai János.
17. 1762-1764-ig tavaszáig Berecz Péter, feleséges két évig predikátor lett Kásokon.
18. 1764-1769-ig Kiss József, feleséges predikátor lett Adándon.
19. 1769-1770-ig Karsa Mihály predikátor lett Adándon, onnan Szoladra került.
20. 1770- Egy évig idetétetett Nagy János. Így szerepel a Tractus protokolumában.
21. 1771-1778-ig Kaposi Mihály. Sokfelé rekrorokodott Kásokban halt meg.
22. 1778-ban egy évig nem szolgált egészen Lévai Adam, aki Debrecenből jött.
23. 1780-1783. tavaszáig Tóth Ferenc. Predikátor lett. Berényben halt meg.
24. 1783-1784. tavaszáig Nagy Mihály Debrecenből jött miszlai predikátor lett.
25. 1784-1785. tavaszáig Ambrus György Nagy Mihálynak pr~ptora, utána lett rektorrá, egy évig szolgált.
26. 1785-1792-ig Kovács József, feleséges lett, majd nágocsi lévita lett és ott halt meg. Ez apai ágon leánya Kovács Mária lévén ösátyám. Mivel sok "Papp" volt Nagyszokolyban egy időben "Maria Mári névről a családot Méri Pappnak neveztek megkülönböztetésül a többtől.
27. 1793-7 . . . Musik Péter egy év múlva fajtalanság miatt elbocsátották.
28. 1794-től Bolla, vagy Balla János Debrecenből jött, egy évig szolgált.
29. 1795-1799-ig Balogh István mint rektor itt halt meg. 1799. február 3-án.
30. 1799-1800-ig Kovács László, Csepelről jött, itt szolgált egy évig.
31. 1800-101-ig Farkas Benjámín Rétkomáromi születésű a Pápai Kollégiumból jött. Nt. Kiss Sámuel úrral illetlenül összetűzvéen egy év múlva visszament a hazájába.
32. 1801-1802-ig Kiss István, Farkasnak Preceptora volt, utána rektorrá lett, egy esztendő múlva elment Somba a helység nótáriusának.
33. 1802-1806-ig Fügedi Pál Gyönkről jött, feleséges, négy és félévet szolgált itt.
34. 1806-1807-ig Hagymási Pál, Debrecenből jött, itt másfél évig szolgált, utána Baranyában pap lett. Sokféle eseten ment át.
35. 1807-1815-ig Tarnóczi György született Miszlán, 1757. Tanult Debrecenben. Rektoroskodott Kilitin, Nyéken. Ságváron, Szokolyban, utoljára Némedin, Pénzes öreg volt. Némediből Vacantiára jutván. idekerült vissza ismét Nagyszokolyra, a vejéhez Nemes Papp József szabóhoz. Kinek házáat Ő szerezte. Itt nem szerette a lakását, feleségestől elment a somi vejéhez. nótárius Kiss Istvánhoz 1839-ben. Ott halt meg 1841-ben. Eleven, versifikáló öreg volt.
36. 1816-1817-ig Dálnoki István. Bábonyból jött, Megyeren halt meg. mint rektor 1841. táján.
37. 1817-1820-ig TT. Gulyás György úr Idevaló születésű, végezvéen az Öcsényi rektóriát, mint academica, promotio, az idevalót felvállalta, és viselte három évig, azután papi censurát adván, lett juti predikátor, turi, - majd látrványi.
38. 1820. márciustól 1822-ig Ostváth Pál, Öcsényi születésű. Pápáról jött, később valamerre pap lett.
39. 1822-1826-ig Szilágyi Károly a Pápai Kollégiumból jött, három év múlva elment.
40. 1 826-1 848-ig Nemes Vatkai István úr, Tapolcafőn született 1797-ben. Pápán tanult. Onnan 1817-ben egy éves diák korában Iregbe jött ki, interimális rektornak. Alkalmos voltáért állandó rektornak marasztották meg. 1826-ban tavasszal a szokolyiak is Őt kérték és nyerték meg rektorjuknak. 1848. év április utoljáig szolgált Szokolyban. akkor itt helyben megvett féltelkes házába költözött.
41. 1848-tól rektor Bocsor Dániel. Nagyszékelyben született 1816-ban. Tanult Pápán. Ezen Tractusban kezdte

hivatalát Némediben. 1847-ben. Két évig szolgált ott. Az 1848. éve pedig a Nagyszokolyi református gyülekezet által meghivatott.

Bocsor Dániel 1884. augusztus 3-án lemondott hivataláról. Az egyház évi 80 forint nyugdíjat ajánlott meg a számára haláláig. A hivatalos év befejeztéig, azaz 1885. április 24-ig Szenyéri István, aki később szóládi tanító lett, mint helyettes tanító működött.

43. Egyedi Sándor 1883. március 30-án megtartott tanító választás alapján.

Bölcskéről választották meg egyhangúlag. Később a budai dalárda vezetője lett.

44. Györi János. aki 1896. március havában távozott Öcsénybe.

45. Gönczi Pál 1896. május 31-én foglalta el Nagyszokolyban állását. Itt szolgált 1935-ig. Szorgalmas gyülekezetében közkedvelt emberként tevékenykedett. Mint hitelszövetkezet szervezője. dalkört vezetett.

Nyugdíjazása után Siófokra költözött saját villájába. Szóládon született 1874. július 19-én és Siófokon halt meg. Csökölyből került Nagyszokolyra. Temetésén a nagyszokolyi gyülekezetből egykori tanítványai sokan vettek részt. Temetése alkalmával én is beszéltem.

Egyik fia Elemér diák korában meghalt. A nagyszokolyi temetőben van eltemetve.

A másik fia fogorvos lett Budapesten, ott is halt meg. Leánya Dona siófoki tanárnő.

Elismerés, béke, szeretet kapcsolja össze a nagyszokolyiakkal.

46. Hamócz Eszter II. sorszámu tanítónak választották meg az állás megszervezése után. 1902. szeptember 7-től szolgált itt Nagyszokolyban a 1944. évbe elkövetkezett nyugdíjazásáig. Továbbra is itt élt, és itt halt meg 1967. esztendőben. Temetése alkalmával én végeztem a lelkipásztori szolgálatot. Szorgalmas, derék nevelő volt, Nagyszokolyban nemcsak reformátussága, hanem vallás felekezeti különbség nélkül mindenki szeretettel emlékezik meg hűség és jó munkájáról, barátságáról.

A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ

A római katolikus egyház története szorosan összefügg Nagyszokoly múltjának történetével.

Az egyház keletkezési ideje: kérdés marad? Nem tudni mikor keletkezett. Pannóniában, tehát Dunántúlon Krisztus után a IV. században már terjed a kereszténység. Pécsen találta ezernyolcszáz éves gyönyörűen kidolgozott két oltárkövet.

Ekkor épült a Pécsi SOPHIÁNUM (Szofiánum).

Szokolyon, ahol a római korból pénzeket is találtak. bizonyára már az első időkben éltek itt emberek, de a római hatalom megszűnte után is - és mivel szabad volt - már az őseink 896-ban történt bejövetele előtt. tehát még a honfoglalás előtt is építhettek templomot és az itt élő emberek. akik minden kétséget kizárva lehetnek keresztények. Az hogy itt II. Béla Királyunk idejében a Johannita lovagrendnek kolostora volt, ez feltételezi. hogy az akkori viszonyok között. olyan kulturális környezetnek a megléte állott itt fenn, ami kielégíti azokat az igényeket. amelyek megfelelnek ilyen kiváltságos intézmény létesítésének. Szakértők véleménye szerint a templom magán viseli: a Római építkezésre visszaemlékeztető Román, a nyugatról származó Gót - csúcsíves, sőt a barokk építési remek alkotásoknak a vonásait is. 1967-ben renoválták a templomot. Magam is megnéztem. A templom déli oldalán a középső ablak párkányzatán jól kivehető ajtó nyoma látszik. Ez ablak helyén valamikor ajtó volt. Tehát, ha úgy feküdt a templom, mint most, akkor ez az ajtó oldalajtó lehetett, egy a jelenleginél nagyobb templom bejárásához. Vagy a régi templom Észak-Dél irányban feküdt, akkor pedig itt, ezen a helyen lehetett ajtó a templom elején, és a torony alatt lévő, jelenlegi ajtó helyén lévő ajtón át lehetett bejárni a Johannita lovagrend kolostorába. Ez volt a Johannita lovagrend kolostorának ajtaja. Ez a valószínűbb.

A jelenlegi templom végén lévő részen a falban, mintegy fél méteres átmérőjű körben öt ablak nyoma látható.

Úgy látszik, hogy az egész épülettömb Észak-Nyugati része a kolostorral együtt elpusztult, amikor a törökök megszállták ezt a helyet.

Csak a torony és a fél keleti falrészlet volt meg a törökök ittléte idején. (29) A törökök kimenetele után a templom újjáépítése alkalmával így csak egy falrészlet kellett átépíteni Észak felől - ami valószínű is, a gyülekezet szegényes és csekély létszámához képest. így elérték a célt. A kijavítás és átalakítás ezzel az egy falrészlet építésével megtörtént. Ebben a formában van meg ma is. - A templom körül tömegsír van. A törökök jövetelekor itt csata volt. Az ütközetben elhaltak tetemei lettek közös sírba temetve. - A tölgyfa koporsókba helyezett régebbi temetkezési hely fölél. Miféle temetkezés volt? Tovább kell kutatni. - A tömegsír alatt (két méter mélységben) tölgyfa koporsókban holt tetemek találhatóak. Ezek az 1967. évi renováláskor kerültek elő.

A törökökkel vívott csatában elesettek holt tetemeiből álló tömegsír van. - A templom, mivel dombra épült, távolból úgy tekinteni, hogy valami vár épült. Különben a vele egybeépített nagy lovagrendi épületek is hozzávéve és így történhetett meg az, hogy Nagyszokolya török általi megszálláskor előbb esett törökkézre a magas fekvésénél fogva, mint a körülötte lévő várak és falvak. Dél-felől jött a török, ezek szerint neki a nagyszokolyi

templomnak és kolostornak. Ugyanezen az úton jött be 1944. december 3-án az orosz hadsereg futárja is délelőtt 1/2 12 órakor.

A RÓMAI EGYHÁZ HARANGJAI

A harangok történelméről nem sokat lehet szólni, csak annyit, hogy mivel templomuk volt, toronnyal, abban a templomban harangnak is kellett hogy legyen.

Hogy mennyi és milyenek és hova lettek erről nincs semmi feljegyzés.

Az én időmben egy kisharangjuk volt, melynek súlya körülbelül 1 mq. Ennek sincs megjelölve sem a beszerzésének helye, sem története. Felirata sincs. Semmi adat sem szerepel róla.

Most vettek egy új harangot. Swájci adományokból. A harangok nagyon szépen szólnak. Áruk 100.000 Ft volt.

A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ PAPJAI

Bár a római katolikus egyház temploma történelme arra mutat, hogy már az ősi időkben a keresztyénség első terjedési idejéből származik a temploma. Papjairól azonban nem található különösebb feljegyzés. A régi időkből II. Orbán Pápa idejéből az 1334-1335. esztendőben szerepel a pápai levéltár vatikáni iratokban, hogy Lőrincz pap Nagyszokolyból a Pápának 4 garas adót fizetett. Többről nincs feljegyzés. A török hódoltság ideje alatt és azután is Keszi filiája - leányegyházaként szerepel egészen 1946-ig, amikor Nagyszokolyban Dévényi Endre plebániát épített. Ettől kezdve Nagyszokolyban a római katolikus egyház is, mint anyaegyház szerepel.

Dévényi Endre derék tevékeny ember volt. A cölibátus karmaiban szorongatott Dévényi Endrét innen Nagyszokolyból Dunaszekcsőre helyezték. Onnan 1957-ben Siklósdobonyba. Életéről egyébként megemlékezve Nágocson született 1914. november 7-én. Pappá szentelték Pécsen 1941-ben. Sokat betegeskedett, míg végre a sokféle tekintetben megpróbált élete befejeződött, meghalt 1968-ban.

Utána Szebényi Sándor lett a plebános, aki 1922. március 15-én született Dombóváron. Pécsen tanult. 1945-ben szentelték pappá. Nagyszokolyból, ahová 1957-ben került 1957. évében Tengődre ment. Élettörténetében megjegyzendő még, hogy innen Tengődről Csarmacz József Magyarkeszi plebános halála Magyarkeszi plebános lett. Onnan pedig papcsere útján Ozorára ment. Utána 1959-től 1967-ig Nagyszokolyban nem volt plebánus. Az Iregszemcsei plebániához tartozott. Az odavaló papok látták el a szolgálatot a hozzájuk tartozó filiális nagyszokolyi római katolikus egyházban.

1967-ben került Nagyszokolyra plebánosnak Barna Tivadar, aki Budapesten született 1913. február 13-án.

Pécsen tanult. - Kocsolán, Zombán, Mágocson, Dunaföldváron és Pécsen volt lelkész. - Tevékeny ember. A templom renováltatását buzgón és eredményesen végezte. Kár, hogy a költségekről nem tett pontos feljegyzést. Jelenleg ismét nincs papjuk, az iregsemcsei plebános végzi a lelki szolgálatokat.

TANITÓKRÓL NINCS VEZETÉS... Az én időmben Kiss Imre, Forster Anna és Fesler Erzsébet, voltak tanítók.

A NAGYSZOKOLYI ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE

Nagyszokoly 1720-i megszállói között voltak ugyan csekély számban ágostai evangélikus - lutheránus - hitfelekezetűek is, ezeknek azonban azonnal nem volt helyben papjuk. Akkor a Keszi Ágostai evangélikus egyházhoz tartoztak: Keszi filiája - leányegyházaként, mert Kesziben már 1717 -től kezdve voltak ágostai evangélikusok. Esterházy József már ebben az esztendőben kezdett telepíteni Keszibe tótokat, akik nagyrésztben római katolikus és kisebb részben ágostai evangélikus hitfelekezetűek voltak.

Keszi - Keszü - régi magyar falu volt. A török hódoltsági időkben is laktak itt, akik magyarok voltak és a reformáció kezdetétől fogva helvét hitvallásúak. Ezeket azonban Kesziből kiverték, templomukat elvették, lerombolták.

Helyére építettek 1742-ben a róm. kat. templomot. (Magyar nevek Kesziben az Orbán, Czirják, Takács, Füzi.

Feljegyzés van Keszi megalakulásával kapcsolatban az országos levéltár iratai között arról, hogy: Takács Mihály 1917-ben jött át Tengődről. Tengődi szájhagyományok szerint akkor himlő járvány elkerülése végett telepedtek át többen és kértek engedélyt.

A Keszibe kirendelt küldöttség 1726. év május 30-án azt állapította meg, hogy Keszit a római katolikusok a lutheránusokkal együtt 1717-ben szállották meg. A falut az új lakosság faji jellegét tekintve Tótkeszinek nevezték. Kezdetben vallási szolgálat végzésére a lutheránusokat hozták. Tótkeszibe egy lutheránus deákot: Geván Jánost 1718. Ennek halála után Jeremiást, ezután Gyárfás Andrást hívták meg predikátoruknak. Ezek mind Kesziben laktak. Onnan jártak át Szokolyba és mint filiális - leányegyháznak, a nagyszokolyi lutheránusoknak is szolgáltak, az 1720 utáni időkben, az itt letelepedett Ágostai hitvallású keresztyének részére.

Fábr László a Nagyszokolyi, Ágostai evangélikus egyházzal való egyházi beszámolójában közli, hogy Esterházy József herceg: Bognár Márton és Nagy János lutheránusok kérelmére megengedte, hogy predikátoruknak házat,

és isten imáadására oratóriumot építhetnek. Ez ügygel behatóan hivatalosan az 1726. III hó 21-én Dunaföldváron tartott megyei gyűlésen foglalkoztak. A gyűlés Dalamata János főbíró és Purdics Miklós esküdtet bízta meg az ügy rendezésével. Akik megállapították, hogy az itteni lutheránusok már Commissió előtt éltek vallásuk szabad gyakorlatával. Így az 1726. július 26-án Tolnán tartott megyei gyűlés megengedte nekik a lelkipásztor tartást. Dalmata János római katolikus felekezeti létére jól viselkedett velük és irántuk, mert mielőtt az engedélyt a lelkipásztor tartáshoz megkapták volna, Ő maga írt Bárány György dörgicsei adminisztrátornak, hogy foglalja el a papi állást Nagyszokolyban. De, mivelőrinckiek is készültek Őt megválasztani, azt az állást foglalta el. Hogy lett-e hamarosan papjuk, hát nem lehet megállapítani. Némi adatok arra mutatnak, hogy 1737-től már rendes lelkész vezette az anyakönyveket, tehát ettől kezdve bizonyosra vehető a lelkipásztor létezése.

AZ ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ PAPJAI

Az Ágostai evangélikus egyház papjainak a sorát Szilágyi Mihály kezdi meg.

Hogy mikor került Nagyszokolyra az nincs feljegyezve. Annyi bizonyos, hogy 1737-ig szolgált. Rótkóczi Miklós 1737-től 1756-ig, Szalai Ferenc, 1756-tól 1765-ig ifj. Rótkóczi Miklós 1765-től 1780-ig. Novák János 1780-tól 1783-ig. Orbán János 1783-tól 1789-ig. Kiss János a híres költő 1789-től 1791-ig. Krizsónyi Pál 1792-től 1797-ig. Gotthardt Mihály 1797-től 1801-ig. Vajda János 1801-től 1802-ig, Greskovits Imre 1804-től 1829-ig. Holéczi Mihály 1829-től 1838-ig. A hírneves író a nagy kolera járvány idején halt meg. Gyermekeivel együtt közös sírba pihen. Szép nagy síremlék volt földi tetemei megjelölésére a temetőben feliraton jelezve. személytsége kivalóságát. De ezt a sírkövet felvették és ma jeltelen a sírja. Balogh Imre 1838-tól 1879-ig. Junkucz Sándor 1880-tól 1913-ig. Fábri László 1914-től 1943-ig.

Vele szolgáltam egyidőben Nagyszokolyban. sokat betegeskedett. Betegeskedése és sok megpróbáltatása mellett is iparkodott és el is érte célját a Nagyszokolyi ág ev. egyház paplakját széppé tették. A gyülekezet és Kofeld Mór adakozásaiból. Kapi Béla püspök 1929. évi május hó 31-en történt egyház látogatási körútja alkalmára készítette elő, és szedte össze a Nagyszokolyi ágostai evangélikus egyház sok fontos adatát. Fábri László nyugdíjazása után Siófokra költözött és Siófokon halt meg tüdőbajban. Két derék fia maradt. Követte a lelkipásztori szolgálatban. Szalai Kálmán 1943-tól 1964-ig. Farádi származású volt. Lovászpatonára hívták el innen. Tevékeny lelkész, Nagy hazafi. Fia is lelkész lett. Balogh István 1943-tól régi vágya teljesült felesége szülőfalujába Nagyszokolyban lett lelkész. Jó gazda, nagy kertész, méhész. A falusi papok jellegzetes ideálja, derék példaképe. Nagy hazafi.

A NAGYSZOKOLYI ÁGOSTAI GYÜLEKEZET TANÍTÓI VOLTAK

Miszlai András, hogy mikortól és meddig, azt nem tudtam megállapítani. Kozma Ádám, kérdés hogy mikortól 1738-ig. Szilágyi István hogy mikortól azt nem tudni, 1740-ig volt. Ifj. Kozma Ádám 1740-től 1742-ig. Zsitkovszky Pál 1742-től 1745-ig. Barabás Benedek 1745-től 1756-ig. Záhon Péter 1756-tól 1758-ig. Melczer János 1758-tól 1765-ig. Molnár János 1765-től 1767-ig. Horváth Sámuel 1767-től 1769-ig Závetszky János 1769-ól 1773-ig. Ócsag István 1773-tól 1777-ig. Farkas Ádám 1777-től 1779-ig. Szeratóis József 1779-től. 1780-ig, Kovács Mihály 1780-tól 1787-ig. Horvath Mihály 1787-tól 1768-ig. Rittinger Adám 1788-tól 1791-ig, Pál Ferenc 1791-től 1812-ig. Mátyás István 1812-től 1821-ig. Varga Mátyás 1821-től 1824-ig. Riczert Jakab 1824-től 1825-ig. Mészáros Sámuel 1825-től 1831-ig, Németh Istvan 1831-től 1838-ig. Pruck 1838-tól 1840-ig. Szente Gábor 1840-től 1874-ig. Mercz Ede 1874-től 1914-ig, Steiner Károly József 1914-től 1918-ig. Fazekas Lajos 1918-tól 1919-ig. - Nagyszokolyba innen Dánosra ment szolgálatba onnan nyugdíjazása után visszakért Nagyszokolyra. Felesége Balogh Lidia szülőfalujába.

1919-től - Fazekas Lajos távozása után - gyülekezetnek a gyermek hiányossága miatt a tanköteles gyermekek létszáma nem érte el az elegendő számot, ezért csak előkészítő tanfolyamok voltak. Ezeket tanítóként működtek időközönként: Prunyi Endre, Forgó Dona, Boros Ida. Mertz Ede nyugalmazott tanító.

Az 1944. évben 90%-os állami segélyt állapítottak meg. Ilyen minőségű iskolák részére, hogy újra tanítói állást szervezzenek. Ezzel a 90%-os fizetéses államsegéllyel ehhez módjuk volt. Szerveztek is. Ekkor tanítóvá választották Szendrey Lajost. Ő element a II. világháborúba és ebből való hazajövele után 1948-ban az államosítás alkalmával Ő volt az utolsó tanítójuk.

AZ ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ TEMPLOMA

Az 1763 július 26-án Tolnán tartott megyei ülés megengedte a lelkipásztor tartást, és ugyancsak ez alkalommal kérték a templom építésére az engedélyt. Hogy azonban ezt az első imaházat, illetve templomot melyik esztendőben építették fel, azt nem lehet pontosan megállapítani. Annyi bizonyos, hogy 1763-ban a megyéhez fordultak kérelemmel, hogy a parókia udvarába épített összeomlással fenyegető oratóriumjukat kijavíttathassák. Erre azonban az engedélyt nem kapták meg. Később a Herceg főtitkárjai pártfogó levelei alapján, különösen

Biratis Mihály inspektor bizonyítványa kapcsán - hogy a Nagyszokoly uránusok már rég óta éltek vallásuk szabad gyakorlatával, - megkapták az engedélyt a falak kijavítására, azzal a kikötéssel, hogy a régi méreteket túl nem léphették. Ennek elkészítését a vármegye főbírája, esküdtjével együtt megvizsgálta.

Az 1769. január 27-én Kölesden tartott megyei gyűlés engedélyt adott az Imaház és a Harangláb fedelének kijavítására. Valószínű, hogy csak az Imaház fedelét csináltatták meg, mert 1774-ben ismét kérelmezték a harangláb fedelének kijavítását. Ezt az engedélyt megkapták, de nem a megyétől, hanem a Helytartó Tanácstól. A gyülekezet 1799-ben elhatározta, hogy roskadozó nádfedeles imaháza helyett újat csináltat, mely célra a Hercegségtől 26.000 téglát ingyen kaptak tüzfát és így 1800-ban megkezdtek az új templom építését. Valószínű, hogy a szükséges költségek hiánya okozta azt, hogy nyolc évig tartott a templom építése, melyet felépítése után Nagy István Lőrinci lelkész superintendens 1808. december 4-én szentelt fel. 1816-ban a templom három ablakára 150 forintért dróthálót csináltattak. 1822-ben Hercz Ádám Tamási orgonaépítőtől egy javított orgonát vettek 215 forint értékben.

1834-ben a templomtetőt és a toronytetőt újból építették. 1840-ben a templom belső meszelését teljesen megújították, 1864-ben a templomtornyát újból harmadszor is csináltatták. 1875-ben a templomtetőt új anyaggal újból befedték. 1896. augusztus 6-án a községen átvonuló vihar a templom tornyának keresztjét ledöntötte, melynek helyreállítási költségei ismét sok gondot okoztak az egyháznak. 1918. július 13. villámcsapás következtében a templomtornya leégett, amit csak 1920-ban tudtak kijavítani nagy anyagi áldozatok mellett. - 1928. évi közgyűlés elhatározta, hogy a templomot kívül és belül renováltatni fogják. Így ez megis történt. A templom tetejére a zsindegy helyett pala került. - A templom oltárát, szószékét és belső falazatát újra festették. Alapját pedig mozaiklapokkal rakták le. A renovált templom 1928. XII. hó 2. adatott át ünnepélyesen rendeltetésének. A II. világháború után a gyülekezet bevezetette a templomba a villanyt és kályhát helyezett el benne.

Paplakásuk a régi telken van, amelyet folytonos renoválásokkal széppé tettek.

Ezen a helyen volt valamikor az oratóriumjuk is. Kár hogy részletes adatokat erre az épületre vonatkozólag nem találtam.

Létesítettek külön iskolát is a jelenlegi templomuk mögötti területre építették tanítói lakásukkal együtt.

INGATLAN JAVAK ÉS FUNDUSOK

Obersteiner Antal uradalmi mérnök 1803. július 10-én történt felmérése alapján a javadalmi földek a következők:

1. Helységé: Communitas: föld Szentmártonban 15 hold, szürük alatt: föld, rét 72 öl széles, kukoricás kert 20 öl széles, Alsószentmártonban rét 49 öl széles, 132 öl hosszú, Kiskenyérdülőben 60 öl széles.

1. Nótáriusé: Alsókert 240 n. öl, Kövérkúti rét 46 öl, 62 széles 2/8 öl hosszú, Szentmártoni föld 20 öl széles, szürük alatti föld 20 öl széles, Kiskenyéri dülőben 10 öl széles 225 öl hosszú.

II. Catholcusoké:

1. T. Plebános úr Kövérkúti rét 36 öl széles 77 öl hosszú, Szentmártoni föld 11,3 öl széles, szürük alja 10 öl széles, 238 öl hosszú, Kiskenyéri dülőben 12 öl széles, 218 öl hosszú.

2. Cath. Mester: Intravill 1.192 n. öl, Kövérkúti rét 50 öl széles 78 öl hosszú, Szentmártoni föld 11,3 öl széles, szürük alja 18 öl széles 246 öl hosszú Kiskenyéri dülő 24 öl széles, 216 öl hosszú.

3. Eccl. Cathol: Szentmártoni föld 20,3 öl széles, szürük alja 18 öl széles 248 öl hosszú, Kiskenyéri dülő 19,3 öl széles és 210 öl hosszú.

III. Evangéllikusoké:

1. Evang. Predikátor: intravill 2.302 n. öl, Káposztáskert 105 n. öl, Kövérkúti rét 44 öl széles, Szentmártoni föld 20 öl széles 226 öl hosszú, Szürük alja 17,3 n. öl széles 254 öl hosszú. Kiskenyéri dülő 14 öl széles, 205 h.

2. Oskolamester evang.: 488 n. intravill, Káposztáskert 70 n. öl, Kövérkúti rét 30 öl széles 72 öl hosszú. Szentmártoni föld 10 öl széles 220 öl hosszú, szürük alja 9 öl széles 256 öl hosszú. Kiskenyéri dülő 8 öl széles 205 öl hosszú.

3. Eccl. evang.: Szentmártoni föld 20 öl széles 220 hosszú, szürük alja 18 öl széles 252 öl hosszú, Kiskenyéri dülő 200,3 öl széles, 202 öl hosszú.

IV. A református ekklésia földjei:

1. Numero 44. sz. alatt a Traktusban: Predicata Helvetica Confessionis. Parokialis intravillum fundus: 2/4 sessio 2.703 n. öl, Káposztáskert a Kis Korcsmán alul 225 quadrát, Kövérkúti rét 2-da Class. szélessége: 38 öl, hosszúsága 73 öl, suma 2.774 Szt. mártoni szántóföld I-da class; szélessége 22 öl, summa 4.519 n. öl 4 1/8 hold, a szürük alatti föld 1-da class, - szélessége: 21 öl, hossza 215 öl, - summa 4.515 n. öl 4 1/8 hold. Kiskenyéri dülő 1-da Class, szélessége 9 öl, hosszúsága 225 öl, summa: 2.025 n. öl, 1 6/8 hold. Kenderföld 'li4 hold föld.

2. Numero 266. ecclesia Helvetica Confessionia (templom földje). Szt. Mártonban 2-a Class, - széle 22 öl summa:

4.519 quadrát öl, szürük alatt 1-a Classis széle 20 öl hossza: 230 öl, summa: 4.600 n. öl. Kiskenyéri dülő 2-a Classiss, széle 17 öl, hossza 220 öl.

3. Numero Ludi Magister Helvetica Confessionia. Oskolai intravillum 1/4 sessio, 1.176 quadrát öl. Kövérkúti rét: 2-a Classis: széle: 11 öl, summa 2.259 n.

öl. Szüru alatt 1-a classis szélessége 10 öl, hosszúsága 224 öl, Kiskenyéri dülő 1-a classis: szélessége 6 öl, hosszúsága 222 öl, Kenderföld: 1/4 hold (1 fertály) 4. Numero. A Református harangozó részére kimérve és használatában van egy káposztás, vagy lóherés kert, az alsó v. kiskocsmán alul, ugyanabban a sorban, melyben a tisztelendő úr kertje van, de ennél jóval alább: felsőszomszédkert nemes előljáró Szabó Papp Mihályéké, alsószomszédkert alsó Berges Jánoséké, szélessége 2 öl hossza 39 öl (léccöllel felmérve), egy kenderföldje a Kiskenderföldekben, a Nagykenderföldeken alul, az iregi határszélnél. Felsőszomszédja Szöllősi Menyhért asztalos, alsószomszédja Kisházás Kari József, szélessége 4 öl, hosszúsága 44 öl (léccöllel). 1804-ben az ekklezsia földjei felosztás alá kerültek. Az 1804. aug. 26-án tartott presbiteri gyűlésben a templom szántóföldjeit a predikátor és iskolai mester kevés földjeinek pótlására átengedték oly módon, hogy a predikátor vessen 16 pozs. mérőt, a mester 8 pozs. mérőt, és ezen felül a készpénzhez pótlásul ajánlottak 10 forintokat, in summa 50 forintokat, úgy hogy a kész búza fizetés levonatott 80 pozs. mérőre és 4 pozs. mérő porára. - A rektoré 40 pozs. mérőre.

- Ezenkívül a régi konvencióban Num. 6. sz. alatt kitett réti föld is megszűnt, mert az csak fennmaradt sarok föld volt és az új méréskor elvetetett. Ezeket így írta meg a Tractus Protokollumában nagytt. Németh Károly úr, 1804. aug. 29-én. Ez az a Protokollum, amiről fentebb is szó volt, hogy a II. világháború idején eltűnt az egyházmegyei levéltárból.

De a predikátor nem tud elvetni 16 pozsonyi mérőt, a rector sem tud elvetni 8 pozsonyi mérőt, hacsak a magot nem akarja pazalni mert a szentmártoni föld is kisebb és a kiskenyérteleki föld is kisebb sokkal - ebbe lévén beleszámítva belső fundus különösképpen.

A templom földjeinek felosztása után a pap és rektor földjeinek mennyisége a következő lett:

1) Szürük alatti szántóföldek a cath. templomához közel, papé és rektoré barázdások.

; Felső a rektoré. A rektorén felül van a tótkeszi plebánus uré - a papénalul van a nótáriusé és a helységéé. Hosszúságuk a közös barázdán 262 öl, szélességük: papé 34,5 öl, rektoré 18 öl.

2) Kiskenyérteleki vagy kövérkúti szántóföldek az alsó faluvégén napkeletre papé és rektoré barázdások. Felső a rektoré. A rektorén felül van a nótáriusé, a papén alul van a tótkeszi plebánus uré és úgy a többi egyházaké. Hosszúságuk közös barázdán 230 öl szélességük, papé 21,5 öl, rektoré 14öl.

3) Szentmártoni szántóföldek: napkeletre a keszi határnál az ozorai útban papé és a oré barázdások, felső a rektoré, s a rektorén felül van a nótáriusé, aztán a helységé, pén alul van a tótkeszi plebánus uré és úgy a többi egyházaké. Hosszúságuk közös ázdán: 204 öl, a szélességük: papé 35,5 öl, rektoré 19 öl.

4) Kövérkútban a szürük alatti szántóföldek végén napkeletre papé és rektoré barázdások, felső a rektoré, ezen felül a tótkeszi plebánus uré, a papén alul a nótáriusé és helységé, hosszuk egyenlően 80 öl, szélességük papé 38 öl, rektoré 2 öl.

5) Kenderföldek: Napnyugat felé a szőlőkhöz vivó napnyugati gyalogútban papé-rektoré barázdások, felső papé, alsó rektoré, a papén felül van annak alsóházi szomszédjának kenderföldje. (Ez, a Szabó család után a birtokos Fejes családdé lett, azok kezéből került a nagyszokolyi Béke Tsz-be. Ez a Szabó család a "prókátor Szabó család"). Hosszuk a középbarázdán 130 öl, szélességük: papé 4 öl, 4 láb, rektoré 2 öl, 4 láb. A falubeli alsószomszéd kenderföldje, mely a pap kenderföldjén felül van, 6 öl és 1 láb szélességű.

6) A pap káposztáskertje: a falu korcsmáján alul bekerítve, hossza 23 öl, szélessége 12,5 öl.

7) Harangozó kertje és kenderföldjei: a kiskorcsmán alul a papkáposztáskertjén jóval alább. Felsőszomszédja Papp Szabó Mihály, ez a tulajdonos a kenderföldeknél is. Az alsó szomszéd kertje a Berkes Jánoséké. Kertje hossza 39 öl, szélessége 2 öl. Kenderföldje hossza 44 öl, szélessége 4 öl. Jegyzet: az 1875. évben történt legelő-elkülönítés alkalmával a harmadik pontban kitett szántóföldek után járó legelő illeték a lelkészi hivatal részére egy részben szántóföldben, különben kimért, mely részen 9, azaz Kilenc holdat, melyet jelenben is, mint szántóföldet használ a lelkész. 1875. évben a legelő földek legnagyobb részben felosztattak. Ez alkalommal a lelkészi földek után járó illetékből még a közösben volt egy hold földből, mintegy fél hold a lelkészi hivatalt illető, kenyérteleki dülőben lévő szántóföldhöz méretett, mely azelőtt rét volt. Így csak mintegy fél hold legelő illetéke van a lelkészi hivatalnak a közös legelőben. A legelő féle földeket a lelkész maga munkáltatja. 1934. évben a község határa tagosítva lett. A javadalmi földek, a nagycapási Szilfa dülőbe kerültek. A református lelkész javadalmi föld éppen szembe került, a Szilfa dülőben levé nagyhatalmas szilfával. Alsó szomszéd Kovács Sándor volt. Azon alul ment befelé út a delelő kúthoz.

A dülő nevek megmaradtak: ezek: Kövérkút. Szilfa dülő, Nagycsapási dülő, Mohartelek, Kispáskum,

Nagypáskum, Téglaházi dűlő, Kenyértelek-dűlő, Szentmártoni dűlő (Alsó és Felsőszentmárton: a II. világháború után a traktorok itt a Gulyás és Burdohány féle tagokon egész nagy hasznavehető téglákat forgattak ki, melyeket a Fomádi Állami Gazdaság ujonnan épített épületeibe építettek be.)

Pénzesgyőr, Kárásztelek, Szabadföld, Kisszokoly, Kenderföld, Sörkevölgy, Koszvölgy, Endrédi völgy, Kiskertek, Völgyi dűlő. Az I. világháború után Báró Komfeld Móricz birtokából juttatott földek a Bántavai dűlőben a II.

Világháború után megváltozott viszonyoknál fogva az egyéni gazdák földei az iredszemcsei eredeti Bokod dűlőbe estek.

Szalai Ferenc lelkész feljegyzése alapján, Álló Sára Kocsis Ferencné hagyományozott az egyháznak egy kis szőlőt, két 5 akós hordót, egy csöbröt. Eredetileg kezelésével a gondnok lett megbízva. Ezt a szőlőt az egyház hamarosan eladta.

TEMETŐK

A temetők nagysága és használata is változott.

A Református Egyház temetője 1835-ben egy darabkával nagyobbított. Ez a darab még az én időmben is jól kivehetően a nagyobbik temető pálinkaház felőli végénél volt feltalálható a nagy sírkövön belül.

Az első világháború előtt a lelkész javadalmi belsőkereskedelmi kert végében lévő szűrűskerteket is megvásárolta az Egyház, temetkezés céljára. Ez a temető rész is betellett annyira, hogy már az I. világháború utáni esztendőben újra temetkeztek a régi sírok fölé. Jelenleg is újra használatba van véve a régi temető, a régi temetkezés fölé. A református temető nagysága 9 kat. hold és 875 n. öl. (Díjlevelem alapján a fű az én tulajdonomat képezte.) Az egyházi földek államosítása után az egyház tulajdonában megmaradtak továbbra is a temető területek a belsőkereskedelmi kerttel és az alsó kocsmán alóli káposztáskert. Továbbá a "kiskertek" végénél az özv. Halom Vincéné és Betczők József-féle kiskerti föld végénél a rétek szélében. mintegy 70 n. öl terület.

Ezeket használtam Nagyszokolyból való eljövetelemig, amikor a prezbiterium az én távozásom után már ezeknek a földeknek a használatát és azoknak célra fordítását újabb intézkedésekkel és határozatokkal módosította.

Az Agostai evangélikus egyház temetője a református egyház nagyobbik temető parcellájából felfelé van. Nagysága kb. 3 kat. hold. Újra használatba van véve.

A római katolikus egyház temetője részben a régi. részben új. A kövesúton felül a református egyház kisebb területű temetője mellett. Területe kb. 2,5 kat. hold.

Ezen temetők felső sarkánál van az Israelita egyház-község temetője kb. 60-70 n. öl. A sírokon emlékkövek vannak.

A községi földek tagosítása alkalmával az Iregi-közből a Pálinkaház felé vezető úttól balra, tehát a református egyház temetőjétől keletre 2 kat. hold földet Községi temető címen mértek ki, temetkezés céljaira, felekezeti nélküliek részére. az én időmben még senki sem temetkezett oda.

A baptista gyülekezet is vett egy darab területet, temetkezés céljaira. A római katolikus egyház temetője szomszédságában. a falu felőli részen.

CONVENTIOK-STALLÁRIUMOK-DÍJLEVELEK

Nagytitiszteletű Kiss Sámuel úrnak kiadott eredeti szerinti konventio szerepel első ízben, az 1796. évből. Előzőleg nem találtam semmi adatot arra vonatkozóan, hogy mi volt a pap konventiója, vagyis a fizetése. Csupán csak arról van feljegyzés: Papp Sámuel a saját házában látta el és tartotta a gyülekezet lelkipásztorát.

Ő volt az én ősöm, aki meghozta ezt az áldozatot is egyebek között az egyházért. Természetesen ez csak a kezdet volt. Utána, mikor a falu megszállása utáni melyik

évben kezdődött a papnak a rendes fizetése, és az mennyi volt, ezt a mintegy körülbelül 7 esztendőt lepel fedi.

Az 1799. évi díjlevél:

1. Készpénz 40 forint.
2. Szemes búza 80 pozsonyi mérő.
3. Őszivetés a predikátor magvából, de az ekklesia cultiválta 16 po:zs. mérő.
4. Zabvetés hasonlóan 16 po:zs. mérő.
5. A ház folyásában 3 po:zs. mérő alá való kukoricás föld. A predikátor cultiváltatja, az ekklesia csak szántatja.
6. A mezőben is hasonló 3 po:zs. mérő alá való föld. (Ez az ami új méréskor levétetett.)
7. Ház folyásban veteményes kert.
8. Nem messze a háztól másik jó veteményes kert. (Ez van a kis kocsmán alul)
9. Széna terem bizonyos réten, melyet az ekklesia takarít, 4 baglya.
10. Temetői széna, melyet a tiszt. úr maga takarít, jó 2 baglya.

11. Három pozs. mérő alá való kenderföld, melyet az ekklesia megszántat, egyéb cultivációját a tiszt. úr maga teteti.
12. Mészárszékből 2 mázsa hús.
13. Másfél mázsa só.
14. Collecta bor 50 akó. (30-40 akóig páronként fizették, ezért eltérő a mennyisége)
15. 12 öl jó fa, mely felvágattatik.
16. Esketést 1 Ft, nem fizetőktől Ft.
17. Keresztelési predikáció 17 krajcár.
18. Halotti predikáció 1 Ft
19. Communiókor, ami pénzt az úrasztalára tesznek, az a papé.
20. Faggyu 40 font.
- 2) 1804-i papi fizetés Nt. Németh Károly úrnak kiadva.
1. A parókhiális ház, mely áll három deszkával kipallózott és egypadlózatlan szobából, istállóból, kamrából, boltos pincéből, granáriumból, - ahhoz tartozó tágas veteményes kerttel, melyet az ekklesia felkapáltat. Egy udvar folyásban lévő kukoricás kert, mely két napi szántást kíván egy ekével, melyet az ekklesia tette, de a kapáltatást a predikátor - még egy jó kvalitású káposztás kert, munkája az ekklesia illeti.
2. Készpénz 50 forint.
3. Búza jó kétszeres 100 pozsonyi mérő.
4. Fél sessió után járó rét. Ezeknek munkája az ekklesiát illeti.
5. Fél sessió föld 3 calcutára.
6. 3 pozs. mérő alá való kenderföld.
7. Hús 2 mázsa.
8. só másfél mázsa.
9. Faggyu 40 forint.
10. Fa 12 öl.
11. Középszerűen 40 akó bor.
12. Malomba való vectura.
- Megerősítjük N. Szokolban 19. február 1804. Dohos Mihály kurátor, Mónos György, Fábíán Mihály, Kovács István, Csapó Mihály, Csapó Sándor, F. Fejes Sámuel.
- Azonban ugyancsak 1804-ben augusztus 16-án tartott presbiteri gyűlésben a szántóföldeknek újabb felosztása szerint ezen conventzió kiigazított úgy, hogy a templom számára adott szántóföld is felosztott a pap és a rektor között, és ekkor a 100 pos. mérő kétszeres búza levonatot 84 pos. mérőre (amint ezt az ingatlan javak és fundusok című rovatban már leírtam).
- 3) Az 1799. évbenei iskolamesteri fizetés a N. szokolai ref. iskolában a következő volt:
1. Készpénz 30 forint.
2. Kétszeres búza 42 pos. mérő.
3. Őszi vetés a maga magvából, letakarítással együtt hol 7, hol 8 pos. mérő.
4. Tavaszi vetés, szinte annyi. és oly módon.
5. Hús mészárszékből 1 mázsa.
6. só félmázsa.
7. Faggyu 20 font.
8. Rét, melyen megterem 2 szekér széna.
9. Minden gyermek ád 1 mérce lusust.
10. Kukoricának 1 hold föld megszántva. (Ez az újabb mérés után megszűnt).
11. Minden gyermek után egy csirke.
12. Colecta bor. Hol 30, hol 40 akó.
13. Halotti temetés 10 krajcár.
14. Kenderföld 1 kila alá való, és a ház folyásban kert.
15. Ha nőtlén mester lesz, adatik neki kerülő coquia.
16. Tüzfát hordanak a gyermekek.
- 1836-ban Szászi Istvánnak kiadott és esperesileg megerősített conventzió:
1. Készpénz 50, azaz ötven forint ezüstben.
2. Szemes búza, jó kétszeres 80, azaz nyolcvan pos. mérő. Porána négy azaz 4. pos mérő.
3. Három calcutárára szántóföldek, melyek nem egyforma nagyságúak (Reguláció ota), de általában véve mindegyik darab közel 8 azaz nyolc holdat térszen, melyeknek munkáját az Eldésia megtészi, hanem ha a tavaszi

öldek kukoricával rakattatnak, akkor a kapáltatását maga teteti, a tisztelendő úr, de egyéb munkáját az Eldésia viszi végbe.

4. Fél sessióhoz való rét, melyet az eldésia takarított, behordat.

5 A temető kertnek, mind ónak, mind az újnak takarítását az Eldésia megteszi.

6 A ház folyásán lévő kukoricás kertnek munkáltatását a kapáláson kívül, az Eklésia megteszi.

7 A ház folyásában van egy veteményes kert, mely felkapáltatik.

8 Nem messze a háztól van egy káposztáskert is, hasonló cultivációval.

9 Kenderföld, melyben 3, azaz három pos. mérő mag mégyen, melyet az Eldésia 3-szor megszántat, a kender a házhoz és az áztató helyen leveiteti és be is hordatja annak idején.

10. Hús a mézárszékből, 2 mázsa, azaz kettő mázsa.

11. Só 150, azaz egyszázötven font.

12. Faggyu 40, azaz negyven font.

13. 12 azaz tizenkét öl jó fa, mely felvágattatik.

14. Bor minden pártói, 12 azaz tizenkettő ieee, melyet a predikátorhoz behoznak.

15. Stóla a Főtiszteletű Püspökség végzése szerint.

16. Minden kommuniókor az úrasztalára teendő benignum oblatum a tisztelendő úré.

17 A tisztelendő úr háza szükségére megőrlendő búzának malomba leendő vecturáját és felhozattatását az Eldésia megteszi. "Összenéztem az 1812. esztendőben ápr. 20 napján kelt eredetivel és azzal hasonló értékűnek találtam, de amellet jelentem, hogy már azóta valamint más Eldésiánkban, úgy a nagyszokolyiban is, szokásba hozott és törvényre tétetett, mégpedig büntetés alatt, hogy a lelképásztornak és az oskolarektomak kert jeik és szántóföldjeik megrágyáztassanak, vagy ganéjoztassanak. Aminek is megtevésének a nagyszokolyi hely. hitvallású gyülekezet is ezután is köteles lészen. ktem Kilitiben az 1836. augusztus 27-dik napján. Gángol István K. Somogyi Traktus Senior."

Az 1923. februair 21-1 egyhbközségi közgyűlési határozat szerint a lelkészi fizetés a következő:

1. Lakás természetben (65. számú ház).

2. Kézpénz az egyház pénztárából 107 forint 70 fillér.

3. Föld belsőséggel 24 kath. hold 594 n. öl. Két temető füve.

4. Magtárból 42 mérő búza és 42 mérő rozs.

5. Egyházközségi közgyűléshatározat szerint, egyházhatóságilag is megerősítve fizetés pótlás: bor, só, hús, faggyu, közmunka és a fa helyett a magtárból évenként 10 métermázsa kétszeres gabona.

6. Hús ürméter kemény hasábfá, behordva, felvágva.

7. Stóla,

Nagyszokoly 1823. július 26-án feljegyeztette Kiss Lajos református lelkész. 1939. december 24-én Papp Gyula lelkésznek kiadott konventió szerint az eddigi díjlevelek erősítettek meg egyházhatóságilag. Módosította Presbitérium és Gyülekezet úgy, hogy az 5. pontban foglalt 10 q búza helyett természetben adnak mindent. A közmunka váltság a bor, só és faggyu helyett a II. Világháború előtti esztendőkből kaptam 4.000 pengőt. Megkaptam a földeket, a kézpénzfizetést, megkaptam a 20 méter tűzifát felvágva és behordva, és 28 ürméter tűzifának az árát, napi áron, a 9 kb. és 875. n. öl temető fűhasználatát. Mindezekhez Fejes Miklós indítványára a Presbitérium a fizetésemet úgy rendezte, hogy megadják a közmunka váltságot, de azért elvégzik tiszteletből a lelkészjavadalmi földeken az ígás munkálatokat, "hogy boldoguljon a Nagytiszteletű úr is." Dávid József kurátor pedig azt indítványozta, hogy a rozs helyett is búzát fognak adni. "A rozsot egyék meg a marháink, a papunknak búzát adunk." Így is lett. A presbitérium ezen nemes magatartását köszönettel vettem és mindvégig a Gyülekezet hűségesen teljesítette is ezt a vállalt kötelezettséget annyira, hogy amikor a társadalmi helyzet megváltozott és az egyházi javadalmi földek át lettek adva az államnak, az én saját tulajdonomat képező földeimről úgy a daránypusztai állomás melletti földekről, mint az kegszemcse határában az iregi szigetori dülőben lévőknél elvégezték az ígás munkát, amit vállaltak mindaddig, amíg fogatállományuk megvolt.

Ezért mikor földjeiket államosították és a termelő szövetkezetbe léptek, ahol kezdetben igen nagyon rossz silány keresetük volt, engem fizetni nem tudtak, hiába ígértek nekem egyházi és világi téren jó és dicső előrehaladást: nem hagytam ott a nagyszokolyi lelkészi szolgálatot. Családi és gyülekezeti nehéz körülmények között megvártam a "Hajnalt".

Jegyzet: Az 1934. tagosításkor úgy a lelkészi, mint a rektor tanítói javadalmi földek egy helyre lettek tagosítva egymás mellé, a faluvéghez közel eső nagycsapási dülőbe. A lelkész alsó szomszédja volt Kovács Sándor, felső szomszéd a ref. rektor, a rektor felső szomszédja pedig az ág. evangélikus egyház tanítója. A kenderföldek és a putrikon alul lévő rétföldek külön voltak. A kenderföldek a régi helyen maradtak.

A rektor tanítói javadalma

A következőkből ismertethető: Natkay István rektor részére kiadott konvenció :papírosból leírva: a N. szokolai ref. Ekklesia oskola rektorának esztendőnként való, fizetése:

2. Numero 266. ecclesia Helvetica Confessionia (templom földje). Szt. Mártonban 2-a Class, - széle 22 öl summa: 4.519 quadrát öl, szürük alatt 1-a Classis széle 20 pl hossza: 230 öl, summa: 4.600 n. öl. Kiskenyérdülő 2-a Oassis, széle 17 öl hossza O ö13.

.Numero Ludi Magister Helvetica Confessionia. Oskolai intravillum 1/4 sessio, ,76 quadrát öl, Kövérkúti rét: 2-a Classis: széle: 11 öl, summa 2.259 n. öl. Szürü ;~tt 1-a classis szélessége 10 öl, hosszúsága 224 öl, Kiskenyéri dülő 1-a classis:

szélessége 6 öl, hosszúsága 222 öl, Kenderföld: 1/4 hold (1 fertály).

4. Numero. A Református harangozó részére kimérve és használatában van egy posztás, vagy lóherés kert, az alsó v. kiskocsmán alul, ugyanabban a sorban,

melyben a tisztelendő úr alsó kertje van, de ennél jóval alább: elsőszomszédkert nemes előljáró Szabó Papp Mihályké, alsószomszédkert alsó Berkes Jánoské, szélessége 2 öl hossza 39 öl (lécöllel felmérve), egy kenderföldje a Kiskenderföldekben, a Nagykenderföldeken alul, az iregi határszélnél. Felsőszomszédja Szöllősi Menyhért asztalos, alsószomszédja Kisházás Kari József, szélessége 4 öl hosszúsága 44 öl (lécöllel).

1804. augusztus 6-án tartott presbiteri gyűlésben a templom szántóföldeit a predikátor és iskolai mester kevés földjeinek pótlására átengedék oly módon, hogy a predikátor vessen 16 pozs. mérőt, a mester 8 pozs. mérőt, és ezen felül a készpénzhez pótlásul ajánlottak 10 forintokat, in summa 50 forintokat, úgy hogy a kész búza fizetés levonatott 80 pozs. mérőre és 4 pozs. mérő porára. - A rektoré 40 pozs. mérőre. - Ezenkívül a régi konvencióban Num. 6. sz. alatt kitett réti föld is megszűnt, mert az csak fennmaradt sarok föld volt és az új méréskor elvetetett. Ezeket így írta meg a Tractus Protokollumában nagytt. Németh Károly úr 1804. aug. 29-én. Ez az a Protokollium, amiről fentebb is szó volt, hogy a n. világháború idején eltűnt az egyházmegyei levéltárból.

De a predikátor nem tud elvetni 16 pozsonyi mérőt, a rector sem tud elvetni 8 pozsonyi mérőt, hacsak a magot nem akarja pazalni, mert a szentmártoni föld is kisebb és a kiskenyérteleki föld is kisebb sokkal - ebbe lévén beleszámítva belső fundus különösképpen.

A templom földjeinek felosztása után a pap és rektor földjeinek mennyisége a következő lett:

1) Szürük alatti szántóföldek a cath. templomához közel, papé és rektoré barázdásak. Felső a rektoré.. A rektorén felül van a tótkeszi plebánus úré - a papén alul van a nótáriusé és a helységé. Hosszúságuk a közös barázdán 262 öl szélességük:

papé 34,5 öl, rektoré 18 öl.

2) Kiskenyérteleki vagy kövérkúti szántóföldek az alsó faluvégén napkeletre papé és rektoré barázdásak. Felső a rektoré. A rektorén felül van a nótáriusé, a papén alul van a tótkeszi plebánus úré, és úgy a többi egyházaké. Hosszúságuk közös barázdán 230 ol, szélességük papé 21,S öl, rektoré 14 öl.

3) Szentmártoni szántóföldek: napkeletre a keszi határnál az ozorai útban papé és a rektoré barázdásak. felső a rektoré, s a rektorén felül van a nótáriusé, azután a helységé, papén alul van a tótkeszi plebánus úré, és úgy a többi egyházaké.

Hosszúságuk közös barázdán: 204 öl, a szélességök: papé 35,5 öl, rektoré 19 öl.

4) Kövérkútban a szürük alatti szántóföldek végén napkeletre papé és rektoré barázdásak, felső a rektoré, ezen felül a tótkeszi plebánus úré, a papén alul a nótáriusé és helységé, hosszuk egyenlően 80 öl, szélességük papé 38 öl, rektoré 2 öl.

5) Kenderföldek: Napnyugat felé a szöllőkhöz vivő napnyugati gyalogútban papé rektoré barázdásak, felső papé, alsó rektoré, a papén felül vannak alsóházi szomszédjának kenderföldje. (Ez, a Szabó család után a birtokos Fejes családé lett, azok kezéből került a nagyszokolai Béke Tsz.-be. Hosszuk a középbarázdán 130 öl, szélességük: papé 4 öl, 4 láb, rektoré 2 öl, 4 láb. A falubeli alsószomszéd kenderföldje, mely a pap kenderföldjén felül van, 6 öl és 1 láb szélességű.

6) A Pap káposztáskertje: a falu korcsmáján alul bekerítve, hossza 23 öl, szélessége 12,5 öl.

7) Harangozó kertje és kenderföldje: a kiskorcsmán alul a pap káposztáskertjén jóval alább. Felsőszomszédja Papp Szabó Mihály, ez a tulajdonos a kenderföldeknél is. Az alsó szomszéd kertje a Berkes Jánoské. Kertje hossza 39 öl szélessége 2 öl.

Kenderföldje hossza 44 öl, szélessége 4 öl.

Jegyzet: az 1875. évben történt legelő-elkülönítés alkalmával a harmadik pontban kitett szántóföldek után járó legelő illeték a lelkeszi hivatal részére egy részben szántóföldben, különben kimért, mely térszen 9 azaz Kilenc holdat, melyet jelenben is; mint szántóföldet használ a lelkesz.

1875. évben a legelő földek legnagyobb részben felosztattak. Ez alkalommal a lelkeszi földek után járó illetékből még a közösben volt egy hold földből, mintegy fél hold a lelkeszi hivatalt illető, kenyér teleki dűlőben lévő

szántóföldhöz méretett, Amely azelőtt rét volt. Így csak mintegy fél hold legelő illetéke van a lelkészi hivatalnak a közös legelőben. A legelő féle földeket a lelkész maga munkáltatja.

1934. évben a község határa tagosítva lett. A javadalmi földek, a nagycsarnási és rSzilfa dőlőbe kerültek. A református lelkészjavadalmi föld éppen szembe került a "Szilfa dülőben lévő nagyhatalmas szilfával. Alsó szomszéd Kovács Sándor volt.

Azon alul ment befelé az út a delelő kúthoz.

HIÁNY I. Kézpénzben 30, azaz harminc forint ezüstben.

2. Szemes búza, kétszeres 40 pos. mérő, ennek porára 2. pos. m.

3. Őszi vetés alá való szántóföld, amint a méréskor esett, hol hat, hol hét, hol nyolc pos. mérő alá való.

4. Tavaszi földek hasonlóképpen és a szántóföldek 3 calcaturában vannak.

5. Hús a mészárszékből 1 mázsa, vagy annak ára.

6. S ó 50 font.

7. Faggyu 20, azaz húsz font.

8. Kaszá1órét 2 hold, melyet az Ekl. használtat és behord.

9. Minden tehetős szülő az oskolába járó gyermekétől ad 1-1 csirkét. A szegényebbek pénzül váltják meg, meghatározandó áron.

10. Minden oskolás gyermek ad 1-1 mertze lusust.

11. Bor collecta a szőlőhegyen.

12. Halotti stóla, vener tractus rendelése szerint.

13. Mint 1 kila alá való kenderföld, melyet az Ekl. 3-szor megszántat, il kendert hazahozatja, az áztató vízre is elviteti és onnan meghozatja, de a nyívetését a tanító maga teteti meg.

14. Vagyon van a kert folyásban egy kukoricás és egy veteményes kert, hasonló kultivációval mint a 4. szám alattiak.

15. Az oskolába járó gyermekek, kiknek szüleinek vonós marhájuk van, télennyáron fát hordanak, melyből a rektori ház és az oskolák fűtődnek, a többi gyermekek pénzen váltják a meghatározott áron. A megmaradt fát el nem adhatja elmenetelével.

Jegyzés: A szántóföldeket az Ekl. kultiváltatja, szántatja, vetteti, arattatja, behordatja, ha pedig a tavaszi föld kukoricával van elvetve, akkor annak kapáltatását az oskolatanító maga tartozik megtétni, az Ekl. az elrakatását, letörését, behordását teszi. Mindenféle vetnivaló magot a tanító maga ad. Az 1842. esztendőben a hercegség által a szőlőhegyeken mindenféle bor collecta 1 ás eltiltván, a rektornak a II. sz. alatti kitett bor collecta helyett minden pár a házhoz viszen 6, azaz hat iccét.

A Praeceptor kap a bor collecta helyett az Ekl. kasszájából 9 forintot váltóban és egy váltó forintot exameni ajándékban. Ezen kívül van az iskola tanító és kap exameni ajándékban egész esztendőre meghatározottan 2 forintot váltóban, és többet nem. Az 1859. esztendő január 18-án tartott egyházközségi közgyűlés által 6 öl fára lett átváltoztatva a rektor tanító fa fűtési ügyének elrendezése.

16. Ezen kovencióból fizetésből köteles hiszen minden szeptemberben a tavaszig egy Praeceptor fogadni, és kosztal tartani, melyre ad az Ekl. először kézpénzben 5 forintot, öt psonyi mérő gabonát. A Praeceptorok szabad szüreti collectát.

Jegyzés: "A 15. sz. alatt szereplő fa fizetése 1859. január hó." 18. napján tartott presbiteri gyűlésen a következőképpen változtatott meg: a tanító a maga használatára kap az Ekl. d. zsiától 6, azaz hat öl fát. Az iskola termék fűtéséről az Ekl. külön gondoskodik.

Az 1857. évben történt legelő elkülönítés alkalmával a tanítói hivatalt illető fél sessió után járandó legelő illetőségéből kiadott 4 1/2 hold. Fél hol a közlegelőben

maradván, 1877. évben a megmaradt közlegelő is nagyobb részben felosztván a tanítói hivatalt illető kenyérteleki dülőben lévő szántóföld végében lévő rét ahhoz méretett, a közös legelőben maradvány még mintegy 1/4 hold. A legelő illetőséghez tartozó földeket a tanító maga munkáltatja. A nagyméltóságú vall. és közokt. 1899. évi 57545. sz. rendeletével az első tanítónak 100 korona korpótléket adományozott.

A nagyméltóságú vallás és közokt. Miniszter 1902. évi 7045. sz. rendeletével pedig a másodtanítói fizetéshez 326 koronát adományozott. Ezek minden év január és június elején veendő fel, és negyedévenként fizetendő ki az elnök által a tanítóknak. A kultuszminiszter 98678/1906. sz. rendeletével a másodtanítónak 5-öd éves korpótlékul 1907. évtől 5 évre 100 korona korpótléket engedélyezett."

Az 1923. febr. 21-1 közgyűlés jegyzőkönyvéből az 1. sorszámú tanító-kántor fizetése:

1. Sorszámú tanító:

1. Lakás természetben.

2. Kézpénz 6,052 Pengő 40 fillér.

3. Föld belsőséggel 12 kath. hold 976 öl.
4. 20 métermázsa búza, 20 métermázsa rozs.
- 5.2 0 ürméter kemény hasáb fa.
6. Hús, faggyu, bor. Közmunka. Államsegély helyett a magtárból 10 métermázsa kétszeres gabona.
7. Stóla.

II. sorszámú tanító fizetése:

1. Egy szobás lakás természetben.
2. Készpénz egyházpénztárból 304 korona.
3. 5 mérő búza a magtárból.
4. 5 mérő rozs a magtárból.
5. 4 mérő búza a magtárból ajándék.
6. 2 ürméter kemény hasáb fa.

Jegyzette: "Nagyszokoly 1923. július 26-án Kiss Lajos ref. lelkész." Harangozó, kurátor, dékán és a többi convenciósoknak megállapított fizetések:

Harangozó konvenciója:

1. Készpénz 12, azaz tizenkettő forint váltóban, vagy ezüstban 4 Ft 48 krajcár.
2. Szemül kétszeres gabonát az Ekklésia ad, 1 posmérőt, a helység részéről a hajnali és alkonyadi harangozásért az öreg bíró ad különösen minden évben 4 pos. mékétszerest.
3. Egy pár fejelés csizma.
4. 12 font faggyu.
5. E gy négy öl szélességű és 44 öl hosszúságú kenderföld a kiskenderföldesben. melyet maga tartozik művelni a harangozó.
6. Egy két öl szél-gű és 39 öl hosszúságú kert a helység korcsmáján túl. azt is maga tartozik művelni.

Most ezen fizetés kötelezteti a harangozót:

A templomhoz és paplakhoz közel köteles lakást bérelni.

2. Istentiszteletre. halottakra hajnalban. délben és este a rendes időben és meghatározott mód szerint harangomi.
3. Az Ekklésiai munkában. az emberek kirendelésében és a felvigyázásban a kurátomak segítségére lenni. Kurrenseket elküldeni. stb.
4. A templomot és annak padlását tisztogatni. A templom kulcsait őrizni.
5. A toronyórára híven felvigyázni. azt olajozni. felhúzni. a harangokra is híven gondot viselni, s azokat olajozni.

Ha bajuk akad. jelenteni.

6. Télen nagy hóban utat hányni. a templomhoz a tisztelendő úr házától fogva.

7. A tiszt. úr házánál a must hordásban, hordótisztogatásban és más oljas apró munkában, melyekre napszámost parancsoltatni nem szükséges, ha kivántatik, segítségüllenni. És mikor a tisztelendő úr otthon nem volna, ha kivántatik éjjel a parókiális házra vigyámi.

Jegyzés: 1940-ig a templomtakarítást a gyülekezet lányai végezték: a dékán egy táblára felírta azok neveit, akiknek e munkában részt kellett venni, és azt a táblát vitték tovább sorrend szerint. 1940-ben a presbitárium, - mivel a gyülekezet lányai által végzett takarítás kellő módon a célnak nem felelt meg, - azt határozta el, hogy ezt megszünteti. Külön takarítót alkalmazott 5 q búzáért. Ezt a munkát is leginkább a harangozó végezte.

A II. világháború utáni időőkben, amíg az iskolák államosítva nem lettek, a fentebb felsorolt munkáért: az iskolák takarításáért, fűtéséért, templomtakarításért. sírásásért az un. egyházi 1 kb. templomföldi javadalma és húsz métermázsa búza volt a fizetése. - Ez egy jól megfizetett cseléd konvenciónak felelt meg. -

Az Ekklésia kurlitoninak fizetése.

1. Készen szemül négy, azaz 4 pozsonyi mérő búza, melynek ketteje mikor van tiszta búza lehet, ha tiszta nincs mind a 4 beszedett búzából adatik.
2. Ezenkívül az Ekklésia munkáltatásainak idején enni és inni valóra illendő módon költhet mind magára. mind a mellette levő felügyelőre.

Kötelessége tudva van, hogy legyen: az egész Ekklésiának, ennek tanítóinak és épületeinek, javainak, földjeinek. jussainak, minden hív gondviselője, kezelője.

A dékán fizetése

1. Szemül kettő pozsonyi mérő kétszeres búza.
2. Egy pár új csizma.

Kötelessége: a dékánnak, mint kis kurátomak - mindenben segítségül lenni az első kurátomak, annak rendeléseit teljesíteni. Az úcasztalára, szente dényekre, ruhákra híven gondot viselni, kommuniókor az úcaszta1ánál bort töltögetni. A lélekpénzt az Ekklésiának beszédni és beszámolni.

A dékán fizetése később úgy javított. hogy kap 50 Ft-ot és 6 pozsonyi mérő kétszerest. Kezdetből olyan adatok találhatóak, hogy az úcaszta1ára a kenyeret a lelkipásztor adta. Az 1881-i rendelkezés szerint az egyházi kö7gyÜlés. presbitérium és lelkész közmegegyezésével és annak alapján. az egyház ad a lelkészek kettő pozsonyi mérő tiszta búzát. a lelkész ebből állítja elő a szükséges úYacsorai kenyeret, de elmaradt a tanítónak, dékánnak adatni való kenyér. Később a kurátor gondoskodott a kenyérről - amit a gyülekezet tagjai adtak.

A második világháború után a gyülekezet tagjai egymás után elhagyták a falut. a lélekszám csökkent, részben az elköltözések, részben pedig a gyér születések révén. A dékán fizetése semmivé vált.

ROBOTVILÁG IDEJE

Valamelyes tekintetben már a robotvilág idejéből szerepelnek pontosnak mondható adatok: kettőszázhatvanöt adófizető jobbágy kezén szerepel 2,585 2/3 hold szántóföld és 580 2/8 embervágó rét. A nemesek tulajdonában volt: 38 nemesi telek, egy-egy nemesi telek 44. hold, tehát összesen 1.627 hold szántó, és 300 hold legelő. (Országos Levéltár törzsszám C. 59 Filmtár 4.264 TabeUe Urbariales 157 tekercs Tolna 278-279 szám.) Dr. Früdvert Jenő hercegi ügyész kezében levő iratai is ezt igazolják. Szabadon menő és nem örökös jobbágyoknak személyenként telke átlag 5 1/2 szántóföld és két emberre vágó rétből terjedt 22 hold szántóföld és 8 emberre vágó rétig.

Ezek után egy 5 1/2 hold szántóföld és két emberre való vágórét után robotmunka volt 13 marha robot, vagy helyette 26 kézi robot. Adózások: kilenced, esztendőnkénti árenda egy forint, tűzifa egynegyed öly, fonyás 1 1/2 font, kifőzött vaj 1/4 icce, kappany 2/4, csirke 2/4, tojás 3.

Egy 11 hold szántóföld és négy emberre való vágórét után a robotmunka 26 marharobot, vagy 52 kézirobot. Adózások: kilenced? esztendőnként egyforint árenda, tűzrevaló fa 2/4 öl, fonyás 3 font, kifőzött vaj 2/4 icce, kappany 1, csirke 1, tojás 6.

Egy 22 hold szántó és 8 emberre való vágórét után a robotmunka 52 marharobot, vagy helyette 104 kézirobot. Adózások: kilenced, esztendőnkénti árenda 1 forint, tűzrevaló fa 1 öl, fonyás 6 font, kifőzött vaj 1 icce, kappany 2, csirke 2, tojás 12. A mai ember eltűnődhet azon, hogy a Rákosi világ embere viselte e a több adó terhet vagy a jobbágyé?

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR HELYTARTÓTANÁCS LEVÉLTÁRA

Úrbéri Tabellák: 279 cím

Tolna megye: (3199 Cs. 85 - 104 sorszámú Tabella)

SZ - Z kezdőbetűs helyek (Szentlőrincz - Zomba)

Nagyszokoly -Szokol.

	I.		II.	
Jobbágyok neve	földjük, hold	rét,	Öreg Szabó Mihály	
	embervágó		Bognár János	
Sebők József	4,8	3,8	Dukaj János	12,4 2,2
Vincze Mihály	13	3,6	Felső Nagy János	10,4 3,1
Vida János	11	2	Biró Ferencz	12,4 2,3
Bartos Péter	10,4	2	Lázi Samu	13,4 3,2
Sütő Ferencz	17	2	Alló György	6,6 2
Benkő Ferenc	12,6	3,6	Dohos Mihály	7,3 2,1
Sebők István	12,2	4,4	Bánk Nagy Ferenc	7,3 3,1
Ócsag János	10,4	2,4	Szarka Mihály	12 4,4
			Pálincás Györke	4,6 1,1
Eskütt Kovács István	10,0	2,4	János	6,1 1,1
Sütő István	10,4	2,4	ifj. Györke Istók	12,1 2
Farkas Mártony	10,4	2,4	Györke Mihály	11,5 2,6
Mónos András	10,4	2,4	Ötvös Péter	12,3 2
				11,4 2

Kari János	11,3	2,3	Pápai Mihály	11,5	2
Kifs György	12,4	3,4	Német Ferenc	12,3	2
Major György	11	2,3	Dávid József	13,4	3,4
Vintere János	17,4	3,4	dr. Györke Istók	5,5	1,1
Eskütt Tóth János	21,4	5,5	Nagy György János	5,4	1
Borbi Nagy Istvány	4,5	1,1	Kiss Ferenc	12,6	1,3
Takács György	12,4	3,3	Sári Ferenc	14,4	2,6
Mónos György	13,2	3,3	Fóri Ferencz	11,2	2
Szabó Ferencz	13,4	3,3	Bajádi Istók	4,4	1
Fejes Istvány	13,2	3,2	Bolla Istók	11,4	2,1
Benkő Mihály	13,3	3,3	Viszló Istók	11,4	2,1
Lázi Mihály	13,3	3,3	Pesti Mihály	13,1	3,6
Biró Mihály	12,2	2,2	Szarka Jónás	11,3	2,4
Biró György	12,20	2,20	Cziráki Istók	11	2,4
	311,9	76		303,4	64,2

	III.		IV.		
Beczők Mihály	11,3	1,4	Kamotfai Ferenc	11	2,2
Balassa Istók	17,1	1,6	Kelemen Mihály	5,4	2
Túrós Mihály	11,1	1,4	Dávid János	5,2	1,1
Cziráki János	11	2,4	Csák Istók	11,4	
Baksa József	17,5	2,6	Dukaj Mihály	11,1	1,4
Koller János	5,4	1,1	Fejes Sámuel	11,6	2,1
Kiss Pétemé	5,6	1,1	Bartos Sámuel	12,5	3
Nagy Ferenc Takács	5,1	1,1	Öreg Varga Ferenc	11	2,1
Bagi Imre	10,3	1,6	Csák Ferenc	11,4	2,1
Kaposta György	5,4	1,1	Cs. Takács József	6	1
Takács Ádám Ferencz	12,1	1,4	Takács Istvány	6	1
Kis Péter Istók	12	1,4	Vecsei János	14,2	3,2
Dobos Bognár Mihály	5,1	1,6	Somogyi Istók	14,1	2,2
Túrós György	11	1,3	Horváth Mihály	11,6	1,2
Bartos Péter	4,6	1,4	Lakat Istvány	12,2	1,3
Ifj. Varga Ferenc	5,2	1,3	Varga György	5,4	1
Felső Ócsag János	5,2	1,3	Tab Szabó Ferenc	11,4	1,3
Álló Istók	5,1	1,3	Györke György	6	1,1
F. Fejes Mihály	11,3	1,4	Bán Szabó Istók		1,
Kari Nagy György	4,6	1,3	Farkas Ferenc	5,2	1,2
Zugor János	4,6	1,3	Kováts János	5,2	1,3
F. Bognár Istvány	11,4	2,1	Szücs Mihály	4,1	1,3
Pásztori János	5,1	1,3	Tab. Szabó József	12	1,1
Gárdonyi Mihály	5,1	1,3	Biró Sándor	12,1	1,1
Gyiitt János	5,1	1,3	Biró János	6,1	1,2
Zsiday Ferenc	11,1	2,4	Sipos Ferenc	11,2	1,6
Tóth József	5,2	1,3	Moifzes János	11,6	1,6

Somogyi Mártony	11,1	1,3	Lénárt Ferenc	5,4	1,3
ifj. Lénárd György	11	1,4		250,4	42,2
Igali Tóth János	5,4	1,1			
Török István	17,2	2,3			
	268,3	46,1			
	V.			VI.	
Szemerei Istók	11,6	1,6	Tóth György	7	1,4
Tab. Szabados Istók	5,1	1,4	Ifj. Nagy Ferenc	12,4	1,4
F. Koffia István	12,1	3,1	Bábodi György	5,1	0,4
Sipos János	13,4	3,1	Papp István	8,4	3,1
Vetsei József	7,2	1,3	Dohos István	8,6	2,4
Zugor Ferenc	7	1,3	Lénárt György	14,4	2
Hamar György	7	1,3	Vízló Mihály	11,2	2,1
Dávid György	12	2,3	Hencz Mihály	5,5	2,5
Selem László	5,1	2,3	Dohos Mihály	18,5	5
Tüske Molnár János	7	1,2	Gulyás János	10	2
Tóth Samu János	5,4	1,2	Biró István	12	2
Tabányi Szabó János	11,2	2,4	Fel. Gulyás György	12	3
Szegvári István	11,4	2,4	Sebők József	7	2
Lénárt Mihály	12	2,6	Alló György	7	2
Cseke István	6,3	2,5	Gulyás István	6	2
Csuti József	6,4	2,3	a. Gulyás György	11	2
Zsidaj Istók	6,4	2,4	Hajgató Mihály	10	2
Mózses András	7	2,5	Csák Imre	17	3
Bajádi János	11,3	2,4	Ócsag István	8	3
Kódiás József	10,3	2,6	Zaturecki János	11	2
F. Kovács István	11	2,6	Kocfia János	8	3
Lénárt Sámuel Istók	17,3	2,6	Alsó Tóth János	11	3
Ör. Varga József	13,3	3,5	Szabó Miklós	7	2
Kotfis Ferenc	11,2	2,3	Alsó Kovács Mihály	11	2
Otfag Mihály	11,5	2,2	Balog János	11	2
Baján György	8,4	2,2	Berkes Istók	11	2
Bergyeg János	9	2,2	A Kocfis István	11	2
Benkő Ferenc	14	2,6	Gulyás Mihály	10	5
	270,9	62,3		249,1	68,3
	VII.			VIII.	
Vécsey György	11	3	Szabó Ferencz	5,5	2
Györke József	5	1	Györke Mihály	5,5	2
Takáts Samu	5	1	Süttő György	11,0	4
Egri András	5	1	Hajogató Mihál	11,0	4

Juhász János	11	3	Sebők István	22,0	5
Vincze Mihály	11	2	Olcsy János	22,0	5
Berkes István	11	2	Szarkás István	5,5	2
Szita Istók	6		Moyzer István	22,0	5
Álló Péter	5		Szarkás Márton	5,5	2
Pékó László	6	1	Mónos György	5,5	2
Idős Pékó Mihály	5		Kis István	11,0	4
Szücs László	6		Barasz János	5,5	2
Katona Istók	11	2	Tóth Péter	22,0	5
Somogyi János	6	2	Takács György	22,0	5
A. Fejes Mihály	7	3	Juhász Mihál	22,0	8
Balogh István	7	2	Takáts Ferencz	11,0	4
László Péter	6	3	Fejes Gergöl	22,0	8
Sári Ferencz	5	1		231,0	69
Berkes János	8	3			
Kifs Papp Istvánné	8	2			
Tóth Ádám Ferenc	6	2			
Tóth Ádám János	6				
Sári Márton	11				
Tóth Pál	9				
Beczők János	6,				
Szabados Kovács János	6				
Viszló György	6				
Belső Szabó József	6				
Takács Ádám	11				
	218	34			

	IX.		X.		
Sabján János	11,0	4,0			
Györke István	5,5	2,0	Sáry János	10	2
Györke Márton	5,5	2,0	Forró Mihál	10	2
Bognár Mihál	11,0	4,0	Szabó József	11	2
Szabó János	5,5	2,0	Hajadi Ádám	11	2
Lázi Mihál	12,0	3,0	Takács István	9	1
Biró János	11,0	4,0	Varjas István	10	2
Szabó Mihál	12,0	3,0	Lénárt János	10	2
Bognár János	5,5	2,0	Takács Pal	11	2
Pap Szabó Mihál	22,0	3,0	Beczők György	10	2
Dukai György	11,0	4,0	Baksa Farkas	9	1
Nagy Ferencz	12,0	3,0	Turós György	11	2
Orbán Péter	5,5	2,0	Koffer István	7	1
Lázi István	12,0	3,0	Mojzer István	6	1
Kovács György	12,0	3,0	Varga Mihály	10	3
Benczik György	5,5	2,0	Pajor Mihál	11	3
Tatay István	5,5	2,0	Nagy Benedek	10	3

Szabó János	5,5	2,0	Balassa Márton	10	2
Csapó Ferenc	5,5	2,0	Táska Ádám	12	2
Nagy Miklós	15,0	8,0	Dávid Márton	12	2
Pápa Mihál	5,5	2,0	Bagdi József	11	2
Szabó István	11,0	4,0	Bajadi Mihály	9	2
Szabó Márton	11,0	2,0		207,0	40,0
Szalay Pál	5,5	2,0			
Vörös Ferencz	5,5	2,0			
Kis Ferencz	11,0	4,0			
	210,0	78,0			

ÖSSZESÍTVE:

	holdföld	rét	FŐ	marha robot	kézi robot
I.	301,9	76,0	26	740	1480
II.	303,4	64,2	29	720	1440
III.	268,3	46,2	31	500	1000
IV.	250,4	42,0	28	500	1000
V.	270,9	62,3	28	657	1314
VI.	294,1	68,3	29	821	1642
VII.	218,0	34,0	30	570	1140
VIII.	231,0	69,0	17	400	800
IX.	240,0	78,0	26	503	1006
21 fő	207,0	40,0	21	410	820
	2585,0	580,3	265	5821	11642

Név	föld	rét	marha robot
Sáry János	10	2	20
Forró Mihál	10	2	20
Szabó József	8	1	16
Bajadi Ádám	11	2	21
Takács István	9	1	17
Varjas István	10	2	20
Lénárt János	10	2	20
Takács Pál	11	2	20
Beczők György	10	2	20
Baksa Farkas	9	1	21
Turós György	11	2	21
Koffer István	7	1	18
Mojzer István	6	1	18
Varga Mihály	10	3	20
Pajor Mihál	11	3	21

Nagy Benedek	1	3	20
Balassa Márton	1	2	20
Táska Ádám	12	2	22
Dávid Márton	12	2	22
Bagdi József	12	2	22
Bajadi Mihály	9	2	15

207 40 410

JOBÁGYOK SÉRELMEINEK INTÉZÉSE

"Hogy azok akik valami módon sérelmet szenvednek, az igazságnak gyors szolgáltatása által segítséget vegyenek, arra való nézve az Panaszok egy uraságbéli jobbágyok és zsellérek között vannak tehát a panaszlók á. Földes Uraknál, vagy azok tisztjeinél igazságot, s annak folytatását keressék, ha pedig azoknak az Uraság Tisztjei által valamint sérelmek: és károk történt volna akkoron a földes úrhoz folyamodjanak, ennél pedig minden történetre elégtételt nem vévén az Vármegyénél jelentsék.

Azon esetre midőn azon által, ha a jobbágyoknak panaszai ön ön magát Földes Urat illetné, s ehhez folyamodván Panaszairól említett Földes úr igazságot nem tenne, olyankor a Jobbágyok egyenesen az Vármegyéhez folyamodjanak. Azon földes úr vagy Tisztjei (VIII.) Vármegyénél vagy más fölleb való Helységeknel tett jelentéseik és Instanciájok miatt megbüntettek, szintén úgy valamint a jobbágyokkal kegyetlenül bánó, ítéltesenek. (M. Orsz. levéltár úrbéli tabellák, 279 cím. Tolna megye, C. 3199 cs. 85-104 sorszámú tabella. Sz.-Z. kezdőbetűshelyek. Szentlőrinc Zomba)

JOBÁGYAK ÉLETE ÉS SORA

Adózások: 265 adófizető jobbágy volt, 2585 2/3 hold szántó földdel és 58-2/8 embervágórét, ezek voltak a jobbágyhelyek. Ezek után az évi robot, 5821 marharobot (nap/vagy ehelyett kézi szolgálat), kéziszolgálat: 11642 nap. Adózások voltak esztendőbeni árenda: 206 forint, tűzrevaló, 112 öl, kifőzött vaj volt 112 ieee, kapanyok 224 természetben, csirke volt 224 darab természetben, tojás volt 1344 darab.

Kedvezmények:

"Ahol a legelőnek fogyatkozása, mivel a tehének nem tarthatnának ottan a jobbágy Vajnak megadásától mentes léssen."

(Nagyszokolyon a 265 személynek nem volt fonyás)

Amennyire egy vagy máshelységben a kilenced helyett készpénzbeni hasonlót -vétel vagyis aqvivalens béhozattatott, és megerősített volt az olyatin, egész elyestől négy forintot tevő és az szerint, fel helyes, Fertajos. és nyolcados mivoltának mértékéhez vagyis poporcíójához való képest járó fizetésnek fele Szent György napkor, másik fele pedig Szentmihály napján.

a) mindőn egyéb censusok is fizetni szoktanak megadassék

"Ezenfelül a Helységbeni község által valamely külön szolgálatnak terhe nélkül rétekből, - és szántóföldekből olyatin községnek kinek rekesztessenek, sem pedig arra nézve valamely új és szokáson kívül való móddal ne terheltesenek.

Ano, 1769 die. 21. a. á. Juni .

FÖLD-BÉRLETEK

A fejlődő község embereinek föld ékességét bizonyítja, hogy a XVIII.-dik század végén 1788-ban Gubarcz hegyet szőlő telepítés céljára bérbbe vette 26 szokolyi személy. Közöttük volt Kiss Ferenc református lelkész is. Padesi Ormozdai István, gróf Batthyányi József hercegprímás dominiumainak prefektusa lent járt a Mezőkomáromi uradalomban és Illés Mátyás tisztartót felhatalmazta, hogy a Batthyányi Ferenc jussa mellett lévő haszontalan hegyet, amit régi időktől fogva Gubarcznak neveznek, - amit maga is megszemlélt - szőlő telepítésre feloszthatja és kiadhatja bizonyos feltételek mellett a szokolyiaknak. "A szokolyiaknak ki kell irtani az ottani tüskés bozotos harasztokat. Mindenki árkolja körül a maga részét.

1788. január 1-től 1793. december 31-ig hatusztendei szabadság megengedve, de ezután borokból és más terményekből kilencedet le kell adni az enyingi pincébe, és az enyingi pincébe behordani.")

Innen van, hogy a szokolyiaknak volt szőlőjük, a gubarcsi szőlőhegyen, de volt a törökök kimenetele után elpusztult nyilas szőlőhegyen is. A Kesziből és Nyilasból áttelepült lakosok fenntartották jogukat az ottani, ottmaradt szőlőjük felett. Az 1940-es évek elején hallottam idős nagyszokolyiaktól, hogy a nagyapjuknak volt

pincéjük a nyilasi, vagy a gubarczi hegyen, és amikor a bábonyi és megyeri hegyek erdeibe mentek fát vágni, akkor elmentek előbb a nyilasi vagy gubarczi pincébe. Éppen ellenkező irányba kerültek. Nem sok fát vághattak azon a napon. Az 1800-as évek elején Potolyt is bérelték a szokolyiak. (45)

Batthyányi levéltár 1313 1. 18/019. sz. Nincs azonban megnevezve sem Gubarcznak, sem Potolynak a nagysága.

NAGYSZOKOLY TERÜLETÉNEK FELMÉRÉSE

1803. október havában Obersteiner Antal, uradalmi mérnök felmérte az egész nagyszokolyi határt. de az a Fundalis+ a második világháború borzalmi között eltűnt. Én Nagyszokolyra jövetelem idején kiírtam belőle: 1. Pap Kovács Pál földje nagyságát, mely 66 hold volt, másfél nemesi telek, - ez családtörténeti szempontból érdekelt, mert ötödik ősapámé volt. Kiírtam: II. a községi és javadalmi földeket, amelyek külön fel voltak benne tüntetve. Ez hivatalilag és személyileg is érdekelt és a kiírás kötelességem volt mint lelkipásztornak. Hiszen egy részüknek élvezője is voltam.

ÜZEMEK - MALMOK, STB

1866.-ban két egykereű vizimalom volt a község határában. Ebből az egyiket Kiss Ferenc református lelkész építette. Róla később "Papmalomnak" nevezték. A másik vizimalom a község első határában volt. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a III. malmot, a Felsőnyékről Nagyszokolyra hozott szélmalmot. Ez villanymotoros, malommá fejlődött, ma már nyoma sincs.

A Felsőnyéken özvegyesre jutott Tóth János, miután feleségül vette Nagyszokolyon Papp Mihály leányát, Papp Juliannát, elhozta Felsőnyékről az első feleségétől, Pápai Lidiától származott és árvaságra jutott két fiát, Ödönt és Lajost. Elhozta Felsőnyékről azt a szélmalmot, amelyet eredetileg Grácból vásárolt. Felállította Papp Mihály kertje végében. A fatornyos szélmalmot vastornyossá alakította át, annak az ócska hídnak a vasrészeleiből (vásárolt) amelyet Pesten vásárolt. Az egész építmény konstrukció abban az időben a legmodernebb volt, már csak azért ismert az abban a korban szokásos négy levél helyett ez huszonnégy levéllel működött.

Tizenkét méter magas toronyra szerelték fel úgy, hogy az egész motort egy tizenkétszer hat négyzetméterű irányító szárny vezényelte, önműködően, szemben a szél irányával, a torony belső részébe illesztett csapágyakban, ami a szélmotorra volt szerelve. Ennek a szélmotornak a súlya 8-10 métermázsa vasakból álló forgó alkatrészekből állott, amit a 8-11 négyzetméterű deszkából álló "zászló" alakú alkatrész állított szembe a szél irányával. Ezzel a "zászlóval" szemben voltak a vitorlák. A vitorlák hajtották a zászlót, ami össze volt kötve egy 45 miliméteres kúpkerék által a földszinttel, ahol a malomkövek forogtak, amiket szíj hajtott hasonló módon. (Ilyesmit láthatunk és tapasztalhatunk még napjainkban is a daráló malmokban).

A zászló öntöttvassal volt a tengelyhez hozzáerősítve. Csapágyak tartották, 4-5 méterenként, a 45 mm vastagságú tengelyt, aminek mind a két végén voltak kúpkerékek. Ennek az egyik vége a kúpkerékkel kötötte össze azt a tengelyt, aminek mind a két végén voltak kúpkerékek. Egyik vége fenn a kúpkerékkel kötötte össze ezt a tengelyt, aminek földig lejutó vége egy végcsapágyban forgott a földön, ami az egész tengelyt tartotta: Ide volt felszerelve egy szíjtárcsa. (Kb. 68-80 cm magasságban), ami hajtotta a kereket (ez volt a szerepe.) - amire kő volt szerelve, ez volt az állókő. E fölött volt a jorgókő, amit szintén egy szíj kötött össze az állókővel.

A forgó felett volt egy borító alaku garat, ebbe az őrlénivaló gabonát öntötték, amit a forgókő őrölt meg. A borító alakú garat alsó részén volt egy rés, amelyen keresztül a megőrölt gabona folyt ki, amit az asszonyok odahaza rostákon, szitákon rostáltak és szitáltak ki. Amikor le akarták állítani, hogy ne működjön, a torony felső magasságában lévő öntött súlyok nyomták szembe a széllel a vitorlákat. Ezeket a forgó részeket egy szál vassal ki lehetett emelni a széllel szemben állásból oly módon, hogy alul egy rúdra kierősített 16 cm. vastagságú vasat lenyomták a földig és a motor forgó része megállt. Később Vidátói vett egy gőzgépet és Magyar Párt társul vette maga mellé. Amikor nem csépeltek, akkor a szélmalmot, illetve darálót hajtatták, a cséplőszerkezet kazánjával. Néhány év múlva Tóth János vett egy őrlogépet, hengerszéket, szitákkal felszerelve, teljes szélű őrlés céljából. 1908-ban vett Bécsben egy Plena-féle négyütemű nyersolajmotort. Átszerelték a malmot. Az átszerelést Mentés József Sötöni (Sopron megye) szerelő segítségével végezte. - Tóth János fia Ödön. ezt a motort széngázmotorra alakította át a Barkó József budapesti cégtől vásárolt alkatrészekből.

1909.-ben már nagyszerűen ment és működött ez az átalakított malom. 1911.ben Tóth János. Ödön és Lajos fiai részére vett Fokszabadin (jelenleg Balatonszabadi) egy igen nagyon rossz állapotban lévő malmot. Gfeffer Zsigmond veszprémi zsidótól. A malom főtengelye el volt törve. Tóth Ödön ezt a malmot alig hogy kijavíttatta.

1912-ben el kellett neki mennie Budapestre a 44-es gyalogezredhez katonának. Innen történt leszerelése után. kevés idő múlva kiűtött az I. világháború.

A malmot rendbetette. de ismét elvitték katonának. Egyenesen a háborúba.

Öccse. Tóth Lajos maradt egyedül, de ezt is behívták. sőt maga Tóth Jánost is. Nem maradt más a családból idehaza, mint Tóth János kiskorú fia Géza és az édesanyja. Úgy a szabadi, mint a szokolyi malomhoz Ziegsfried vég szállította az olajat Bécsből vagontételekben a juti vasútállomásra. Kirakás után Papp Gyula (édesapám) udvarába helyezték el. Innen szállították Szabadira és Szokolyra, A surján 15-16 éves Tóth Géza sokszor egyedül, vagy esetleg az édesanyjával indult el napnyugatkor, egy pejlovas kocsiján, olajjal, a zegzúgos berényi szőlőhegyi és erdei utakon Nagyszokolyra. Ők ketten üzemeltették a malmokat, mind a két helyen. Tóth Géza is elkerült a frontra. A malmok leálltak. Mind a négyen hazatértek a háborúból.

Az első világháború után Tóth János szociális érzéséből fakadóan - mint kommunista - Nagyszokolyban vezető szerepet vitt, ennek következtében 1919-ben. illetve 1920-ban elvették tőle egy időre a malmot. Az I. világháború után Tóth Ödön és Tóth Lajos a szabadi malmot tették rendbe és üzemeltették. Tóth Géza pedig a nagyszokolyi malmot alakította át modern üzemüvé. Szívógáz motort alkalmazott, faszenet használt. A faszenet a gázfejlesztőben égették, ami abból csövön átvezetve a motorban robbanás által erőt fejtett ki.

A faszenet a Bakonyi szenesek először helybe szállítva, méter q-ként 35 kg búzáért adták. Később úgy felemelték az árat, hogy 5 q búzát kértek 1 q faszénért. Ez éppen nem volt gazdaságos. Így kényszerült arra, hogy malmában Engels féle 45 lóerős villanymotort szerelt fel. Így működött a malom a II. világháború kezdetén. Tóth Gézát elvitték a háborúba.

Fiai: Géza és János maradtak idehaza beteges édesanyjukkal, Szántó János leányával Szántó Idával. A malomban bérlőket kellett alkalmazni, a bérlők a maguk hasznát nézték, kárára a tulajdonosnak és az őrlőknek. Tóth Géza a II. világháborúból hazajövet minden követelménynek megfelelően rendbe tette a malmot. A jól működő malmot azonban a Népi Demokrácia vezetősége kiszerezte. Részait erre-arra elszállították. A "Béke" Mezőgazdasági Termelőszövetkezet a malmot: fűrészteleppé alakította át. A szokolyi illetőségű Paksi László Papp Gyula ref. lelkes tanácsára Erdélyben Udvarhely megyében Siklódon Parajd mellett: Gatter fűrész vásárolt, amelynek szerelésére - a Siklódról a Református Szeretet Szövetség segítségével telepített gyermekekkel - jöttek szülők és akik a Gatter fűrészelő gépkezeléséhez jól értettek. De régen eltűnt a malom és a Gatter "az emberek is, nem maradt más, mint az emlék."

A "Gatter" -t a volt szélmalom épületében üzemeltették. Ma nincs sem malom, sem Gatter, az épülettel együtt el vitte az idők szele.

VILLANY:

1938. évtől az egész község területére bevezették a villanyt. 1939. év végére be is fejezték.

TÖRPEVÍZMŰ:

1967. évben a községben nagy vitatkozások árán sikerült elhatározni a törpevízmű létesítését. Ma már nemcsak az utcákon. hanem a lakóházakban is megtörtént a víz bevezetése. Létrehozásában nagy buzgóságot fejtett ki Peres Árpád rektortanító, - Pados János községi elnök idejében.

VÁSÁROK:

A nagyszokolyi községi képviselő testület hosszú időközön keresztül harcolt azért. hogy legyenek vásárok, tehát a vásártartás jogáért harcolt. A megyebizottsági üléseken az 1909. év március 9-én a tervet teljes mértékben leszavazták. Hiába érvelt erősen a vásár érdekében Kiss Lajos református lelkes, mint megyebizottsági tag. 1933. évtől azonban voltak már vásárok. Időközönként tenyészállat felvásárló vásárok is vannak.

KOCSMÁK, ITALBOLTOK:

Az Esterházy hercegtől megvásárolt kocsmá helyiség után más kocsmá is létesült a községben. Ez még Nagyszokolyba jövelem idején is megvolt. Merczel Gyula ezt a községi, régi, "népi patikának" nevezett kocsmát 1937. évben három évre vette ki a mészárszékkal együtt. nyílt árverésen. Kikiáltási ára száz pengő volt. 1940-ben bontották le.

Az Alszegeen volt az úgynevezett iregi közből vezető út végénél a Papp Ferenc-féle házzal szemben. Régebben, mint vegyes bolt, Pick Mór volt ez az épület. Ma az omladékok elegyengettetlenül, gazzal borítva vannak a község tágas terén. Pedig helyette szép parkot lehetne oda varázsolni, éppen a "Béke" termelőszövetkezet irodáival szemben. Az dímbes, dombos, gázos rendetlen területet 1960. évben a község akkori titkáráról Dravec parknak nevezték el. A lebontott Pick vendéglőn kívül a II.ik világháború előtt és ideje alatt a faluban egyéb vendéglők is voltak. Marosi Árpádnak például a falu felső részén, mészárszékkal együtt.

A falu közepén Fábrián Pálnak volt magánvendéglője, ugyancsak mészárszékkal együtt. A falu belső részén, a keszi út mellett Parrag Istvánnak volt vendéglője. A második világháború után, az államosítás által, ezek

megszűntek. Jelenleg a következő helyeken mérnek szeszes italt: az 1957-ben leégett Fábíán-féle vendéglő helyéépített községi épületben van italbolt.

NEMESI PEREK ESTERHÁZY HERCEGGEL

Nagyszokoly 1848/49 után

Ismét per a földért. Az 1848/49-es szabadságharc után a nemesség hosszú ideig tartó pere kezdődött és tartott az Esterházy herceggel.

E szóban lévő pert Dr. Fröhvirt Jenő hercegi ügyész rendelkezésemre álló irat-másolataiból ismertetem:

A nagyszokolyi nemések első kérvényüket a Hercegséghez 1851. és VIII. 5-én küldték el. Eszerint " ...

Nagyszokoly helységet legelőször nemes egyének szállották meg. s ezután a nemtelen sorsú polgárok ... e nemések és a többi jobbágyok birtokaikra nézve egyforma sorban voltak a század elején véghez vitt úrbéri rendezés idejéig ... az úrbéri rendezés után egy kis ideig, a nemesség is természetben teljesítette az úri adózásokat. később azonban herceig engedéllyel ezek az adózások készpénzben rovatlak le.

Az Ozora és Dombóvári uradalombéli nemések mind a tiszt- és a követ választásoknál. mint a közkérdések eldöntésénél mindenkor a hercegi magas érdekek figyelembevételével gyakorolták szavazásukat és befolyásukat. Az 1848-as törvények csak a tulajdonképpen jobbágyokról rendelkeztek. A mi birtokviszonyainkról azonban nem ... Birtokállapotunk így bizonytalannak tűnik fel előttünk". - írták a nemések.

"Mivel a múltban a nemesség is éppúgy használta földjeit. mint a jobbágyok. - eladás. öröklés. földkönyvbe való bevezetés stb Ezekben a ténykérdésekben azt látjuk kifejezni. hogy a birtokunkban lévő földek. telkek. - valamint a többi jobbágyoké - örökös táplálásunkra szánván. főméltóságú hercegséged. valamint dicső emlékü ősei is változatlanul birtokunkba bocsátani akarták. Fájdalmasan érintett hát bennünket. hogy a birtokunkban lévő földeket a jövő ősszel Főméltóságod árverés útján akarja bérbe adni ... Számos család mely őseivel együtt eddig a magas hercegi kegyelem árnyékában nyugodott ... koldusbotra kerül ... Tudjuk. hogy mivel a legújabb idők az eddig mentes birtokokra adót és terheket hoztak, eddigi bérletviszonyunk hercegséged magas érdekeivel ellentétbe kezd jönni ... Ezért azt kérjük. hogy a birtokunkban lévő nemesi telkeknek örökös megváltását megengedni méltóztassék: Papp Sándor. Papp Mihály. Papp József. Papp Márton. Fejes József. Vörösmarthy Mihály. Madarász János. Papp István. Ör. Pap József. Ifj. Papp János. Török János. Ifj. Vörös Mihály. Szabó József. Papp János. Papp József. M. Papp István. Parrag János. Papp József. Potzoozán István. Papp János. Zatureckij Lajos. Fejes József. Papp István. Papp János, Fejes János. Papp István. Papp József. Papp János. Papp István. (A huszonkilenc aláíró közül tizennyolc Papp nevű volt.)

Nagyszokolyi Nemések: Keserű Sándor. Dombai István. Keserű István. Papp Mózes. Dombai János. Vörösmarthy József. Vörösmarthy Sándor, M. Papp János.

Tengödi Mmesek: ... Jankó Sándor. Bátsi Mihályné. Dénes Mihály. Csapó Mihály. Vetsey István. Dienes József.

Bátsi Józsefné. Bátsi István. Bátsi Pál. Dankó László. Dienes Ferenc.

Pincehelyi nemések: ... Tóth Táci János. Fűzi György. Hajas János.

Tótkeszi nemések ... "

1851. évi XI. hó 2-án újabb kérvényt adtak be a nagyszokolyi nemések. Ebben előadták. hogy a nemesség már kérte. hogy a Herceg az eddig az ő birtokukban volt, úgynevezett nemesi telkeket megváltás útján örökös birtokukba bocsássa. "Amikor a mi őseink megtelepedtek. táplálásukra a volt jobbágyokkal egyenlő minőségű földek adattak nekik ... Később az adózást pénzben teljesítették s a főkönyvbe is így vezették be, azóta a fizetett úrbér behozatott, a jobbágyok készpénzbeli adózásának módja szerint. A ház és belső telki bér pengőre emeltetett. Az 1848-i törvények a jobbágyi birtokot felszabadították, a mieinkhez hasonló bérletes birtokviszonyokról pedig nem rendelkeztek. Ezért terjesztjük elő most is fenti kérésünket. Hisszük, hogy a Herceg kérésünknek helyt ad, mert hiszen a szóbanforgó földek már őseinknek is nem ideiglenes bérletre. hanem örökös táplálásukra voltak kiadva."

Kérelmükkel a nagyszokolyi nemések az 1849.26 Tc. és 32 paragrafusra hivatkozva "Statthalterei"-hez fordultak 182. VIII. hó 13-án. Aláírások: Szabó Papp József. Vörösmarthy Mihály, Papp Márton, Zsidó Ferenc, Papp József, Fejes József, Papp József, Nagy János, Papp János, Parrag János, Papp János. Papp István, Szabó József, Dombai István. Papp József, Fejes János. Vörösmarthy Mihály, Vörösmarthy József. Papp János. Papp Pál János ... " (a húsz aláíró közül tíz Papp nevű.)

Tovább folytak a perek az Esterházy herceg és a nagyszokolyi nemések között.

Egyik sem akart engedni. A nemések nem s engedhettek. 1854. IV. hóban kelt irat értelmében Esterházy az Ozorai Cs. Kir. Járásbíróság előtt: 1853. XI. hó 23-án pert indított: Papp János, Szabó József és több nagyszokolyi lakos ellen. A pert 1853. XII. 28-án ítélettel befejezték. Az ítéletet a szokolyiak megfellebezték a Soproni Cs. Kir. Főtörvényszékhez, s ez az Ozorai Járásbíróság ítéletét megsemmisítette. A per tárgyértéke

2.116 Ft. 15 krajcár volt. A per szerződések teljesítéséért folyt.

1855. év 1. hó 15-én Miltényi Miklós kerületi főügyész levélben értesíti Barbaesi Elek ozorai uradalmi ügyészt, Miklósvárra: hogy a nagyszokolyi nemesek azon tartozásaik után melyekkel haszonbér fejében az uradalom részére adósak maradtak, s amelyekre vonatkozólag az ozorai volt Járásbíróság előtt ellenük indított kereset sikertelen volt a megyei Tettes törvényszék elébe megidézendők. Egy 1856. év VIII. hó 18-án kelt írás valószínűleg a nagyszokolyi nemeseknek ezt a tartozását tünteti fel:

1852-ben 660 Ft 45 krajcár

1853-ban 1.310 Ft 36 krajcár

1854-ben 11.310 Ft 30 krajcár

1855-ben 1.310 Ft 30 krajcár

1856-ban 1.310 Ft 30 krajcár

ÖSSZESEN:5.901 Ft 65 krajcár

Papp Szabó László, Fejes József és a többi nagyszokolyi nemes - 1856. év VII. 7-én - Miltényi Miklós Ozora Dombóvári hercegi főügyészt ismételtén kérték levélben, hogy herceg Esterházy és a szokolyi nemesek között még a szabadságharc előtt 1847-ben per folyt a közös legelő elkülönítése tárgyában.

"Mi alulirottak szokolyi telkes gazdák az időbeli nemesek folyamodás útján kértük a herceget, hogy hasonló ügyünket intézze el ... " Jellemző az osztrák közigazgatásra, hogy 4 évre a világosi tragédiát követően nyúlván Esterházy érdekében, a peres eljárást engedélyezte.

A nem nemes lakosok részére, a legelő kihatása 1856. év VIII. hó 4-én megtörtént, s mi - kik egy évszázadon valánk, annak használatában - onnen leszorítottunk. Kérjük főügyész urat, hogy addig is, míg folyamodványunkra kedvező válasz nem érkezik, az urasági és földjeinkkel határos legelőn a legeltetést megengedni méltóztassék" .

1856. év szeptember 20-án Miltényi Miklós kerületi főügyész a Kormányshoz ír, hogy " ... ozorai és dombóvári uradalomban számos nemesi családok engedtetvén régi időkben uradalmilag megtelepített. Ezeknek Ő hercegsége különös kegyelméből, nagyobb mennyiségű földterületek adattak vala által. E szerződések szóbeliek voltak.

Az uradalom részéről a nemesek kezén lévő földek, se osztály sem adás-vevés tárgyául soha tekintetni nem engedtettek.

A nagyszokolyi - pincehelyi - tengődi - szakcsi - gyulai és tótkeszi úrbéri rendező perek, a legfőbb úrbéri bírói hatóságok előtt is jóváhagyólag keresztül vitetettek ... " és az ezekben kelt igen egyhangú bírói ítéletek így hangzanak:

A telki tartományokon kívüli és az illető községekben lévő minden egyéb földek az uradalomnak elvitathatatlan tulajdonai, azok tisztán majorságiaknak tekinthetők.

Az ozorai uradalombéli összes nemesség a kérdéses és ez ideig általuk használt haszonbérleti területek iránt a legújabb időkben írásbeli szerződést kötvetvén, nem csak az eddigi 2 váltó forintnyi bér pengólábra emeltetett, hanem a bérleti szerződés ideje az uradalom további tetszéséig kötvetett ki ... "

"Ezek szerint ezek a földek bármikor elvehetők, ha azonban a nemesek kezéről a földeket és réteket elvesszük, számos család koldusbotra jutna ... Helyes volna tehát az örökös megváltás szabad alku útján."

Barbacsai Elek uradalmi ügyvéd levélben értesíti Horváth Ferencz ozorai tisztartót 1857. m. hó 21-én, hogy a nagyszokolyi nemeseknek a herceg ellenlegelő miatt indított ügyében Tamásiban 1857. m. hó 24-én lesz tárgyalás.

A szekszárdi Cs. Kir. I. Folyamodású úrbéri törvényszéknél: 1857. október hó 13-án volt tárgyalás. Itt a nagyszokolyi nemesek azt állítják, hogy részükről feleslegesen fizettetett: 7.426 Ft. ... és legelő is jár nekik ... Herceg Esterházy Pál azt vitatja, hogy a nemesek kezén lévő földek ideiglenes szerződés mellett lettek kiadva, azok az ő tulajdonát képezik és nem úrbéri jellegűek a nagyszokolyiak ezek után úrbéri szolgáltatásokat nem teljesítettek, hanem készpénzbért fizettek.)

Ezzel szemben a nemesek a Mária Terézia korabeli úrbéri lajstrom alapján igazolták, hogy a nemesek a jobbágyok módjára robotot teljesítettek, kilencedet adóztak és fizettek. Legelő megilleti őket a Nagypáskumban és a Kispáskumban.

E bonyodalmas per azzal ért véget, hogy bebizonyosodott hogy a nagyszokolyi nemesek által birtokolt földek nem majorságiak, hanem úrbérik voltak, és arra való tekintettel, hogy a nagyszokolyi nemesek több, mint száz esztendőn keresztül háborítatlanul birtokolták és azok után robotot teljesítettek, kilencedet fizettek, teljesítették a pénzbeni adózásokat, évi járandóságokat.

Ezért a nemesek földjeit úgy bíraltatták el, mint úrbéri jellegűek és tulajdonosokként megmaradtak azok birtoklásában. Megmaradt részükre a 300 hold legelő és megkapták a 38 nemesi telket. Egy-egy nemes telek 44.

kat. holdat tett ki. (46.)

AZ ESTERHÁZY CSALÁDTÓL A TIZENKILENCEDIK SZÁZADBAN MEGVÁSÁROLT BELTELKEK, KÜLTTELKEK ÉS ÉPÜLETEK

1820. év március hó 25. napján élethossziglani bérletbe adta az Esterházy herceg a 208-820 telek jegyzőkönyvben levő árendás boltos házat, mely áll, boltból, egy szobából, konyhából, boltozott pincékből, istállókból és kocsifészerből.

Görög Sándor Mihály és hitvestársa Máté Mária vették ki, 800 Ft, azaz nyolcszázforint összegben, akik több esztendőn keresztül már előzőleg is ebben az épületben laktak. A házat sem el nem adhatták, sem el nem ajándékozhatták. Haláluk után visszaszállt továbbra a herceg Esterházy családra. Az épület esetenkénti javításokra a hercegtől kaptak anyagot, de a szállítás és a munka díja őket terhelte. (Fasc. K. N. ro 223 ot Rep. 35-125-126 lap).

Tamásiban 1892 év május hó 5. napján Első Papp József özvegy és menyé Dobos Julianna férjezett Papp Józsefné nagyszokolyi lakosok az uradalmi korcsma épületek eladása céljából tartott nyilvános árverés folyamánként az ozorai első Nt jegyzőkönyvhöz jelzett nagyszokolyi 21 nt jegyzőkönyvben "A" I. 3 sorsz. 172 hjsz. 71. nép. szám alatt Nagyszokoly községben fekvő és herceg Esterházy Miklós hitbizományi tulajdonául felvett un. felső boltháza hozzá ez időszertartozó belsőségből álló "A" alatti vázrajz szerinti ingatlant 1440 forintért megvásárolták. (Az első szoba a mai épületen még az akkori bolthajtásos formában van. Az udvaron lévő pince állítólag hosszabb volt. A mai kövesút alá nyúlt. Tehát e szerint egyrészt elfelezték. (Esterházy levéltár 163-167 ad. 1822/1892.

1893. év június hó 30-án özvegy Strasser Zsigmond budapesti lakos ozorai I. főtelek jegyzőkönyvhöz fűzött nagyszokolyi 21 sz. t. jegyzőkönyvben "A" I 13 sorsz. 465 helyrajzi 223 nép. sz. cs. 1019. négyyszögöl területű nagyszokolyi községben fekvő és herceg Esterházy Miklós úr hitbizományi birtokául felvett uradalmi . korcsma, melléképülete a hozzá ez időszertartozó helyiségekből álló "A" alatti tvázrajz szerinti ingatlant, megvásárolta a vételár egyezemolcszázhetvennyolc 1.(1878) forint. (Budapesten 1893. év június hó 30.)

1897 március 5-én Nagyszokoly község háznál nyilvános árverésen. aZ ozorai 1. sz. főtelek jegyzőkönyvhöz fűzött nagyszokolyi 21. számú telek jegyzőkönyvben felvett és Nagyszokoly község belterületén és határában fekvő, Esterházy Pál hitbizományi tulajdonát képező következő ingatlanokat vásárolta meg Nagyszokoly község:

1. sor 34 hj. sz. "kert a beltelekben" körülbelül 800n. öl
2. sor 62 hj. sz. "kert abeltelekben" körülbelül 1122 n. öl
4. sor 253 hj. sz. volt hajdu házhely körülbelül 2 kb. 600 n. öl
5. sor 299 hj. sz. ún. Rátz kert körülbelül 2 kb 1491 n. öl
6. sor 299 hj. sz. un. Rátz kert körülbelül 194 n. öl
7. sor 38 hj. sz. ház 396 sz. az udvarral körülb. 234 n. öl
8. sor 415 hj. sz. pince a beltelekben körülbelül 60 n. öl
9. sor 416 hj. sz. volt pálinkaház terület körülb. 78 n. öl
- 10 sor 421 hj. sz. "kert a beltelekben" körülbelül 99 n. öl
11. sor 421 hj. sz. "kert a beltelekben" körülbelül 84 n. öl
12. sor 443 hj. sz. "kert a beltelekben" körülbelül 38 n. öl
14. sor 1666 hj. sz. szántó a kenderföld dülőben 1100 n. öl
15. sor 1678 hj. sz. szántó a kenderföld dülőben 1064 n. öl
16. sor 3230 hj. sz. szántó a somi n. dülőben kb. 4 kb 1542 n. öl
17. sor 3948 hj. sz. szántóföld az alsófornádi dülőben 12 kb 198n. öl
19. sor 4173 hj. sz. szántó a felső szt. mártóni 1. dülőben körülbelül 5 kb. 360n. öl
20. sor 4179 hj. sz. szántóföld a Felsőszentmártoni 1. dülőben kb. 5 kb 860n. öl
21. sor 4180 hj. sz. szántó a Felsőszentmártoni 1. dülőben 6 kb. 80n. öl
22. sor 4181 hj. sz. szántó a Felsőszentmártoni dülőben 1 kb. 820 n. öl
23. sor 4183 hrzi sz. szántó a Felsőszentmártoni 1. dülőben kb. 12 kb 877 n. öl

A vételár a 10.000 Ft, azaz tízezer o. é. forint volt. (Archivum CP Esterházy Repositorium 35 Fasok. Nro 223 a 2 L. C gen. - arch. 5705)

(a 3 és a 13 sorszámok ... ep E-R 35 Frank Nro 223 ... - arch 5705-ön sem szerepelnek.)

A KÖZSÉGI HATÁR TAGOSÍTÁSA

A tagosítás következtében a határ nagysága nem változott. A földterület változatlan maradt. csak a földtulajdonosokat érintette személyenként. de a községet mint jogi személyt nem.

Nagyszokoly fejlődését nagyban segítette. A község határában levő földeket az 1931/32 években tagosították. A gazdák minden dülőben szétszórtan lévő földjeit. egyhelyre, egy tagba vonták össze. A nagygazdáknak, - de még a kiscgazdáknak is minden dülőben volt földje.

Most ezeket vonták egy tagba. Ezzel könnyebb lett a földek művelése és hasznosítása. Választhatott mindenki abban. hogy hova akarja az új tagot. Aki a falu közelébe akarta, kaphatott oda is. de bizonyos százalékkal kevesebb területet, mint amennyivel eddig rendelkezett.

A helyzet úgy alakult, hogy az un. kisbirtokosok. törpebirtokosok általában akiknek kevesebb volt a földjük - és gyengébb fogaterővel rendelkeztek, ezek a gazdák kérték földjeik tagosítását közel a faluhoz. Akik közülük több földet akartak, azok távolabb kérték a falutól a nagyobb mennyiségű földdel bíró gazdák sorába. Mert a falutól távolabb azok a föld tulajdonosok kerültek, akiknek több volt a földjük.

A távoli földekben voltak silányabb minőségűek is. ami megnövelte a kataszteri tiszta jövedelem figyelembevételével a föld mennyiségét. Tehát a kataszteri tiszta jövedelem befolyásolta a föld mennyiségét. A legnagyobb kataszteri tiszta jövedelmet 22 aranykoronát érő földek a faluhoz közel voltak. Legnagyobb tagja lett Papp Ferencnek és Varjas Pálnak. Gulyás Ádámnak, Gulyás Istvánnak. Ezek a nagyobb földmennyiséggel rendelkező gazdák a földjükre tanyát építettek.

Állatállományuk egyrészét a rideg marhákat emberi felügyelet és gondozás alatt állandóan ott tartották. A javadalmi földek - úgy az egyháziak mint a községiek - a községé. és a község főjegyzőjéé és a református egyház földje a községi főjegyzője mellett. A szemben lévő dülőben, köztük ment a (nagycsapási út), az Ágostai evangélikus egyház egyházi földjei. mellette a református egyház rektor tanítójáé, szomszédságában a református egyház lelkipásztoraé. (ezzel szemben volt a nagy szilfa) ennek alsó szomszédja volt a Kovács Sándor tagja, e mellett ment az út lefelé bekanyarodva a Felsőnyéktől Magyararkeszin át Tamásiba vezető útra. Tagosítási bíró volt Dr. Ribel Ármin.

NAGYSZOKOLY FÖLDTERÜLETÉRŐL PONTOS ADATOK

Végre van egy pontosnak nevezhető adat, 1866 év január hó 20. napjáról, mely elfogadható, világos képet nyújt Nagyszokoly területi és néprajzi állapotáról. Ekkor Molnár Ferenc községi jegyző adatokat küld a "Pesthy Frigyes helység névtár" részére. Ezen adatok alapján a lakosság tiszta magyar ajkú, a község ált 375 házból. 112 volt urbáres egész telek és 38 telket képező nemesi birtok. -Herceg Esterházy József megengedte a helyiséget megszállóknak, hogy abban az esetben, ha a nagyszokolyi pusztta nem lenne elég, akkor a kisszokolyi és szentmártoni pusztákat is megszállhatják. Ez meg is történt. - Úgy, hogy ezek a földterületek képezik végeredményben Nagyszokoly határát, amely 5.149 kataszteri hold 711 négyszögöl 1866 év január hó 20. napján.

Ebből 2.759 kataszteri hold 1.052 négyszögöl szántó, 546 kat. hold és 18 négyszögöl rét. 196 kat. hold 261 négyszögöl szőlő 1.647. kat. hold 1.000 négyszögöl legelő. Bizonyára alapul szolgáltak ezen megállapításhoz, az Obersteiner Antal uradalmi mérnök 1803 évben történt határfelmérési adatai. - Lakóinak száma 2.137 fő. Ezek közül: 1.440 református, 332 ág. evangélikus, 338 római katolikus, 29 mózes hitű. Ekkor a község határában volt két külön álló vizesmalom. Az egyik a község tulajdonát képezte, a másik az amelyet Kiss Ferenc református lelkész építtetett. Ezt a malmot nevezték később pap malomnak.

NAGYSZOKOLY ARANYKORA

A fejlődés sajátsága, hogy egy idő múlva, egy bizonyos időben, eléri fejlődése tetőfokát és megszárad a fű, elhull a virág. A legedzettebb férfi is kezd gyengülni. A legszebb nő arcán megjelennek a ráncok. Kezd öregedni. Lejárta az idejét. Egyének, népek, nemzetek végzik és bevégeznek hivatásukat. Birodalmak, nagyhatalmak alakulnak ki és osztoznak fel. Ideológiák, forradalmi rendszerek fejlődnek ki és pusztulnak el. Fejlődnek, kifejlődnek, elérik kifejtik mindazt, ki adják azt az erőt, ami feszítette őket. Kiélik magukat. Ez a legmagasabb pont, a tetőpont, a magas pont, az idő, a kor, amelyben virágoznak az értékek, annak mérő magassága, az Aranykor. A történelem folyamán éppen ez a terület, amelynek most Nagyszokoly a neve, amint a múlt, a romok alatti részek mutatják, ki tudná megmondani, mikor és hány alkalommal cserélt gazdát? Egy-egy gazda idejében, mikor volt a leggazdagabb? Meddig tartott ez a gazdag idő? Meddig tartott, gyarapodott a felhalmozott arany? Mikor kezdődött el az aranykor? Mikor volt? Ez a falu, Nagyszokoly, az egyezerkilencszáznegyvenes évek elejére érte el fejlődése arany korát, erejét, szépségét, nagyságát, méltóságát. A felhalmozott kincsanyag, Nagyszokoly Aranykora. A fejlődés eredményei alapján országszerte híres lett arról, hogy huszonkét aranykoronás kataszteri tiszta jövedelmű földjén jól megterem az Arad megyei Nagykamararás községhez tartozó Bánkút pusztán kitermelt nagy. telt piros szemű búza. A "Bánkúti búza" - ebből készül az ízletes jó nagyszokolyi kenyér.

Nagyszokoly földjén terem. az izletes pecsenye mellé nélkülözhetetlen kellemes ízű. zamatú "kadarka". E legelterjedtebb és a legkitűnőbb magyar kék szőlőfajta leve. fő alkotó része a leghfresebb magyar fajtaboroknak. amelyenek. az egri. a szekszárdi. a visontai. a villányi. Jó szüretetek után a nagyszokolyi szőlőbegyén kádakban forrott a must. az új bor és a kádon a pohár állott. ezzel a felírással. igyál amennyi jól esik. csak el ne folyasd. (Gyermekkoromban hallottam jutiaktól. akik halat főként siói keszeget és fogast szoktak árusítani Szokolyon és a szőlőhegyen mentek keresztül)

Világszerte párját ritkítja a nagyszokolyi "torma" erős. de párolva édeskés íze miatt. Főtt és kövesztett húsokat fagyasztva nemcsak Nagyszokolyon. hanem máshol is nagyon kedvelik.

Híres szép ló-állományát külföldi kereskedők szíves örömmel vásárolják. A szép és jó lovakat a nagyszokolyiak mindenkor szerették és kedvelték. Családi emlékekből tudom dédanyámnak Papp Sándornak négy lóva és két kocsija veszett el az 1848-49 évi szabadságharcban.

Fokozatosan és folytatódólagosan fejlődött ki évek hosszú során a "Tolna Tanácsai Lótenyésztő Egyesület". Ennek alapjait: nedeliczi Horváth Jenő méneskari ezredes 1880-ban rakta le. aki a nagykanizsai illetve paluczai méntelep parancsnoka volt. 1880-tól a ménnek beosztását 14 községben Ő végezte.

A legtöbb angol telivér mén Nagyszokolyban fedezett. Minden községben volt az egyesületnek elnöke. akivel az egyesület igazgatója levélben is felvette a kapcsolatot. Így fejlődött ki a mai híres "J'amasi Tájfajta Lóállomány". amelynek megvalósításában Nagyszokoly vezető szerepet vitt és visz. Az 1896. évi ezredéves jubileumkor a Jdál1itáson Cs. Papp Istvánnak törzskÖDyvezett lóva szerepelt. Papp Sándornak pej anyakancája évenként díjazva volt. Déd nagyanyám ezeket az évenkénti díjazási aranyakat. hosszú fekete színű harisnyába szokta rakni és a szoba mestergerendájára helyezte fel.

A II. világháború előtt híres mén volt Nagyszokolyon a North Star, Észak Csillaga, a Shagya. Az 1942. évi országos Mezőgazdasági Kiállításon láthattuk Nagyszokolyból Ócsag Imre fekete és Pap Ferenc szürke színű ménjét. Mind a kettőt 1944. december 4-én az Orosz hadsereg vette igénybe. A második világháború után híres fedező mén volt a Lobogó-sárga I. Lobogó fajta lovam nekem is volt. A hivatalos adatokat Győri József állatfelvásárlótól kaptam.

Nem hiába mondják: "Nagyszokoly híres jó búza termőföldjéről. boráról, tormájáról és szép lováról."

Az 1940. évi adatok alapján Nagyszokoly község földterülete 6.381. kat. hold, lélekszáma: 2005 lélek. lakóháza 501 - szőlőhegyen préháza 527. 1941. évben.

Fürgedli úttól felfelé teltek lettek kisajátítva a nagyobb lélekszámú családok részére lakóházak építése céljából. Abban az időben az a rész felelt meg a terjeszkedésre, mert a falu határa erre volt és erre járt e nép dolgozni. Ma a falu felső része az irány a szőlőhegy felé.

A község lélekszáma emelésére pedig felvettem a kapcsolatot az Országos Református Szeretetszövetség elnökével, Dr. Kiss Ferenc professzorral, és Erdélyből Udvarhely vármegye Siklós községből az ottani községi vezetőséggel és Csapor Ernő siklódi református lelkésszel egyet értve hoztam. Természetes a nagyszokolyi községi előljárásság élén Benkő Sándor községi főjegyző beleegyezésével és munkám elismerésére: fiúkat és leányukat - hatvan személyt.

Voltak, akikkel el jöttek munkára az apák is. Nem számított a szívás székely fajtának a térbeli nagy távolság, megindult az élet. Siklódról Nagyszokolyra és viszont. Paksi László "Gatter" fűrészelő gépet szállított, ami később a Béke Mg Tsz. tulajdonába került. Mások egyebet hoztak. A nagyszokolyi vásárolók felkeresték az erdélyi állatvásárokat is. Gulyás László és Gulyás Sándor kereskedelmi cikkeket szállítottak.

NAGYSZOKOLY A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ KAPUJÁBAN

Az 1940-es évek idején annyi pénze volt a nagyszokolyi népnek, hogy könnyen vásárolt földeket és házakat más községekben is. Magyarkeszi határában megvettek fokozatosan 150 kat. holdat kitevő földet, amit a szomszéd területként a termelő-szövetkezetek alakulása és alakítása idején a "Béke" Termelőszövetkezet három dü-lőjeként tagosították be, a nagyszokolyi szőlőhegy felső részétől a keszi határ szélére, a berényi út és a Magyarkeszi erdő közé.

Az Iregszemcsei határból Iregszemcse faluvégtől Nagyszokoly határa felé a "Bántava" dűlűből kaptak a nagyszokolyiak. az első világháború után földosztás alkalmával, a kevesebb föld mennyiséggel rendelkező és arra érdemes kis és törpebirtokos gazdák földet. Így lett a község földterülete: 6381. kat. hold. Annyira föld után vágyó nép volt a nagyszokolyi, hogy még több földet óhajtott. Velem irattak kérvényt, hogy a báró Korofeld Móricz birtokából juttasson nekik földet a minisztérium.

A föld értéke abban az időben Nagyszokolyban akkora volt, hogy egy kataszteri hold föld évi bérletként öt métermázsza búzát adtak. De ezeken a földeken nemannyira kenyérgabonát, mint inkább állataik részére való takarmányfeleségeket termeltek.

Szép és nagy szarvasmarha állományokat képeztek: 170 pár ökörfogat, mintegy 350 fejőstehen, ezeken kívül voltak a ridegmarhák, a növendékállatok.

Lóállományuk volt 180-200 ló, kiscsikókkal együtt. Sertésállományuk: 3 falka kijáró anyadisznó. A belső utcán egyfalka disznó átlag 350 anyasertés, mint kijáró egy kanással.

A külső nagy utcán kétfalka anyasertés kijáró külön - külön kanással, egy-egy fokában 200-200 anyasertés.

Lovaikat, szarvasmarháikat tenyészállatként killföldre adták el. Növendékmarháik egyrészét az ország különböző részein vásárolták fel. Ismerték, sőt az idősebbek még ma is ismerik az ország lejelrejtettebb faluit, tudják, hogy azok merre és hol vannak.

Az állatfelvásárlás céljából elmentek Csapig, és Záhonyig, Szegedig, Gyékényesig, Miskolcig, Szombathelyig. Gyalog járták be marháik hajtásával az ország területét. Akkor még járművek nem voltak, azok hiányában nem tudták szállítani. Ma is elmennek a nagy távolságra - teherautóval.

Ennek ismeretében mindenkor tudják, hogy melyik vásáron és hol lehet részükre megfelelő állatokat vásárolni. Jó kereskedők. jó gazdálkodók. Úgyesen és jól értik ezt a mesterséget.

A gazdaság Nagyszokolai talaj bőségesen meg is jutalmazza őket. Jó munkájukért. Így ezután a jómódú, jószívű, barátságos népi mindennel gazdagon megáldva állt a második világháború kapujában.

Dr. Péter Ernő falukutató közgazdász azt állapította meg ittjártakor, hogy a kisbirtokon több jövedelmet lehet kihozni, mint a nagyon. A nagyszokoliai állatszeretete a mezőgazdasági termelőségvetkezeti megalakulása után sem szűnt meg, háztáji állatonként tartanak. 2-3 anyasertést, 3-4 fejőstehenet, és újabban tartanak nyulakat. csak az a kár, hogy a falu állattenyésztéssel foglalkozó gazdái megkevesbedtek, meghaltak és megöregedtek.

NÉPI TÁRSADALOM CSALÁD

A társadalom legidősebb egysége a család. Vannak kis és nagy családok. Kis család az, amikor csak a szülők és a gyermekek laknak egy házban. Nagyobb család az, amikor már a nagyszülők is együtt laknak a gyermekekkel és unokáikkal. Testvérek laktak és laknak egy közös udvarban. De, általában mindig az volt a törekvés, hogyha keskenyebbek is az udvarok, a telek megosztása révén, de külön házban, külön udvarban, függetlenül, külön éljenek egymástól.

Régebben is, de most is megtartják még az egyház egymás után következő generációk a rokoni viszonyt.

A komaság ugyancsak rokoni kapcsolatot jelenthet, de már vékonyabb formában ily módon erősödik, az idők folyamán meggyengült: nagycsaládi kapcsolat. Ennek eredménye, hogy a gyermek keresztelésére több házaspárt hívnak össze.

Megtörténik, hogy van tiz-tizenöt koma, (keresztanya, és apa is. Rangsorban az első közöttük az, aki a gyermeket a keresztvíz alá tartja. A sorrendet a szülők állapítják meg, de általában, minden keresztanya iparkodik a gyermeket karjába venni, vagy a keresztelés alkalmával a gyermek valamilyen ruhadarabját megérinti.

Rendeznek un. paszitát is, ami egy kisebb, lakodalmi ünnepélynek felel meg. Ha évek során, több gyermek születik a családban, a szülők nem mindig ugyanazon személyeket hívják meg keresztiszülőknek, akik már előzőleg is szerepeltek.

GAZDA TÁRSADALOM

NAGYGAZDÁK, KÖZÉPGAZDÁK, KISGAZDÁK (FERTÁLYOS) STB.

Ismeretésemet a nagyparasztokkal kezdem. Az ő földterülete: 1 fő, nagyparaszté: 1 egész hely, kat. holdban: 44 kat. hold. Az egészhelyes gazda komenciós cselédet is tartott. Kettejük jó vagy rossz kapcsolatától függött az évi, gazdasági eredmény. Voltak olyan gazdák is, akik több, mint egy egész hely birtokkal rendelkeztek. Ezeknek már nem volt elég egy konvenciós család. Két főre volt szükségük. Voltak, több, mint 100 kat. holddal rendelkező gazdák is. Ezeknek már legkevesebb, két konvenciós cselédjük volt és egy bennkosztos, fiatal férfit is tartottak, aki rendszerint valamelyik konvenciós cselédnek volt a hozzátartozója. A bennkosztos, fiatal ugyanazt az ételt fogyasztotta, mint a gazdája. Kivételes esetekben - egy asztalnál étkeztek. A bennkosztos női és férficselédnek a konyhában, de ugyanazt ették, mint a gazda. Volt néhány olyan nagygazda, aki nem alkalmazott konvenciós cselédet, csak egy bennkosztost, mert felnőtt fiaival végezte a munkát.

A nagygazda konvenciós cselédjei nem arattak, a kukoricakapálást sem végezték, mert ez a két munkanem részesmunka volt. Aratásnál: 8-10 rész, kepe. kereszt, a kukoricánál negyedes, vagy ötödös. Ha a gazda ekézett, a részeskukorica ötödös, ha nem ekézett, ebben az esetben: negyedes volt a kukorica termés elosztása.

Nyáron a jó gazdák, már pirkadatkor etették az állatokat, takarították az istállót, tisztították, separták az udvart. Ilyen helyen ittak valami pálinkát (faltak rá), ettek rá egy darab kenyeret. A gazda felkötött kötényében tartotta a karélyra levagdalt kenyeret és (lapos)üvegben a pálinkát. Abból ivott és evett munkaközben ő maga is és cselédjei is. Ez az étkezés nem számított be a reggelizésbe.

A lustább gazda későn kelt. Cselédjei sem iparkodtak. Ennek a gazdálkodásnak az eredménye sem volt jó. Cselédjei gyakran változtak, sokszor felsóhajtott elkeseredésében: "Hej hova lettek azok a régi jó cselédek", válaszolt a cseléd azonnal: "meghaltak a jó gazdákkal együtt", viszont a jó gazdáknál a cselédek állandóak voltak. Megtörtént, hogy nemzedékről-nemzedékre együtt éltek. Az apa konvenciósi cseléd, a fiú bentkosztos cseléd, a gazdával együtt étkezett, az asszonya' tehének fejését végezte, természetes úgy a fiú, mint az anyja külön díjazást kaptak.

A cseléd a gazdával megegyezett, hogy milyen munka vár rá, és ezért mennyi fizetés jár. Ha az átlag cseléd munkánál többet végzett, akkor ezért a rendes konvenciósi béren túl a munkáboz mérten kapott túlfizetést. A cselédmunkás azt a munkát nemköteles végezni, ami "a szegődésben" nincs benn.

A konvenciósi cseléd bére: Nagyszokolyban: éves lakás, két szobával, konyha-kamra-padlás vagy csak 1 szobakisebb igényekkel. Nagyszokolyban volt gazda, akinek részére nemcsak humánus, de hiúsági kérdés is volt, hogy konvenciósi milyen körülmények között élnek. A konvenciósi évi fizetése volt: 1 kat.hold, kukoricaföld, melyet a család a gazda fogatával munkált meg. Kenyér gabona volt: mázsa búza, -fűtés: elegendő mennyiségű csuta-csutaszár, gally, vagy fa. Pénzfizetése: külön megegyezés alapján: negyedévenként volt a fertálypénz 30-35 Ft kettő hízónak való süldő, só évi szükséglet lencse-bab, krumpli, szükségletnek megfelelőleg. A gazda kályhái is olyanok voltak mint a cselédjéé.

Középparaszt-minősítést kaptak azok a földművesek, akik félhelyesek voltak, tehát kb. 22 kat. földdel rendelkeztek. Ebben a vagyoni munkakeretben is előfordult néha a konvenciósi munkás-igény? ha a család körülményei nehezek voltak, aratást és a kukorica kapálást részibe adta.

Alig volt Nagyszokolyban parasztgazda, aki szőlőterülettel ne rendelkezett volna. Szerették ezt a munkát, többségében maguk végezték. A nagygazdák szőlőmunkást, vincellért tartottak. A szőlőhegyi séta, irány a pince: ott egymás látogatása még ma is: a paraszti örömök és vágyak egyik forrása. Enyingi dézsmapincébe való dézsma Guharcból, beszállítása után a megmaradt bort szabadon szállíthatták az Osztrák-Magyar Monarchia területén. A dézsmaként leadott borról igazolást kaptak. Akinek nem volt meg, annak szekerét a pandurok felfordították és a bort elfolyatták.

KISGAZDÁK

Kisbirtokos gazdák: fertályosok: átlag 12 hold földdel rendelkeztek. Bérbevétel, idősebbektől, vagy nem gazdálkodótól (iparosok, kereskedők, tisztviselők, egyházi-községi tisztviselők), vettek bérbe földet. A bér: vagy gabona, vagy pénz volt. A feles bérletnél a bérlőgazda adta, - vagy az összes, vagy a fele vetőmagot. Előfordult az is, hogy a bérbeadó gazda nem adott semmi vetőmagot. A felesbérlő köteles volt a földet trágyázni. Ez esetben megkapta a feles földön termelt szemes gabonájának a felét. A kukoricának a szárát is. Ha a kepen osztottak a szemes gabonából, akkor a szalma fele a tulajdonosé lett, aki viszont a trágyát a felesbérlőnek adta, hogy hordja ki a földre.

A törpebirtokosok: (félfertályosok) akik. 5-6-8 hold földdel rendelkeztek.

Ezeknek semmi esetre sem volt elég életük fenntartására ez a földmennyiség. Ehhez vagy földet béreltek, és akkor gazdálkodtak, vagy a család egyik része, valami egyéb, kétkezi munkára helyezkedett el.

Ezek közül kerültek ki a részesaratók, akik részért arattak. A részes-gabona elosztása: minden tizedik, vagy nyolcadik kepe volt. Döntő volt a rész elosztásánál a gabona minősége. A nők elhelyezkedtek marokszedőnek. olyan gazdához, aki maga végezte az aratást és a kévekötetést.

Cséplés idején, ezekből a szegény emberekből kerültek ki a cséplőgép-munkások. A férfiak egész-részes munkára mentek, (zsákolás, kazalrakás, petrence-kazalrakás volt). A leányok, asszonyok fél-részes munkában, töreket, polyvát hordtak.

A rész elosztása: az elcséplelt terményből a gazda kiadta a tizedik részt. Ennek fele a géptulajdonosé lett, a tizedik rész másik felét a részes munkások kapták.

Nagyszokolyban nagyapámnak Papp Sándornak volt először cséplőgépe már 1896-ban. (6-05 gép).

Nagyapámtól a csehi uradalom tulajdonába került. Az én nagyszokolyi szolgálatom idején cséplőgép tulajdonosok voltak: Györke Gyula, Papp Ferenc, Varjas Pál, Sipos József, Kovács Sándor, Szántó Ferencz.

A csak pár hold földdel rendelkező gazdák, akik saját földjük és szőlőjük. gyümölcsösük megmunkálás mellett: részesaratók, részes-cséplőmunkások, füvet részért kaszálók voltak, kukoricát műveltek - átlag, negyedes, vagy ötödös eredményért, ezek foglalkoztak elősorban a szarvasmarhakereskedéssel. Nagyrészt ez a kisés törpebirtokos, valamint a szegényebb családok férfiai voltak azok, akik az egész országot gyalogosan bejárták és hajtottak marháikat egyik vásárról a másikra. Meg-történt az is, hogy az egyik vásáron vásárolt állatot, haza sem vezetve, a másik vásáron eladták.

Vagy nevelték a borjúkat, kisebb súlytól-nagyobb súlyig, míg végre eladták

őket, sok esetben külföldi kereskedőnek: exportba. Ez, a sokszor nagyon fáradtságos nehéz munka nem tartozott a felelősséggel járó foglalkozások közé. Ezek az emberek élelmesek voltak. A vásárra vezetett állatot a vásár kapuján kívül vették meg és a régi gazda nevében lévő passzussal, járlatlevéllel vezették be a vásárba. Az előző gazda, aki most éppen eladta, boldogan ment haza, vagy máshova a maga útján, mivel a rejtett hibás állatjától, neki megfelelő magas áron, "jól" megszabadult. A nagyszokolyi megvásároló jól ismerte az állat betegségeket. Ő a megvett állat hibáival természetesen olcsón vette meg, de drágábban adta el. Az új gazda, a nagyszokolyi "kupec" - a régi gazda nevében lévő passzussal, járlatlevéllel adta el a rejtett hibás, beteg állatot. Amikor az állat betegsége kitudódott, akkor nem a nagyszokolyi kereskedőt vonták felelősségre, hanem azt, akitől megvette, mert a járlatlevélalapján a Hatóság így bírálta el.

A kulturáltságra, vagyis a szellemi színvonalra igényesek voltak a szokolyiak: gazdag és szegény szülők iparkodtak gyermekeiket magasabb iskolákba taníttatni. A családból, ha nem is minden gyermek, de legalább egy, vagy kettő ment tanulni a felsőbb iskolákba. Leginkább Pápára, Csurgóra, Gyönkre. Ritkábban Kecskemétre. Belőlük lettek, ha helyben nem, akkor valahol máshol az ország területén: papok, ügyvédek, jegyzők, tanítók, mérnökök. Sok esetben: nagyon kiemelkedő értékű, szellemi munkások. Pap Gábor, aki a XIX. század második felében a dunántúli Református Egyházkerület püspöke volt, - ami igen elgondolkodtató és megtisztelő reám: - a Nagyszokoly 1720 július 16-án alapított, Papp Sámuel nemzetségéből származott.

Ezt én pápai gimnazista koromban még nem tudtam, érettségi találkozóink alkalmával megállapították: akkor sem lettem volna külön ember, mint így nagyszokolyi lelkipásztorkodásom ideje alatt, a második világháború idején, amikor származás igazolására anyakönyvi kivonatot kellett kiállítani és e célból böngészttem az anyakönyveket, akkor bukkant elő hogy az imént megnevezett Pap Gábornak a nagyapja és az én nagyapám nagyapja édestestvérek voltak.

A két testvér közül József odahaza maradt gazdálkodónak a birtokon és (az én dédnagyapám) testvére István elment tanulni és Ságváron tanító lett. Ennek fia István papnak tanult. Ez a vámosi Pap István. Ennek fia Gábor, a megnevezett püspök. József és István 1837-ben együtt hirdették ki nemességüket. István, József fiának Sándornak, Ságváron feleségül ajánlotta, Szabacsi Erzsébetet, - akit az el is vett feleségül. Aki nagyon kemény, harcias de kiváló gazdaasszony volt. István és József nagyon jó atyafiságban voltak, de nagyapám 1900 őszén kezesség folytán minden vagyonát elvesztette és elment Pestre. Ez egy megrázkódtatás lett közöttük és itt megszakadt a rokoni kapcsolat - annál inkább is - mert Pap Gábor püspöktnek nem maradt gyermeke, azonban nagyapám testvére Pap Éva megörököltette emlékét abban, hogy fiát Gáborra kereszteltette. és azóta Kapolyon állandóan folytatódik a Faragó Gáborokban a Gábor név.

Mikor érettségi találkozómon Papp Gáborral való ezen atyafi kapcsolatot elmondta, az én osztálytársaim velem szembe való elismerésüket fejezték ki.

E jóra való püspök irányításával épült. a ma is iskolának használt. történelmi nevezetességű impozáns épület Pápán 1895-ben épült. Korábban e pompás épületben Theológiai Akadémia. Tanítóképző. Jogakadémia. és Gimnázium. sőt a második világháború előtt Kereskedelmi iskola is működött.

NAGYSZOKOLY ÉS A PÁPAI REFORMÁTUS GIMNÁZIUM KAPCSOLATAI

A nagyszokolyiak a kulturáltságra - ebben is a kultúr fölényre - mindenkor nagy súlyt helyeztek. Megválogatták nemcsak a saját szellemi vezetőiket, hogy ki lesz a papjuk. a tanítójuk, aki tanítja a gyermekeiket: írni. olvasni. számolni Ki fogja számukra hirdetni az igét. ki bátorítja őket és vigasztalja az élet küzdelmes útján. ki fogja őket utolsó útjukon vezényelni? ne nem csak ezt választották meg. hanem azt is. hogy ha már gyermekeiket felsőbb iskolába adják tanulni. akkor az a céljaiknak és reményeiknek a gyermek szempontjából is a legmegfelelőbb legyen. Erre tehát legalkalmasabbnak a pápai református főgimnáziumot tartották. hetségest hogy ez iskolát már akkor is ismerték. mielőtt Nagyszokolyra letelepedtek.

Pap Sámuel végeredményben Vönöckről származik és a Nagyszokolyra telepítettek közül sokan származnak Pápa vidékéről. Nem csoda tehát. ha már taníttatni kellett a gyermekeket. akkor erre legmegfelelőbbnek találták a hírneves "pápai" iskolát. különösen a legújabb időkben éppen a Pap Sámuel leszármazottja működésével Pap Gábor püspök szervező építési és építetési képességei 1895 évben felépült a jelenlegi impozáns és nagyjelentőségű gimnázium. Az én időmben ennek a gimnáziumnak kiváló tanára Fejes Zsigmond is egyik hajtás a Nagyszokolybanélő veszprémi Fejes András leszármazottjait felmutatható családfán. Ezt is nagyszokolyi lelkipásztorkodásom ideje alatt volt módon kikutatni. Ez a tanár a fizikát és a matematikát tanította. Fő tartózkodási helye a gimnáziumban. A - jól felszerelt fizikai szertárban volt. Ahol kedves "liebingjeivel" töltötte el az idejét. Kiváló tudású. a pályára jól felkészült ember volt. Az ógyallai csillagvizsgálóból került a pápai gimnáziumba. e nagy jelentőségű tanári katedrára.

Magyarázatai. amiket óra végén elmaradhatatlanul le szokott diktálni. könnyen érthetők. megtanulásra nagyon

alkalmasak voltak. Az első világháború utáni dőKben. vezetője a konviktus-nak. itt gazdálkodáshoz való. jó képességét meg is mutatta. atzal. hogy az 1925-26. iskolai évekre a koszt. úgy az árák mint a minőség tekintetében elfogadható lett. Idő is volt, hogy ezt mint a számtan és a mennyiségtan, matematika tanár elérje. Kár. hogy ez a kiváló ember igen nagyon sok esetben személyválogató volt. Be-folyásolhatták és sikerült is befolyásolni. Rossz irányba, megtették ezt kedves válogatott tanítványai. akik sok esetben nem a tudásukért lettek kedvencei. hanem hízelkedő magatartásukért. Ezek ha valamely diáktársukkal nem voltak jó viszonyban, mindenkor betudták folyásolni tanárokat, hogy az nem az igazságos módon ítélte meg érdemeik szerint, a megrágalmazott és lekissebbített, leócsárolt tanítványokat.

Természetes ha ezek a tanítványok értették jól az anyagot és kemény magatartásukkal hibátlanul felkészültek, Fejes bigmond tanár gondokodóba esett, hogy a vádak és gyalázások. amit kedves kedvencei végeztek - alaptalanok.

De viszont ez a pedagógiai eljárás - megpróbáltatás - részükre nagy jelentőségű volt, mert így fejlődött ki bennük az az erős akarat, amivel az élet harcaiban bátran álltak ki az igazság elnyeréséért. Különösen olyan időkben mint amiket átélünk. "És a liblingek" csodálkozva tekintettek azokra, akikről nem is gondolták, bogy különb ember válik belőlük, mint ők. "Igen - diákkorunkban nagynak képzeltétek magatokat, most pedig semmik vagytok. Rosszat akartatok akkor, de az Isten azt jóra fordította."

Akiket tudok említeni - mint Pápát és Nagyszokolyt önmegkötő drága arany láncszemeket, akik hirdetik a kapcsolatot. Nagyszokoly és a Pápai Református Gimnázium között. Érdemesnek tartom felsorakoztatni azoknak a neveit, akik tudomásom szerint tanulók voltak Nagyszokolyról a pápai Főiskolán. Természetes minddel nem álltam szemtől szemben, de kezünket egymás kezébe téve kezefogtunk. Ezek között van akiket láttam, de vannak olyanok is akik Pápán tanultak valaha, de életutunk messze elkerülte egymást. Kezdem Pap Károly egyházszervező képességű tisztainokai lelkésszel, aki egyenes leszármazottja volt Pap Sámuelnek.

Fejes György, aki szerepel a fentebb említett családfa ágai között, előbb lápafői, majd ráckevei lelkész lett.

Ugyancsak Pap Sámuel nemzetségéből Csapó Pap István, a káposztásmegyeri vízművek főmérnöke, Gönci Pál nagyszokolyi református tanító két fia, Gönci Elemér, - aki ötödikes gimnazista korában - nagy szenvedések között, - tüdőbajban elhunyt. Dr. Gönci Aladár kiváló orvos. különösen fogászat terén, Peres Árpád nagyszokolyi tanító fia, kiváló pedagógus lett ez szintén Peres Árpád, Dávid László dr ügyvéd, aki mint kiváló tanuló "Sub auspiciis Gubernatoris" kitüntetéssel avattak jogi doktorrá a Budapesti Egyetem 1936. december 21-én, aranygyűrűs kitüntetésben részesült.

Kiss Sándor, lelkész, majd teológia tanár a Pápai Theológián és a testvére Kiss Péter állatorvos. Ócsag Imre a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tanára. Német József noszlopi református lelkész, Varjas Lajos jogász és gazda. Varjas Péter agronómus - e három Német István püspök atyafisága.

Kovács Gyula csurgói gimnázium fizika és mennyiségtan tanára. kiváló tehetségű diákkori jóbarátom, és osztálytársam, sokat szenvedett szivbetegségben. fiatalon elhunyt. Ennek öccse - Kovács Ernő, úgy hallottam, bogy nagyszeru kereskedő lett. Fejes János, Baranya Vármegye Tiszti Főügyésze, mikor iskoláit elvégezte, és magasrangú állását elfoglalta. rokonainak Nagyszokolyra megküldte saját maga önmagáról a gyászjelentést. (Bizonyára azért, bogy rokonai ne keressék fel, peres ügyeik intézésével. Mikor származását kellett igazolni. - tőlem kért anyakönyvi kivonatot és levelében egyben érdeklődött rokonai felől? Irtam. hogy hallotti gyászjelentés, melyet valaha küldött, hűségesen őrzik. - őt magát elsírtták és elfelejtették

Jártunk az "Alma Mater" értékes múzeumában, benyitottunk a fizikai szertár különleges observatóriumába.

Vegyünk még annyi fáradságot, bogy a kultúrára minden vonalon erősen igényes nagyszokolyiak által nagyon felkapott. és sokra értékeit, a távolság miatti utazási nehézségeket sem számítva, minden időben tanultak fiúk a Pápai Református Főiskolán és leányok a Református Nőnevelő Intézetben. Nézzük meg a Tornatermet és a Rajztermet is. Ez utóbbi szomszédságában levő szertárba is bepillantva, természetesen nem terjeszkedem ki a végtelenségbe nyúló határmezsgyéig.

A tornateremben, az első világháború vérzivatairaiból, 1918. gyászos napjaiban haza került Kovács Lajos Jenő végezte a szakszerűnevelői munkát.

Pontosan felmérte negyedévenként minden tanuló testmagasságát, súlyát, mellbőségét, felső kar (izomzat) vastagságát. Az órákon minden tanítványt tomáztatott. Amikor kiválóbb tanítványaival az évről-évre készült, akkor is megtartotta a szokásos sportgyakorlatokat. Az évről-évre való készüléskor a különleges mutatókat végzőkkel a délutáni órákban külön szokott foglalkozni. A modern tornateremben meg volt minden sportszer, amelyek felhasználásával nevelődhetek, az ép lélek számára ép test, vagy fordítva mondva ép test az ép lélek számára a Pápai Református Főgimnáziumban.

A nagyszokolyiak számára megtartotta mind a mai napig jelentőségét ez az intézet. A megváltozó körülmények következtében is a Nagyszokolyból, az országunk, vagy a Föld bármely részére kerültek úgy emlékeznek meg a

Pápai Református Gimnáziumról, mint a Hit és a Tudomány fellegváráról.

ÉTKEZÉSI SZOKÁSOK NAGYSZOKOLYBAN - ÉTELEK

Általában naponta háromszor étkeztek, reggeli volt váltakozva, a körülmények-hez, a vagyoni helyzethez mérten: tej, kávé, tojás, sültszalonnával és mellé savanyúság. Előfordult, hogy szalonna, kolbász, sonka csak száraz állapotban (füstölve). Vizet, teát, bort fogyasztottak a száraz ételekhez. a vagyoni helyzetnek megfelelően. Ha napszámosok voltak, akkor tojást sütöttek, az asszonyok szalonnával, kolbással vagy sonkával, feltétlenül bor volt az asztalon fogyasztásra.

EBÉD főétel: leves, az volt, illetve lehetett tészta, húsleves, bableves, krumpli leves. Következett: pörkölt rizsával, vagy burgonyával, tészták, pogácsa, krumplis pogácsa, diós, vagy mákos pogácsa, rétes: káposztás-mákos-diós-darás rétes volt. Palacsinták: mákos, diós, lekváros. Ezek felváltva esetenként és a vagyoni helyzethez mérten, tehát nem mind egyszerre.

UZSONNA: Nyári időben leginkább az ebéd úgy volt készítve, hogy maradjon uzsonnára is.

VACSORA: Leves és valamiféle húsféle, kirántott, sült, savanyúsággal, vagy metélt tészta féle, természetesen felváltva.

LAKODALMI ÉTELEK Tyúkhúsleves, benne vékonyra metélt tészta (hangya bajusz tészta). Utána birkapörkölt. Ha ezt nem tudták, vagy nem akarták adni, akkor marha pörkölt. Feltálalva burgonyával, vagy rizsával. Ez után tálalták fel a fasírozottat, hús tölteléket és egyéb sült húsokat. Leginkább közülük elsőnek a levesben már megfőtt tyúkhúst, kissé megpirítva. Kirántott húsokat külön-ülön tálakban, hozzáteve külön tányérban a befőtteket, különböző savanyúságokat. Nem maradhatott el a finoman párolt híres nagyszokolyi torma sem.

ITALOK A felszolgáló vőfélyek az ételek felszolgálása alkalmával lakodalmi verseket szoktak mondani.

Következtek a tésztafélék. Nem maradtak el a torták, amiket ,inemcsak a lakodalmat álló szülők, vagy párok, hanem a meghívott vendég asszonyok is szoktak hozni. Ekkor kerültek asztalra a kuglófok is. Újabban szokásba jött a fekete kávézás, külön megkérdezéssel, külföldi módon: kér, vagy nem? óhajtja vagy nem?

Vacsorázás közben szól a zene, csak addig szünetel, amíg a zenészek is esznek és isznak. A vacsora után, befejezéskor félrehelyezik az asztalokat, székeket, padokat. Kezdődik a tánc. Kezdi a menyasszony és a vőlegény, vagy az első vőfény a menyasszonnyal, azután jönnek a többiek. A nem táncoló férfiak a félre helyezett ételekkel, italokkal megrakott asztalok mellett foglalnak helyet, ott esznek, isznak, beszélgetnek, dalolnak. Éjfélkor jön a menyasszonytánc. A menyasszony átöltözik rendes ruhába, fejét piros, vagy díszes kendővel menyecske hátra hátul összeköti. Táncoltatják, az új asszonyt "eladó az új asszony" kiabálják, el adó az új asszony" hangos felkiáltásokkal, ilyenkor pénzt ad részére, aki felkéri táncolni. Ez a menyasszony: táncpénze. Az Ő tulajdona lesz, ha elválnak akkor ez nem kerül osztzkodásra. Ekkor adják át a rokonok meghívottak, komák, komaasszonyok a ruha és ágynemüket. Sok esetben ez vagyont érő hozományt tesz ki.

A menyecske tánc után újra szoktak teríteni, amikor frissen sült pecsenyét, hurkát, kolbászt, néha hal féleségeket tálalnak fel. Töltött káposzta sem maradhat el, vagy vacsorakor, vagy éjfélkor tálalják fel. Reggel felé is vannak ételek és italok az asztalokon, de ekkor már hoznak konyakot, pálinkát a vendégek részére. Van úgy, hogy még másnap is folytatódik a lakodalom, végre belefáradnak az ivásba, az evésbe a táncolásba, zenélésbe, mindenki elmege haza: pihenni.

BÚCSÚK ÉS VÁSÁROK

Sok esetben a búcsúk a kultúra terjedésének is eszközei lehetnek. A búcsúkra, amelyek katolikus eredetűek, társadalmi hasznuk révén felfigyeltek a református gyülekezetek is, és mint az Nagyszokolyban is történt, emberemlékezet óta SzentGyörgy vásárnapot ünnepelték meg a "Bucsú" napjaként. E napra meghívott vendégek is érkeztek, akik nemcsak a búcsú napját ünnepelték meg a meghívókkal együtt, de a másnapi vásárra is ott maradtak. A búcsú napján pedig nemcsak vigadoztak, de a meghívókkal együtt istentiszteleten is részt vettek, hogy meghívókkal együtt istentiszteleten is részt vettek, hogy meghallgassák a helyi pap prédikációját. E találkozások kitűnő lehetőséget adtak arra, hogy megvitassák pap-rektor-jegyző jellemét, életét, tevékenységét és azt a lényeges megmértést, vajjon megérdemlik-e illetékesek a járandóságukat

HÁZASSÁGKÖTÉS

A fiatalok ismerkedés után közölték a szülőkkel, hogy ők mit akarnak, ez egy újabb lépés volt a szülők részéről a további megismeréshez. Ekkor megállapodtak abban, hogy mikor és hol tartják az első háztájnézőt, rendszerint a fiú ment szülei a leányos házhoz, majd a leány ment szülei a legényesházhoz, ez volt az a bizonyos háztájnéző.

Megtörténhetett olyan eset is, hogy a két családnak egymással való találkozását, úgy a fiúnak és a leánynak, -

házasságkötés szempontjából valaki: a mindkét családot ismerő férfi, vagy női személy intézte el. Ekkor már nyilvánították a szülők egyike vagy másika, vagy mindkettő, hogy tervbe vett házasságot jónak látják-e vagy nem! Itt elintézés nyert az is, hogy a fiatalok által tervbe vett házasságot helyeslik-e vagy nem. Ha az alakult ki, hogy a házasságot mindkét részről megfelelőnek tartják, akkor meglátogatják egymást. Meglesz a háztájnzés.

Ez alkalommal előtérbe jött annak megállapítása, hogy mivel kezdik a fiatalok az életet. Ha létre jött a megegyezés, kezet adtak egymásnak arra, hogy amiben megállapodtak, azt kölcsönösen meg is tartják. Ez volt a kézfogó. Ami már több alkalommal mint - móríng - a régi időkben az anyakönyvben is bejegyzést nyert. Ezután a kézáadás után, közvetlen történt a leány megkérése. Valamelyik nagybácsi, vagy jóbarát, vagy a legény keresztapja volt a kérő, ezt követte nyomban a jegygyűrváltás: Eljegyzés. Ezek után a szülők kölcsönösen megegyeztek az esküvő napjának kitűzésében. Vigyáztak arra, minden esetben nehogy bőjti napokban legyen a lakodalom. Elhatározásuk után következett a fiatal pár bejegyzése a községházánál az egyháznál, így a három hét után lehetett megtartani az esküvőt.

A hirdetés alól felmentést csak a Főbíró adhatott, ezt nevezték dispenczióknak, ami csak erős indokok alapján történhetett meg. Később már divatba jött az egyszer és mindenkorra való kihirdetés, ez már könnyítette a házasságkötés formalitását.

Ezután jött az esküvő és a lakodalom, melynek megtartását a szülők előre meghatározott helyen és időben tartották meg.

A házasságkötés először a községházán történt, utána következett az egyházi esküvő, úgy a községi mint az egyházinál kettő tanúnak kellett lenni, egy a vőlegény - egy a menyasszony részéről. Az esküvőre való felvonulás a következőképpen ment végbe. Ha a lakodalom a vőlegényes háznál történt, akkor a vőlegény násznagya kikérte a menyasszonyt, a szüleitől, ekkor siratta az édesanya a leányát és ezt nevezték Siratónak: - azért nevezték siratónak, mert az édesanya fájlalta hogy nem ő a menyasszony, hanem a leánya és ezért sírt. Ha a leány otthon maradt akkor elmaradt a kikérés. Az esküvőre való menet: elől ment a két násznagy, utána a vőlegény az első koszorúleánnyal, majd őket követte a többi koszorús leány és vőfény párosan. Legutoljára ment a menyasszony az első vőfényvel. A menyasszony tisztafehérben, fátyollal a fején. A koszorúleányok rózsaszínű selyemruhában, fejükön rózsaszín koszorúval. A menyasszony fején fehér mirtusz koszorú volt. A vőlegény és vőfények valamint a násznagyok fekete ruhában voltak. A vőlegény és vőfények kabátgombjukában fehér csokolt volt. A vőlegény fehér csokra fehér szallaggal átkötve. a menyasszonya vőlegénynek. a koszorúslányok pedig a vőfénynek adták a csokrot. - A menetet bezárta a zenekar. Rendszerint a trombitások. Megérkeztek a Községházára. az anyakönyvvezető már várta őket. nemzetiszínű szallaggal vállán átkötve. kezdődött az ünnepélyes pillanat. Az anyakönyvvezető méltatta a fiatal pár életét és figyelmeztette őket. a jövőbeni életre. Az ünnepi beszéd után feltette a kérdést a vőlegénynek. hogy akarja-e feleségül venni a karján lévő menyasszonyt? a válasz "igen" volt. Ugyanígy feltette a kérdést a menyasszonynak is és ha a két felelet egyező volt akkor őket törvényes házastársakká nyilvánította. Utána felhívta a fiatal pár figyelmét. hogy a polgári házasságkötésnek már eleget tettek. ugyanígy tegyenek eleget az egyházzal szembeni kötelezettségüknek is. Ezek után megindult a menet a templomba. annyi különbséggel. hogy itt már a két násznagy után ment az ifjú pár. Mikor megérkeztek a templomba az ifjú pár az Úrasztala előtt középen. míg a vőfények és a koszorúslányok félkörben az Úrasztal körül foglaltak helyet. Úgy a meghívott mint a hivatlan vendégek a templomban elfoglalták helyüket. A már megérkezéskor az egyik násznagy bement a tisztelendő úrhoz és felkérte. hogy mostmár jöhet az esketésre. Ahogy a tisztelendő úr megérkezett a templomba. - megszólalt az orgona. kezdődött az ének. "Szívemet hozzád emelem" c. zsoltárral. mikor ennek vége lett a tisztelendő úr az Úrasztalához lépett és szép ünnepi beszédet intézett a fiatal párhoz. ezt követte az eskü szöveg elmondása. mikor megtörtént mindkét részről - holtomiglan - holtáiglan megáldotta őket a lelkész. hogy áldottak legyenek házukban és házukon kívül. - földön és mennyekben. Kérte az Istent imádságában. hogy esküvőjüket megtarthassák. Utána újra megszólalt az orgona. és szép rendben kivonult az esküvői menet. Ezt követte a jókívánságok sorozata a templom előtt. Mikor kijöttek a templomból a fiatal pár. mint új házasok a két násznagy kíséretében bejegyzés végett bementek a lelkészi hivatalba.

Közben az utcán már felállt a menet ugyanolyan sorrendben. mint ahogy jöttek a községháztól. A fiatal pár most is a két násznagy után ment és őket követte a menet. a trombitások. Mikor megérkeztek a lakodalmas házhoz. az otthon lévő vendégek köszöntötték a násznépet. A zenészek elfoglalták helyüket és kezdődött a tánc.

A meghívott vendégek az udvaron táncoltak. rossz idő esetén a lakásban. Ha jó volt az idő. akkor a hivatlan vendégek is táncolhattak az udvaron a hivatalosakkal. A házigazda és egy vőfény az utcán lévő legényeket kínálta borral, leányokat pedig egy-egy szelet kuglóffal. majd a kisebb gyerekeket is. Így a régiak szerint mondvá mindig emlékezetes maradt a fiatalok számára a szép családi ünnep. Az udvari mulatságon inkább a rezesbanda szolgáltatva a zenét. de bent már cigányzenekar volt.

A helyi szokásaikat mindenkor tiszteletben tartva a meghívott vendégek illőnek tartották. hogy hozzájáruljanak a lakodalmi ételekhez. mindenki a módjának meg-felelően vitt tyúkot. tojást és a lisztet.volt itt egy érdekes falusi szokás is: a vőlegény vendégei inkább kakast. a menyasszony vendégei pedig gyúkot vittek. annak megeemlékezésére. hogy a fiatal pár is fias legyen. Mikor már kezdett beesteledni és a lakásban a szakácsnők is mindent előkészítettek. a vacsorához, csak az ételek felszolgálása volt vissza. ekkor az egyik szakácsnő kiment az udvari zenészekhez, és megkérte őket. hogy mostmár a Rákóczi indulót játsszák el. mert a vacsorához minden előkészület megtörtént. A zenészek rázendítettek a Rákóczi indulóra és erre a legények vidám kurjongatás közben. a hivatlan vendégekkel együtt. az udvarról és az utcáról szépen elszéledtek. Utána a meghívott vendégek elfoglalták helyüket a vacsorázó szobában. mikor mindenki a helyén volt. - az első vőfény az első tál levestel megállt a vacsorázó szoba ajtajában és a helyi szokásoknak megfelelően. szép beköszöntőt mondott.

Dicsérte a szakácsokat, és reményét fejezte kí. hogy minden fog ízleni. főleg a jó tyúkhús-leves metélttel, amit minden magyar ember szeret. Az első tál levest az első vőfény az ifjú pár elé tette. őt követte a többi vőfény. akik sorba tették a levest a vendégek elé. Most a meghívott lelkész imát mondott. utána kezdődött a vacsora. amit mindenki jóévtággal fogyasztotta. Jött a birka vagy borjúpörkölt. Utána a faszorozott. kirántott hús. következett a főtt tyúk. Az ételekhez ízlés szerint szolgáltak fel savanyúságot. Természetesen a bor is ott volt az asztalon. kinek fehér - kinek vörösbor kellett: választhattak.

A hölgyeknek legtöbb helyen édesbort szolgáltak fel. Ezeket követve szolgáltak fel a finom süteményeket, tortákat. kuglófszeleteket, ahol lehetőség volt, ott a malacpecsenye sem hiányzott, de volt kacska és libasült párolt káposztával és a nagyszokolyi ízletes tormával. Tortát nemcsak az örömszülők, hanem az ifjú pár és a meghívott vendégek is szoktak vinni.

Az ifjú pár részére külön díszes tortát készítettek, amelyet az ifjúasszony kezdett felszeletelni, az első szelet az övé volt és a férjéé, - utána kínálta a vendégeket.

A vacsora végeztével az egyik násznagy felszólította a vendégeket. hogy az ifjúság már szeretne táncolni és kéri azokat a vendégeket, - aki mulatni és szórakozni akar - szíveskedjenek a vendégszobába átmenni. mert ott már várja őket az étellel, itallal megrakott asztal. Megkezdődött a tánc. a zene szólt és ez tartott éjfélig. Ekkor a menyasszony átöltözött menyecske ruhába, fején menyecskésre kötött kendővel kötve. Az ifjú férj tányért vett a kezébe és az első vőfény elkiáltotta magát. hogy eladó a menyasszony. eladó az újasszony, az a vendég aki ajándékot akart adni. sorba ment táncoltatni az újmenyecskét. a pénzt az ifjú férj tányérjába tették. az egyéb ajándékokat a már előre elkészített nagykosárba helyezték el. lepedőt a férj részére tették. a fiatal asszony részére a párnát tették a kosárba, hogy legyen mire feküdni az ifjú párnak, és legyen mivel betakarózni. Mikor az ifjú férj már látta. hogy a vendégek már mind odaadták az ajándékot, akkor a pénzt eltette és a tányért földhözvágta. A mulatság folyt tovább. újra terítettek minden vendég részére, volt ott pecsenye. hurka. kalbász. sült hal, és egyéb finom falatok. jött a finom fehér és vörösbor. na meg a jó konyak. Itt már a szakácsnők is beleavatkoztak a mulatozásba, sokszor a fiatalokon is töltek.

A nagy szakácsmulatozás vége pedig az volt, hogy az asszonyok üresen vitték be az edényeket, jelezve, hogy mindent meettek és megittak. váljon a vendégek egészségére. Az ő munkájuk befejeződött. de a mulatozás folyt tovább. Azok a vendégek. akik már elakartak menni - lassan kezdtek eloszlani, de a többi vendég - akiknek még fene jó kedvük volt. - tovább mulattak világos virradatig.

A lakodalom előtt némely helyen szokásban volt, hogy a vőlegény meghívta barátait legénybúcsúra, főleg olyan helyen ahol a menyasszony nem abban a faluban lakott. Ez már egy kisebb lakodalomnak felelt meg. Ezek a barátok segítettek sátrat készíteni a lakodalmas háznál arra az esetre, ha az idő jó lesz, - akkor az udvaron, sátorban tartják a mulatságot. Itt már mókás dolgok is szoktak történni, a vőlegényt az ágy alá dugták, kalapját pedig az ágyra tették, annak jeléül, hogy ezután már nem ő fogja viselni a kalapot.

Előfordult olyan eset is az újabb időkben, hogy a vegyesházasság esetén az ifjú pár mindkét templomba megesküdött.

NAGYSZOKOLY A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDEJE ALATT ÉS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDEJE UTÁN

A második világháború és az azt követő események teljesen megváltoztatták Nagyszokoly életét. 1944. december 3-án vasárnap délelőtt 1/2 12 órakor, sötét pej lován jött be a faluba Fomád és Szentmárton határ felől az orosz hadsereg futárja. A község háza előtt állt meg mint valami diadalmas hadvezér. Utána jött egy lófogatós kocsi, melyen öt fiatalabb orosz katona hevert. Én éppen azon a részen jártam a falunak. Kérdőzködni akartak. de csak oroszul tudtak. Azonnal izentem a közelben lévő Karnauff Levantioak, aki az I. világháború idejéből itt maradt orosz volt, - hogy jöjjön és beszéljen velük. Kérdezze meg, honnan jönnek és hova mennek, mennyien jönnek? - Elmondták, hogy Berlinbe mennek és igen sokan jönnek. Aznap nem jött más, csak gépkocsisok, azzal

a tervvel, hogy kövesút van Nagyszokolyból Fürged felé, - csalódtak.

Tervük nem valósult meg, mert a kövezés csak térképen volt és van meg ma is.

Ennél fogva, a gépkocsisok a falun kívül belesüllyedtek a sárba. A siófoki kövesútról azért tértek vissza, - először kihagyva Nagyszokolyt, - mert a siófoki híd és a sijuti híd a Sión fel voltak már robbantva. Ezeket a hidakat november 30-án robbantották fel.

A gyalogos és lófogatós katonák Iregszemcsére Tamási irányából jöttek december 3-án nem Nagyszokoly felé jöttek, hanem mentek Iregszemcséből tovább Daránypusztá felé. Azonban az iregi erdőnél, a hegytetőn két légelhárító ágyúval magyar katonák feltartóztatták őket, és kénytelenek voltak az iregi erdő mellett felkanyarodva a békai hegyszőlő felé, a berényi útra menni, az oroszok és a Szokoyagödrön keresztül ereszkedni le a kövesútra, ahol a daránypusztai vasútállomásnál újtukat állta a csendőrség. Ütközet fejlődött ki. Több orosz meghalt. A kapolyi származású állomásvezető - Bata Istvánt is - halálos sérülés érte.

Míg az ütközet tartott, a menekülőknél sikerült Siófok felé jól elhaladni. A légelhárítókat működtető két katonát - akik katonaruhában voltak, - és gépjükkel nem tudtak kimenekülni az orosz katonai gyűrűből - az oroszok elfogták Békában .

A kövesúton Daránypusztá felé kísérték. Daránypusztá és Béka között agyonlőtték mind a kettőt. Civil emberek temették el őket. Sírjuk a feleúton van Béka és Daránypusztá között jobbkéz felől. Ez az esemény december 3-án történt. December 4-én vasárnap még csak az említett gépkocsik érkeztek vissza, melyek Nagyszokolyba a sárban elsüllyedtek, a Fürged felé sáros úton. A gyalogság és a lófogatós kocsik, csak hétfőn délelőttre érkeztek Nagyszokolyba. A siófoki köves útról azért tértek vissza - először kihagyva Nagyszokolyt, mert a Sión levő hidakat Siófokon és Siójúton is már november 30-án felrobbantották. Itt kicserélték lovaikat, kocsijaikat, lószerszámjaikat, elszakadt lábbelieket. Bertalan János szomszédom volt, az idős ember lábáról, a csizmát lehúzták. Édesapámnak mondtam, hogy a szomszédban mi történt, tanácsoltam, hogy húzza le a csizmáit. Lehúzta! Ekkor éppen bejött a szobába egy orosz katona, meglátta a csizmákat, s elvitte. Azt mondta: nincs a lábán semmi, neki kell, mert Berlinbe megy! Édesapám könnyei hullottak ki. Engem hibáztatott, mert ha én le nem húzatom vele a csizmákat az ő lábáról, nem tudta volna az orosz lehúzni.

Édesapám 1945 április 24-én váratlanul, hirtelen meghalt. Csizmákat nem tudtam venni részére, könnyeit nem tudom feledni. Nagy riadalom volt a faluban. A katonák a kisgyermeket nem bántották, - karjaikba vették, a leányokat és a fiatal asszonyokat azonban erőszakosan elszerezték. A faluból amint kifelé haladtak Ozora irányába, - repülőgépek támadták meg őket. Lett öt orosz halott. Megsérült Szabó Imre bácsi háza. Lezuhant egy repülőgép, melynek szárnya az alacsony szállás következtében (lezuhant) megsérült. A pilóta meghalt. A baleset a jelenlegi "Béka" termelőszövetkezet tanya területén történt. Én reggel az én emberemet lovaimmal elküldtem szántani a határba. Azt többször mentem megnézni napközben.

A síró-rívó asszonyok, amint jártam a faluba mondták nekem: bárcsak mindnyájan kimentek volna a határba. Ekkor lovaim, számszámaim megmaradtak, mivel nem voltak a faluban és nem látták őket az oroszok. Beállt az este. Csend lett. Néma csend, reggel, kora reggel eltávozott a hadsereg. Itt maradt Szokolyon, csak egy orosz katona, akiről később kitudódott, azért maradt itt, nem akart kimenni a frontra. Papp Gábor Gyula szérűjében saját forgó-pisztolyával szalmáhozás közben meglötte a ballába ujjá hegyét. Elkezdett jajgatni. Azt fogta a falura, hogy partizánok vannak benne, és azok sebesítették meg. Követelte a tettest. Nem jelentkezett senki. Nem jelentkezhettek, mivel nem volt. Tíz embert fogott össze, hogy azok felelnek: Ifj. Papp Gábor Gyula, idős Nagy Sándor, Ifj. Nagy Sándor, Potó József, Szendi László menekült, Benkő László menekült, Suplicz József, Kiss Magyar József, Lukács Lajos, Viszló Varga Károly, - lettek az áldozat jelöltek. Ezeket az embereket Papp Gábor Gyula udvarában hordta össze és az alsó szomszéd falának állította. Ő maga id. Papp Gábor Gyulával befogatta kocsiba a megmaradt két lovat, párnát helyezett a kocsiba, hogy viteti magát a pincehelyi katonai kórházba. Míg ez a felcselezése történt, a tíz ember a házfal mellett állt. Közben Lukács Lajosné átszaladt a szemben lakó Sz. Papp Józsefhez, a bíróhoz, aki az első világháború idején és utána öt esztendő telt el orosz fogságban. Jól tudott oroszul. - Jöjjön el és beszéljen az oroszokkal. Mentse meg az embereket.

Mikor Sz. Papp József községi bírósági bírósági odaérkezett, azt is azonnal a falhoz állította, - és azon kezdte a fejbélőzéseket. Az első sor lövés után mind állva maradtak, idős Nagy Sándor és Lukács Lajos kivételével. A második sorlövésnél mindnyájan elesetek. Az orosz katona azonnal vitette magát, vágatva a pincehelyi kórházba ...

Nagy sírás-rívás között amint Nagy Sándorné szedte szét a halottakat, nyöszörgést hallott. A fiát és a férjét kereste. A fiát halva találta. A férjét a többi tetem alatt élve. Élt Lukács Lajos is. A holtakat id. Papp Gábor Gyula a pajtába hordta be. Letakarta őket ponyvával. Odamentem, - vérbe fagyva találtam a holtakat. Elmentem innen az életben maradt id. Nagy Sándorhoz, aki elbeszélte az eseményt nekem. Elhatároztuk, hogy kivisszük a holtakat a temetőbe. Felkerestem Bartos Józsefet, aki kilenc évig volt orosz fogságban az első világháború idején és utána.

Jól beszélt oroszul. Megjelentünk az orosz katonai parancsnokságon. Jelentettük az esetet. Megmondtam, hogy én pap vagyok. Nyúlt szemekkel tekintett rám. Felemelt fővel nézett, barátságot mutatott, mikor közöltem vele, hogy egyházi szertartással el akarom temetni a holtakat, helyeslően válaszolt, ők ebbe nem avatkoznak bele, mert ők Berlinbe mennek. Ezek után Nagy Sándor befogta az ökreit a szekérbe és Szarka Elek segítségével felrakták a holtakat koporsó nélkül a szekérré és kivitték őket a temetőbe. Abban állapotunk meg, hogy hazamegyek a palástomért és megyek ki én is a temetőbe.

A temetőbe kivitt holtakat a már megásott sírba helyezték. - Nagy Sándor és Szarka Elek. Én megállapodásunk szerint vártam, közlik velem, hogy kiértek a temetőbe és megyek a szertartás végzésére. Sietve jött Szarka Elek. Ne menjek, ne tartsunk most szertartást, mert hirtelen olyan nagy orosz hadsereg érkezett a faluba, hogy jobbnak látják ezt a temetési szertartást elhalasztani. Így később tartottuk a gyászszertartást a temetőbe. Amikor már helyreállt a béke. Erre az alkalomra a falu végén eltemetett ismeretlen pilótát is koporsóba téve, a kilenc koporsó nélkül közös sírba helyezettek mellé, külön sírba tettük. A sírra a fejfa helyett a repülőgép propellerjét helyeztük és akkor tartottunk gyászszertartást. Az agyonlőtték közül kettő: Szendi László, és Benkő Dezső (a községi főjegyző unokaöccse) vidékről való, menekültek voltak. Az orosz parancsnok közölte velem, hogy a jövőben ha nem lesz lófogatunk és koporsó a halottak részére, jelentsem és ő gondoskodik lovakról és koporsókról. Az orosz katonáról kitűdődött, hogy szőkevény, visszahozták a pincehelyi kórházból Nagyszokolyba, és a községháza előtt föbelőtték. Agyonlőtték ez alkalommal egy másik orosz is, aki nőket zavart.

Egész április közepéig állandóan voltak itt Nagyszokolyban orosz katonák. Nálam a lelkész lakon egy alkalommal kórházat is rendeztek be. Szemben Szántó Jánoséknál kórházi konyhát. 1945. január 25-én sok menekült jött Nagyszokolyba: Siófokról, Kilitiről, Jutról, Ádándról, Felsőnyékről, Enyingről, Mezőkomáromból, Hidvégről. Bakó Béla hidvégi református lelkész magával hozta hozzám a balatonfőkajári lebombázott Református Szeretetház életben maradt öt gyermekét is: Nagy Sándort, Dein Györgyöt, Ács Tihamért, Séllei Károlyt és Séllei Jánost, azzal a kéréssel, helyezzem el őket rövid időre. Este érkeztek ezek a menekültek. Sötét volt már, de tudtam, hogy menekültek érkeznek, mentem elibük az utcán. Bakó Béla éppen a falu közepén járt az öt gyermekkel és a sötétben hangosan kiáltotta: "mondja meg nekem valaki, hogy merre vana Papp Gyula református lelkész lakása?" - Itt vagyok Béla bátyám, itt állok a templom mellett, - felismertem hangjáról. Közeledtünk egymáshoz a sötétben. Akkor közölte velem az előbb említett kérést és azonnal megjegyeztem hogy ebből a rövid időből esztendőik is lehetnek. Bakó Bélával jött Bakó Lajos balatonfőkajári lelkész özvegye is, akinek a férje menekülés közben hamarosan összeroskadt és Lepsényben meghalt.

A német nyelv segítségével értettük meg egymást és ezen keresztül közösen iparkodtunk én orosz, ők meg magyar szavakat megtanulni. Feltűnt nekik, hogy az ő egyházi szertartásuk különbözik a magyar református egyházétól. Általában megbecsültek azért, mert nem félttem tőlük. Megtörtént az is, hogy mikor már előzőleg! Nagyszokolyban járt orosz tiszt, ismét Nagyszokolyba jött, akkor egyenesen hozzám tért be. A lovait az istállóba bekötötte a szolgálójával, bekötés után kulcsot kért tőlem a szolgálja, hogy bezárja őket, mert az oroszok el találják lopni. Többször cseréltek gazdát a Sió bal partján lévő községek, mert volt úgy, hogy sikerült az oroszoknak átmenni a Sió és ismét visszaszorították őket a magyarok és a németek, majd újra átmentek.

Ezt nevezték a front himbálódzásának. Gazdát cseréltek a faluk. A lakosokat, hogy nyugodtan legyenek, otthonaikból olyan községekbe telepítették, ahol a háborús hadi támogatásuktól remélhetőleg védve lettek. Egy alkalommal a Galapéri kútig nyomultak le a Sió bal partjáról. Annyira szorították vissza az oroszokat a németek és a magyarok, hogy itt a Galapéri kútnál is volt ütközet.

A nálam tartózkodó és a pap lakban lévő könnyű sebesült katonákat is számították már távolabb vinni a hadszíntérről és a tiszt aki, ezt rendezte, megnézte a pincémet, hogyha én nem megyek és itt maradok, ott védett helyzetben lehetek. ne mivel a hadihelyzet nem vált súlyosabbá, Nagyszokoly nem lett kiűritve. Én felkészültem arra is, hogy menekülés alkalmával, mit viszek magammal? Legelsősorban kötelességemnek tartottam teljes mértékben biztonságban tartani az egyház anyakönyveit, amelyekben 1720 július 16-tól kezdve vannak feljegyezve a népmozgalmi adatok. Ezeket a könyveket rekamiémba rejtettem el, amit menekülés alkalmával lófogatós kocsimra fel tudtunk volna helyezni és vittem volna magammal a menekülés útján. Ugyanis az oroszok vitték el lovaimat kezdetben, de később vigyáztak arra, hogy nekem megmaradjanak a lovaim. Így két ló állt kocsistól állandóan rendelkezésemre.

Az orosz hadsereg lövedékeket helyezett el részben az iregszemcsei kastély kertben, részben pedig a nagyszokolyi Református temetőben. Úgy az iregszemcsei kastély kerti fák, mint a nagyszokolyi temetőben levő sok akácfa, erdőnek bizonyultak a védelem szempontjából. Az iregszemcsei kastély kertből a lövedékeket 1944 december 13-án kezdték tovább szállítani és folytatólag december 17-én 300 ökor fogattal indították útnak Tamási, Pincehely irányába Gárdonyba a Velencei tó mellé. A 300 pár ökorfogatos vezetésével Vineze Papp József nagyszokolyi lakos lett megbízva. Az ökorfogatokból 170 pár nagyszokolyi, a többi iregszemcsei és

tengődi lakosoké volt. A fogatokkal nem éppen a gazdáik mentek, hanem a megbízottaik. A fogatok közül útközben több ökrös lesántult. A rakományt vagy a többi fogatra osztották el vagy ott hagyták. Karácsonyra érkeztek az éppen maradt fogatok Gárdonyba. Kevés fogat került haza úgy ahogyan elment. Volt olyan tulajdonos hogy kocsija is ökrei is odavesztek. Gyalog jöttek haza. Némelyik hamarabb, némelyik később. Nagy viták is lettek az elhagyott ökrök miatt. A megbízottakat felelősségre vonták, hova lettek az ökrök? Volt aki a lesántult ökrei helyett elhozta annak a gazdának az ökreit, aki útközben otthagya ökreit is a rakománnyal együtt. Volt olyan is, aki Gárdonyba való érkezés előtt hímondónak kötelessége teljesítése nélkül - előbb ért haza. Volt olyan is, aki a szekerét rakománnyal együtt hagyta ott és útközben lesántult ökreivel árkon-bokron keresztül hazajött.

A nagyszokolyi Református temetőbe elhelyezett lövedékeket maguk az oroszok szállították el 1945 április első napjaiban. A nálam lévő orosz katonák tisztjétől kérdeztem: "nézze, csak szállítják a lövedékeket a temetőből, de hova?" Nagyon figyelte rá, nézte erősen a szállítást. Gondokodóba esett. Ez az elszállítás virágvasárnap előtt egy-két nappal volt. Virágvasárnap előtti éjszakán rettenetesen nagy puffanás történt, szobám ajtaja bevágódott. Fölríadtam. Abban a pillanatban Laky Sándor a hozzám menekült, nálam tartózkodó, felsőnyéki lelkipásztor öltözetesen rohant be hozzám és kérdezte, mi volt ez? Hirtelen nem tudtam megmondani. Azonnal felöltözöktem. Bementem a szüleim szobájába, hogy meglássam nem történt-e bajuk. Megrettentek ők is, de hála Istennek bajuk nem let.

A juti lelkész aki családjával együtt szintén nálam lakott, később jött elő. Közben én kimentem a temető felé a kertbe, a sötétségbe, nem láttam semmit. A felső szomszédom a Gulyás Lajos megszólított. Beszédbe elegyedtünk. Megállapítottuk, hogy bizonyosan bombát dobtak le. Abbahagytuk a nyomozást, lefeküdtünk. Virágvasárnap reggel tisztázódott minden. Tényleg bombát dobtak le. Az alsó szomszédom, Bertalan János udvarában lévő trágyadombra esett a bomba. Kocsiját szétvágta, darabokra törte, atrágyarakást karikára szétszórta. Pajtája oldala trágyagombócokka! volt telerakva. A Református paplak végfalát a folyosó szélén meghasította a légnomás. A belső soron a paplak irányába lévő házak utcafelé néző összes ablakai betörték. Ezek a lakosok jöttek elsőnek hozzánk kérdezősködni, hogy mi történt. Megállapítottuk a tényállást. Szakértők véleménye szerint biztos, hogy valami orosz ellenes repülőgépről szándékoztak a temetőben lévő lövedékeket felrobbantani. ne elkéstek, sőt a helyet sem találták meg. Mert a bomba nem a temetőben esett le, hanem a temető kapu bejáratával szemben lévő kertbe. Ezt követően azt a katonai beteg osztályt, akik nálam voltak elhelyezve - mint könnyű sérültek - arcukon, kezükön, lábukon volt imitt-amott egy kis sérülés, - azonnal továbbszállították. Ugy tűnt fel, hogy többen már nem is fognak jönni.

Csalódtunk. Jött egy újabb, számításunkon felül. Nagyládákat hoztak. Behelyezkedtek a lakásomban. Minden szobából iparkodtak kiszorítani bennünket. Még magam is kénytelen voltam a konyhába elhelyezkedni. Az állították, hogy kórházat rendeznek be. A szekrényekben ruháim voltak. Azokat ajtajukkal felfelé fordították. Azt mondták, így jó lesz, nem lesz semmi baj, sérülteket fogunk hozni. Nem sejtettem, hogy rablóbandával van dolgom. Reggelre azonban amikor szétnéztem a lakásban, egy láda sem volt látható. Megmozdítottam a szekrényemet. Könnyű volt. Kinyitottam az ajtaját, ruháim nem voltak benne. Azonnal tisztába lettem az ügygel, hogy ezek a vendégek vitték el a ruháimat. A nálam lakó menekültek meghallották méltatlankodó szavaimat. A juti papné, hamarosan eltűnt téli nagykabátja és egyéb eltűnt ruhái után sóhajtozott és siránkozott. Egy teherautó volt az udvaromban. Megmondtam nekik, addig nem mennek ki, amíg a ruháim vissza nem adják. Nagykést fogtam a kezembe hogy elvágom autójuk gumiját. Visszatolatták az autót a belső udvarba. Én a Bartos József tomácsot előhívtam, és azonnal elküldtem a katonai parancsnokságra, a helyzet jelentése végett. Közben az oroszok az udvaromban lévő kacsákat és tyúkokat lövöldözték. Az Édesanyámnak, aki tudott velük beszélni, hosszú hajamra és szakállamra hivatkozva azt mondták, hogy veszedelmes ember vagyok. Az a másik bátyuska, (pap) aki csak pipált és nem szól semmit, ez a Szatmári Albert, a juti lelkész, - az jó ember. Nem törődött a felesége siránkozásával. Addig vitatkoztam az oroszokkal, míg végre az autójukat felnyitották. A ládáikból ruháim egy részét és a juti papné télikabátját visszaadták. A többi ruhára vonatkozóan azt mondták, hogy azokat egy orosz katona ellopta tőlük. A katonai parancsnok azt ígérte Bartos József tolmácsnak, hogy fekete ruháim szürke szövetet tudnak majd eladni. de még ezt eddig nem kaptam meg.

NAGYSZOKOLY A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN

Földosztás, beszolgátatás, kulák világ, mezőgazdasági szövetkezetek

A Nagyszokolyra menekültek április 12-én kezdtek visszaköltözni falvaikba.

Szép napos idők lettek. Rend és nyugalom állt be. Jöttek haza a katonák - szervezkedtek. Állították össze a fogatokat. Összefogtak, hogy mennél könnyebb legyen a munka. - Egymásnak segítettek. Újra kezdődött minden. Az emberek kezdték megbecsülni, megszeretni egymást. Ez a második világháború lehangolt csendes békével

fejeződött be, nem forradalommal, mint az első.

Nagy lelkesedés. Eget, földet betöltő rivalgás. Itt a béke, itt a szabadság. Kezdjük a munkát. A fómádi gazdaság földjeiből igényelhetek a nagyszokolyiak. A Tamási felé vezető út mellett a nagyszokolyi határ szomszédságában. Voltak olyanok akik igényeltek földet, de voltak olyanok is, akiknek nem kellett. Megmaradtak továbbra is cselédnek régi gazdáiknál. Akik földet kaptak azonnal iparkodtak fogatot szerezni, gazdasági felszerésekkel együtt. Ami nagy nehézségbe ütközött. Sok kocsi tönkrement a háborúban. Sok ló pusztult el a harcokban. de azért nagynehezen összeállították darabokból a kocsikat és szerszámokat. Rissz-rossz lovakat tudtak csak szerezni. Ezeket abrakolták, felerősítették. Teheneiket fogták be járomba. Fialat tinókat szereztek. Ezek az új gazdák: fogast, boronát, vetőgépet, hengert és mindenféle gazdasági felszerelést voltak kénytelenek szerezni. Némely dolgot bizony, nagy áldozatok árán. Reménykedtek. dolgoztak a jövőért, kisebb és nagyobb parasztok egyaránt.

Az 1946. évi augusztus 20-án megtartott alkotmány ünnepélyen a községben megszervezett öt párt: Kommunista, Szociáldemokrata, Kisgazda, Paraszt és a Polgári demokrata párt közösen ünnepelte meg egyben az "Új kenyér" ünnepét. A hősök szobránál asztalra helyezett új kenyeret, beszéd megtartása közben, - az öt párt nevében - én szegtem meg.

Én arra gondoltam, hogy Fornádon a törökök által elpusztított régi falu helyére egy új falut lehetne létesíteni. A földhöz jutott gazdák között voltak olyanok is, akik nem nagyon szerettek dolgozni, és messzinek találták a fornádi testületre való kijárást, az egyik. éppen Vörös István földosztó és az én jelenlétemben azt mondta: messze van ide Fornád", - bár a nagyszokolyi határ mellett van. "Megfelelőbb lett volna elvenni a nagyszokolyi gazdáktól a földeket, és azokat osztani ki a részünkre." Ez az egyén elment. Ketten maradtunk Vörös Istvánnal. Ő jó nagyot kacagott. "Azt hiszi a tiszteletes úr, hogy megmarad ezeknek az embereknek kezén a föld, amit kaptak? "Vörös István jól szól. A földosztás ideje előtt és ideje alatt az volt a híresztelés "Nem kell mostmár adót fizetni, nem jönnek a végrehajtók." Így hozzálatott a földhöz juttatott nép is a munkához, különösen jól jártak azok akik az 1944 őszén már a Gazdaság által búzával és rozssal bevetett föld-részeket kapták. és a magtárakból hordhattak búzát a saját szükségleteikre. Ezekről úgy beszéltek. hogy egy évben "kétszer" arattak.

Azonban megváltozott a helyzet. Fizetni ismét az adót, jegyezni a békekölcsönöket, fogadni a foglalókat, a végrehajtókat, utánuk a tranzferálókat. A lefoglalt tárgyak, bútorok, tehének, disznók elszállítóit. Ez már nem tetszett sok új gazdának. Gondolkodóba ejtették a kis és nagyparasztot. A szegényesebb és gazdagabb parasztot egyaránt. Azt is, aki most kapott földet, azt is aki régebben szerezte vagy apaitól örökölte.

Elvesztettük a háborút, a második világháborút is. A határainkon kívül és belül romok voltak. Mindent fel kell építeni. A károkat jóvá tenni. Ezt a bőrünk alól is elő kell szedni. Munkában, adóban, gabonában, állatokban egyaránt elő kell teremteni.

Termés és beszolgáltatás

Beszolgáltatások időszaka köszöntött be: gabonaterményekből, állatokból, szarvasmarha, sertés, birka, baromfi, hízva és soványan, bor és tojás, takarmány mind sorra került. A föld egyharmadát minden gazda köteles volt évenként bevetni búzával. A terményből a cséplőrészen kívül megtarthatta a vetőmagot, és a fejadagot, ami felnőtteknek 240 kg. gyermeknek 120 kg volt. A többit megnevezett helyre be kellett szállítani. A hús, zsír (tehát állat) és egyéb beszolgáltatási dolgokra ha nem volt elég raktár, akkor igénybe vették a szobákat. Egy alkalommal nálam - távollétemben - engedélyem nélkül felnyitották a hivatalos helyiségeket, a lelkési hivatal irodáját, az irattárt tartalmazó szekrényeket, kitétték a folyosóra, és kölest raktároztak az irodába. A padlásra pedig napraforgót, tettek. A beadási kötelezettség tervutasításos volt. Ez azt jelentette, hogy meghatározott összeg ki volt vetve a nem tudom olvasni.

A szerződéses területek mentesítve lettek. A beadási kötelezettség részemre: 18 kat. hold és 1,018 négyszögöl javadalmi terület esetében szerződéses növénytermeltem tíz kat. hold területen:

bokorbab volt 2 kat. hold mentesített ter 4 kat. hold

szőszösbükköny 2 kat. hold mentesített ter. 2 kat. h. 800 négysz.

szójaborsó 2 k. hold mentesített ter. 2 kat. h.

bíborhere 3 k. hold mentesített ter. 3 kat. h.

lencse 800 négyszögöl mentesített ter. 3 kat. h.

Tehát a 18 kb 1.018 négyszögöl javadalmi földterületem után 5.014 kg búza beadási kötelezettségem volt. Ez felbontva egyéb terményekre is, beadásom terményekből: 2.294 kg. kenyérgabona 574 kg. takarmány gabona 1.665 kg kukorica, 463 kg napraforgó, 648 kg burgonya.

Húsbeadás: 18 kat. h. 1.018 négyszögöl terület után 305 kg hős.

A 10 kat. hold szerződéses növényterület, illetve 12 kb. mentesített terület után kedvezmény 165 kg., marad 140 kg. húsbeadási kötelezettség. Ezt felbontva cikkekre lett: hízott sertés 85 kg hízott baromfi 5 kg tyúkfélé 8 kg tojás

13 kg vágómarha 84 kg HIÁNY

Nem számított, hogy már az illető eleget tett, annak oda kellett adni, annak ellenébe akinek nem volt, de annak bármiáron meg kellett venni a kivett mennyiséget. Általában a nagyobb gazdák a nagyobb beadási összeg rendezésére a kisebb földdel rendelkező gazdákotí szereztek be, mivel azoknak aránylag kisebb volt a beadási kötelezettségük. Ezek viszont jóval magasabb áron adták el az áruikat, így fedezve az ő beadásukat is. Ez volt az idő, amikor az emberek a felebaráti szeretet magaslatáról - kezdtek mindig alacsonyabb szintre süllyedni, és egymás rossz indulatú mentségére lettek, Egymást bevádolták, terményében rejtegetés címén. Ha valaki nem tudott eleget tenni kötelezettségének, azt büntették, de még le is zárták, vagy munkára vitték el.

Ha a vármegye területén nem tudtak eleget tenni, úgy akkor a hiány kielégítésére vitték a másik vármegye-járás-vagy községből. Tőlem elhajtottak kettő szép fiatal tehenet, nem törődve azzal, hogy kislányaim részére majd tejet biztosítani, nem törődve azzal, hogy kislányaim részére ez nagyon fontos lett volna, ezt márnem a helybeni hatóságok intézték, hanem vidékről jöttek, sőt még Budapestről is voltak kirendelve, ez már kényszer intézkedések voltak, ami nagy elkeseredést okozott a lakosság körében.

Meg kell még emlékezni a koporsóról: Volt egy nagy diófa a kertemben, ami terméketlen volt és ezt kivettem, hogy ne foglalja a helyet hiába, ültettem helyette 4 darab almafát. Ezen ágaktól megtisztított fán szokott nyáridőben Édesanyám üldögdélni és egyszer arra kért engemet, hogy "Édesfiam ebből a fából csináltass nékem koporsót. Erre később sor is került. Egy gyerekkori barátom nagyszokolyi Viszló Károly - aki kettő évvel volt fiatalabb mint én - mikor én Siófokon - a kétévi teológiai tanulmányaim után a külsősomogyi Református Egyházmegye segédlelkésze lettem, Vince Elek esperes mellett, - kinek a székhelye Balatonkiliti volt, de Siófok - mint leányegyház tartozott Balatonkilitihez. Viszló Károly pedig Siófokon asztalos ipari tanuló tanítványom lett. Ezek után útjaink ismét elváltak.

A koporsót nagyon szép kivitelben elkészítette. Először a lakásban lett elhelyezve: egy üres szobában, majd később a padlásra kellett felvinni, mert a lakásra szükség volt a család szaporodása végett. A letéglázott padlásra a koporsó szépen lett elhelyezve, hogy meg ne szúhosodjon, - bűzát öntöttem bele, letakartam egy terítővel, és a fedelet is rátettem, de ezt is letakartam, hogy a por ne lepje.

Nem sok időre Budapestre jöttek a rekvirálók, először az jött, aki az adót vizsgálta, aki hozzám is bejött, kérdeztem tőle, hogy hovaaló? újra kérdeztem, hogy honnan, - Ő azt mondta, hogy "messziről jöttem" mondtam, hogyhát mondja meg, hogy honnan - erre azt válaszolta, hogy Budapestről, erre én azt vá1aszoltam, hogy én is onnan jöttem - nincs az messze, én is pesti vagyok. Utána a nagyszokolyi református paplakás padlására mentünk fel, a lépcső erős gerendából volt készítve, olyan szélességben, hogy három ember is elfért egymás mellett. Mikor felértünk a padlásra - szétnézett, amint mentünk előre, elérkeztünk a koporsóhoz, feltűnt neki, hogy le van takarva valami, megkérdezte, hogy mi van itt? mondtam, hogy egy koporsó, erre megdermedt arccal nézett rám! Kérdő szemekkel nézett újra reám és kérdezte - mi van benne? Bátran mondta, hogy búza, nem akarta elhinni megnézem monddta. Levettem a takarót, újra hallgatólag tekintett rám, nézett engem is és a koporsót is. Azt mondtam, hogy vegyük le a tetejét. Nem akarta elhinni, hogy búza van benne, azt mondtam fogjuk meg mindkét végét és vegyük le a tetejét, akkor látta, hogy igazat mondtam, én figyeltem Őt, olyan tekintettel nézett a koporsóra, - némán és csendben, mintha halott lett volna benne.

Végre megtörte a csendet és azt mondta - menjünk le. Erre azt mondtam, hogy legalább a tetőt tegyük fel, közben megindult lefelé, visszanézett és nem segítette feltenni, csak annyit mondott, - hagyjuk így. Lementünk a padlásról és elbúcsúzott.

NAGYSZOKOLY JELENLEGI LAKOSAI REFORMÁTUS HÍVŐK

Rákóczi út:

Béres József tanár, özv. Fenyvesi Jánosné, Kovács István és neje, Ódor Géza neje és leánya, O. Pap László és neje, Tamás József, Takács Sándorné, ö. Magyar Gyuláné, Simon Józsefné, Kocsis Károlyné, Lénárd Miklós és neje, Baksa Jenő és neje, ö. Tihanyi Ferencné, Mihalik Lajosné, és neje + 3 gyermeke.

Batthyányi u.:

Kozma István és neje, Csörgő István, ö. Holenár Józsefné, ö. Major Alajosné, Csenklei József.

Thököly u.

id. Pap Józsefné, ifj. Pap Istvánné, Mosberger Sándor és neje, ö. Varga Ferencné, ifj. Kovács Gyula.

Kisfaludy u.

Kovács Gyula és neje, id. Lénárd Géza és neje, ifj. Lénárd Géza, Mosberger István, id. Györke Sándor, Szücs József, Wald Imre és neje, ö. Baksáné, Fejes Lajos, ö. Ratkainé és 3 gyermeke.

Csokonai u.

O. Pap Ferenc, ifj. Györke Sándor és 3 gyermeke, ö. Balassa Lajosné, Fejes Sándor és neje, Dávid Sándor és neje, ö. Papp Józsefné, Papp Józsefné és neje, Papp László és neje.

Damjanich u.

Pap József és neje, Kiss József és neje, Csörgő József, Lénárd Béla, Eszes Istvánné, Kiss János és neje + 3 fia. Petőfi u.

Tóth Gyula, Lénárd Lajos és neje, Szabó Emil és neje, Papp Lajos, Wald Péter és neje és leánya, Egyed Jánosné, Szücs István, Fejes Józsefné, Fejes József és neje és leánya, Somogyi Józsefné, ö. Györke Sándorné, Iliyész Istvánné, Ö. Kajdi Józsefné, és fia.

Zrinyi u.

ö. Lukács Gyuláné, Tóth Ádám és neje + leánya és fia, Potó József és neje, Kozián István és neje + gyerek.

Hunyadi u.

Kuli Károlyné, Vörösmarty Lajos, Peczkó Ferencné és leánya, fia, id. Molnár Géza, Szednay János, Gulyás István és neje, Sütő László és neje + gyerek, Balassa Árpád, ö. Dohos Károlyné, Nagy Károlyné, Pleck Sándor és neje, Tóth Dezső és neje és leánya.

Deák F. u.

ö. Viszló Lajosné, Mócker József, Kisbéri Péterné, Eke Lajos és neje, Ö. Mihók Józsefné és fia, Ö. Nagy Lajosné, Kiss Ferencné és 3 gyermeke.

Széchenyi u.

ifj. Molnár Géza és fia, Ö. Papp Zoltánné, Eszes István és neje, fia és leánya, Ö.

Fejes Jánosné, Fejes János és fia, Ö. Gulyás Péterné, Vizlő Károly és neje, fia, Dávid Sándor, Nagy Ödön és neje, Németh Istvánné, Szabó József, Gruber Jánosné, Vizlő István és gyermek, Sütő Ferenc és testvére, Macher János és neje, + gyermeke, Papp Lászlóné, Molnár Józsefné, Molnár József és fia, Kiss Béláné.

Dózsa György u.

ö. Farkas Györgyné, Farkas György leánya, Kovács Gyula és neje, Szemesi Jenő és neje és édesanyja, Pilisi Lajos és neje, Sipos Józsefné, Szabados Géza és neje, fia.

Vas Gereben u.

Elekes Józsefné és fia, Fejes István és neje + 3 leánya, Jakab János, Torus János fia és neje.

Ady Endre u.

ö. Papp János és neje, Szabó László és neje + gyermeke, Bazser János és neje, Szabó Ferenc, Szabó László.

Árpád u.

Rigó Lajos és neje és leánya, ö. Foki Jánosné, Takács Árpád, Takács János, Horváth Jánosné, ö. Wittmann Jánosné, ö. Ágh Jánosné, Ágh János és neje, Ágh Árpád, Wittmann Gyula.

Bezerédi u.

Ö. Dénes Pálné, Szabó Ferenc és neje + 4 gyermeke, Szarka Istvánné, ifj. Huszka András, Foki Sándor és neje + 3 leánya.

Tomsich u.

Macher Istvánné + 4 gyermek, Varjas Lajos és neje, Takács Ferenc, ö. Orbán Józsefné, id. Nagy Sándor és fia, László, ifj. Nagy Sándor és neje + 3 gyermeke, Bartos Béla és neje + 3 gyermek, 1 unoka, Kajdi István, Pezkó Zoltán, Tóth Ferencné, Mészáros Gyuláné, Bakonyi Lajos és neje + fia.

Kossuth u.

Horváth György, Sári Erzsébet, ö. Juhász Jánosné, id. ö. Gulyás Lajosné, ifj. ö.

Gulyás Lajosné, Eke Gyula, Dávid József, Mezei Lajosné, Tamás János és neje, ö. Juhász Tiborné.

id. Papp Géza, új. Papp Géza, id. Nagy Árpád, új. Nagy Árpád, Gulyás István és neje, fia, Ábrahám Géza Kovács és neje, Papp Ferenc.

RÓMAI KATOLIKUS HIVŐK

Rákóczi u.

Béres Józsefné, Fehér Jenő leánya és unokája, Tamás Józsefné és 5 gyermek, Takács Sándorné, ö. Molnár Balázné, Galambos Ferenc és neje, Szabó István és neje, Szabó István és neje, ö. Győri Györgyné, Kocsis Károly, Tóth Sándorné, ö. Varga Imréné, Varga Imre fia, Varga Jánosné, Kiss József és neje + 4 gyerek, id. Oszkó József és neje, új. Oszkó József és neje + 3 gyerek, Klein József és neje, Mihalik Lajos, ö. Fekete Jánosné, ö. Gulyás Gyuláné, Apáthi és neje + 3 gyerek.

Batthyányi u.

ö. Tóth Károlyné, &öcs József és neje, Markovics Béla és neje + 2 leánya, veje és unoka, Orsós Imre, id. Fekete Ferenc és neje, új. Fekete Ferenc és neje, Németh József és neje, P. Szabó János, Csöglei Józsefné, Nagy Sándor és neje + 5 gyerek, új. Fazekas István, Riba Béla és neje, Orsós József és neje + 1 gyermek, Somogyi

Jánosné, Desi János és neje + fia, ö. Somogyi Józsefné, új. Fekete Ferenc és neje, id. Holenár József, új. Holenár József.

Thököly u.

Radovics Mihály, Benedek István és neje, Ötvös József és neje + leánya, Wirth Gáspár és neje, ö. Agoston Józsefné, Agoston Mariska, Agoston János, Kovács Gyula és neje, 2 leánya, ö. Németh Józsefné, Németh Imre. Kisfaludy u.

ö. Adonis Ferencné, ö. Szőke Józsefné, ö. Horváth Sándorné, ö. Kocsis Józsefné, ö. Kun Lászlóné, Eszes Gyuláné, Papp Gyula, id. Györke Sándorné.

Csokonai u.

ö. Benedek Istvánné, O. Papp Ferencné, új. Györke Sándorné, Herincs István, Kovács György, Somogyi Uszló, Somogyi Julianna, Gruber István és neje + 2 gyermek, Szabó Jenő és neje, Farkas Imre, ö. Kovács Istvánné.

Damjanich u.

ö. Szabó Józsefné, Zuhai József és neje + 2 gyermek, id. Süveggyártó János és neje, id. Kovács . Lajos és neje, Szabó Sándor és neje, id. Somogyi János és neje, Csörgő Józsefné, Csanádi Jánosné, Somogyi Ferenc és neje, Fazekas János és neje.

Petőfi u.

ö. Baska Ferencné, Tóth Gyuláné, ö. Tóllősi Imréné, ö. Nagy Sándorné, Fejes Gézánné, Szabó Gyuláné, Kiss Uszló és 2 gyermek, új. Pap Károly és neje, id. Pap Károly és neje, id. Pap Lajosné, Nyári Istvánné, Wald Péter, Egyed Jánosné, Szücs István + 5 gyermek, Somogyi József, Tóth Rudolf és neje + 2 fiú, Gimesi Uszló és 2 fiú.

Zrinyi u.

Molnár József és neje, Csörgő Jenőné, ö. Karasz Józsefné, Hutvanger Lajos, Németh Rózsa, Kugler és neje 1 fia, Mohai István és neje, Titk Imre és neje + 3 gyermek, ö. Mészáros Istvánné, ö. Balog Jánosné, Kozián István.

Deák F. u.

Pap Ferenc és neje, Teszler Ferenc, Takács Jánosné, Tóth István és neje + 1 leány, Patózkai Lajos és neje + 1 gyermek, Adonics Ferencné és gyermek, Kovács Ferenc és 3 gyermek, Kovács Ferenc és neje, Kiss József és neje, Kiss László, Pajor József, Kiss Ferenc és Csuka Adrienn, ö. Vörösmarty Józsefné.

Hunyadi u.3

Sipos Ferenc és neje, Sipos Sándor és neje, Sipos Sándor, Sipos Miklós, ö. Sebők Gézánné, ö. Szabó Istvánné, Peczkó Ferenc, csanak Ethel, Fodor György és neje + 2 gyerek, Balassa Árpádné, Nagy Károly, ö. Tóth Lajosné, új. Molnár Gézánné + lányuk Edith, Zrinyi Miklós és neje, Balog Jánosné, Balog István, Balog Károly, Balog Anna és fia, id. Terbe Sándor és neje, új. Terbe Béla és neje + 1 gyermek, Mészáros Istvánné, ö. Eke Lajosné.

Széchenyi u.

A. Németh István, Németh János és neje, Sipos Gyula, Gruber János, Szabó Józsefné, Viszla Istvánné, Kelemen Sándor és neje + leánya, Sütő Ferencné, Molnár József, Kiss Béla, Csunák István, ö. Dávid Józsefné.

Vas Gereben u.

Elekes József, Horváth Sándor és neje, Bognár Géza és neje, ö. Szalay Józsefné, id. Bors István és neje, új.

Bors István, Bors Bálint, Jakab Jánosné, Németh József.

Dózsa György u.

G. Németh István és neje, ö. Komáromi Imréné, Szabó László és neje + 2 gyermek, Sipos József, Németh István és neje + fia, Gruber István + 3 fia és neje.

Ady Endre u.

Ludwig József és neje + leánya, id. Ludwig Ferenc és neje, új. Ludwig Ferenc és neje + 2 gyermeke, ö. Pap Jánosné, Szabó János és neje + 2 gyermek, Mihalik Károly, Kusák Jánosné.

Árpád u.

Zsigor Ferenc + 2 gyermek, Szabó Jánosné + leánya, Szita Ferenc és neje, Csanádiné + 2 gyermek, id. Pezkó Ferenc és neje, ö. Szakálos Jánosné, Pezkó János, id. Schneider János + 2 gyermek, új. Schneider János, Horváth János, Wittmann Gyuláné, ö. Györke Jánosné, ö. Kissné.

Táncsics u.

ö. Takács Pálné. Ö. Horváth Imréné. Kustán József + 2 gyermek, id. Fekete István és neje. Takács Ferencné. id. Fekete József és neje. ifj. Fekete József. ö. Kajdi Gézánné, Pap József és neje + leánya. Mészáros Gyula.

Mészáros András és neje. Várady József és neje. ö. Barkó Józsefné. Nagy Sándorné. Kajdi Istvánné. Varga István és neje. Zselembér Jánosné.

Bezerédi u.

Illés György és neje. Csöglei Gyula és neje. ö. Apáthy Józsefné, Németh József és neje + 2 gyermek. Kiss Béla. Fekete Sándor és neje. ö. Óvári Jánosné. Szabó Ferenc és neje + 5 gyermek. ö. Kovács Sándorné. Beki Pál és

neje.

Kossuth u.

Vizlő Józsefné + 2 gyermek, Pap Gézáné és leánya. G. Németh István + 3 gyermek, ifj. Győglei István + 2 gyermek, ö. Fucián Józsefné. ö. Csibrákiné.

ÁGOSTAI EVANGÉLIKUSOK:

Bóty Györgyné. Kovács Józsefné. id. Kovács József. Apáti József. Apáti Józsefné. Maczkó Gyula. Maczkó István. Pojór József. Pojór Józsefné. Frizenhán Lászlóné. Nagy Ferencné. Kovács Kálmánné. Varga Imréné. Kovács Gyuláné. Pleck Sándor. Tóth De7SŐ. Tóth De7SŐné. Tóth Anikó. Fejes Jánosné. Nyári István. Bognár Józsefné. id. Nyári Istvánné. Kovács Gyuláné. Molnár Sándor. Tóth Ferenc. Nagy Árpádné. Bognár Lajosné. Fejes Lászlóné. Pap Józsefné. Balogh Istvánné. Kovács Imre. Proksa Jánosné.

KERESZTNEVEK

Nagyszokoly alapításáról az ősi Anyakönyv a következő szavakkal emlékezik meg: "1720. július 16-án szálltuk meg ezen helységet. Herceg Esterhazy pusztáját. azaz: földjét. melynek megszabadítója volt: Szabados Papp Sámuel. Elsőnek kereszteltük 1720. augusztus 20-án: Papp Sámuel fiacskáját: Sámuelt."

Az első kereszteléstől szerepelnek továbbra is: Sámuel. István. János. József.

Péter. Sándor. Ferenc - nevek. - Mihály is - ezek a legnépszerűbbek.

A LEGNÉPSZERŰBB LEÁNYNEVEK:

Julianna. Erzsébet. Katalin. Sára. Zsuzsanna. Éva. E nevek közül. a továbbra is szerepelnek a régiek - tehát a konzervatív névválasztás lényegében megmaradt de azért belép néha egy-egy modernebb. idegennek ható keresztnév is.

FÉRFI NEVEK

A több mint egynegyed évezred folyamán a János, mintegy ezer alkalommal. az István ugyancsak ezer alkalommal szerepel a születési anyakönyvben közepes értékűként. viszont a Gyula 120. a László 50 alkalommal olvasható. csak 1-2 alkalommal szerepelnek a következő nevek: Ernő. Kálmán. Rezső. Aladár. Balázs. Dávid. Csaba. sőt még az Edvárd. Elemér. Karuly. Barnabás.

A REFORMÁTUS LEÁNYNEVEK GYAKORISÁGÁNAK KÉRDÉSEI

8A mintegy negyedévezredre visszatekintve a leggyakoribb leánynevek a református anyakönyvekben: Erzsébet. Sára kb. 950. Éva: 599. Zsuzsánnak: 375. Julianna: 307 alkalommal. Közepes számban fordulnak elő: Eszter: 107. Rózsa: 93. Ida:

78. Lidia: 83. Irén: 39. nona: 347. Margit: 21 alkalommal.

AZ ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS VALLÁS ANYAKÖNYVEI ALAPJÁN:

Minden időszakban előfordul a Ferenc. István. János. József. Sándor név. A legnépszerűbb férfi nevek: István. József. Mihály. Ferenc. és a János. A János mmtegy 225-ször. az István 1 93-szor. a József: 187-szer. a Mihály 87-szer. a Ferenc 59-szer. a Sándor 43-szor szerepel. Ritkábban fordulnak elő: Géza 7-szer. Márton: 9-szer. Kálmán: 5-ször. Dezső egyszer. Jónás egyszer. Zakar: 1-szer.

AZ ÁGOSTAI EVANGÉLIKUS LEÁNYNEVEK KÖZÜL A TÖBBSÉG:

Erzsébet: 131. Zsuzsanna: 95. Katalin: 73. Julianna: 69. Eszter: 17. Ritkán fordulnak elő: Gizella: 6. Aloysis: 1, Apollónia: 1. Gyöngyike: 1. Ilka: 1. Mariska: 1. Veronika: 1.

ZSIDÓ NEVEK:

Klein Samu. Steinberg Gyula. Khon. Pick Mór. Weiss Gyula.

A BIBLIÁBAN ELŐFORDULÓ MÉRTÉKEK ÉS PÉNZEK

1. Hosszmértékek:

Az Ószövetségben a hosszúság mérés alapegysége a "könyök" (a régi Bibliában "sing") A könyökbossz az a távolság, amely egy átlagtermetű ember alsókarjának hossza a könyökétől a középső ujjá hegyéig. Elnagyolt számítás szerint fél méternek szokták venni, pontosabban: 44,4 cm.

Az "arasz" a könyökhossz fele: 22,2 cm.

A tenyéryi hosszúság (illetve szélesség) az arasz egyharmada: 7,4 cm. Az ujjnyi hosszúság a tenyér negyede: 1,85 cm.

Ezékiel könyvében a könyökhossz egy tenyérrel nagyobb a szokásosnál: 51,8 cm.

- Ugyancsak Ezékiel könyvében szerepel egy hosszabb mérőeszköz a "mérónád", amely az előbb említett könyökhossz hatszorosa, tehát 3 m 11 cm.

II. Az Újszövetségben is megvan a "könyök" hosszúság. A megfelelő görög szó azonban olykor jelképes értelmű, pl. Mt 6,27-ben "egy arasz".

Az ől távolságmérték, hossza 1 m 85 cm. A futam (görögül sztadion) 185 m.

A szombatnap járőföld nem egészen 900 m távolságnak felel meg.

MENDE-MONDÁK ÉS MÁS EGYEBEK

Hunyady Mátyás vadászatot tartott a szokoli erdőségekben sólymokra vadásztak, Beatrix egy ideig egyet sem talált. Megkérdezte Mátyást:

- Mi lett volna, ha te engem nem találtál volna?

- Én jól céloztam - mondta Mátyás -, ezért nem volt eredménytelen a nápolyi kirándulás.

Várbely Lászlóné beszélte, szülei a Berkesek a kertjükben négy arany ökröt találtak. Folyton azt állította, hogy még többnek is kell a háza kertjében lenni. Biztos volt abban is, hogy avar emlékek is találhatóak.

A Fürged felé vezető úton kocsit mellett: évről-évre őrizték egy nyíló rózsabokrot, amelyről az volt a vélemény, hogy ott egy török kán van eltemetve.

Nagyapám beszélte, hogy gyermekkorában az Ireg és Szokoly közötti határfolyó szokolyi oldalán szénagyűjtés volt. Az ott található források közül az egyikbe bedugtak egy petrence rudat, az úgy eltűnt abban a forrásban, hogy nem tudták sehogy sem kivenni.

A törökök építették a budai fürdőket. Az, aki ezeket készítette: Zokoli hitehagyott arbimondrita (muzulmán) volt. A való az, hogy a török azokat, akik a keresztyén hitről áttértek a mohamedán vallásra, azokat kitüntette, elismeréseket, megbízásokat és jutalmakat adott nekik.

A falu alsó részén, a Papp Ferenc féle kertben van egy forrás, amelynek vize a leghidegebb télben sem fagy be, mert olyan meleg a vize.

A megrongálódott róm. katolikus templom hátsó részében állítólag a törökök fürdőt rendeztek be. A valóság, hogy a török szeretett fürdőket és mecseteket (templomokat) építeni.

A forrásokban gazdag ér mellett, amint az iregiek és szokolyiak legeltették a marháikat, összeszaladt két bika.

Addig-addig tülekedtek, míg mind a kettő lesüllyedt az ingoványba. Ez a süllyedős, ingoványos hely a mai szeszfordétól kettőszáz méterre van. Egy szép nyári napon, amint a Szigeti-dűlőben levő földemre mentem szénakaszálás idején, ennek a rétnak vettem az utamat: hirtelen lesüllyedt a jobb lábam szára. Elég volt kievickélnem. A közelben levő szénagyűjtő iregiek még segítségüket is felajánlották.

Feltehető, hogy a budai fürdőket építő renegált szokoli, tényleg származhatott erről a forrásokban gazdag vidékről, és vitte magával az itt szerzett ismereteit és tapasztalatait, hogy mint Kara Musztafa névben örökítse meg a történelem.

Egyébként, ha egy egyenes vonalat búzunk Ádántól Tamásiig, ez az egyenes vonal keresztül megy

Nagyszokolyon is. Miért ne lehetett volna valaha ez egyenes vonal által jelzett föld alattimelegvízesésből kitorő gyógyfürdőre alkalmas meleg forrás, ahogy most Ádándon és Tamásiban is napvilágra jött.

A szőlőnegen az úgynevezett mély út felső részén is feltör sokszor a víz annyira, hogy az úton végig, mint egy árokban folyik a VÍZ, és az út teljesen járhatatlan.

Találkozunk s lopásnak egy érdekes tünetével, ami lehet, más községekben is megvan. Van ember akinek Van jó termése és terményei és mégis szed a másik kukoricájából, burgonyájából, szőlőjéből. Nem sokat, de mint a sajátjából szedne. Olyan gazdáéból lop, aki még nem szedte a terményét. Ha rajtacsípi, azt mondja: a fajaért szedett belőle, természetesen nem sokat szed csak imitt-amott. Teszi ezt azért, hogy a saját termése eredménye több legyen és általában, amire a termékeit felhasználja, azokból nagy jövedelme származzék.

Újabban lopja a gyümölcsöket, tördeli az ágakat.

Patkó Pista a turi betyár sokszor átjárt a (másik pécéről a) megyeri hegyről ide a nagyszokolyi szőlőhegyre.

Jóbarátai voltak a Bergesek-Balassák, Bírók. Hiszen mikor a pandúrok utoljára fogták el - vele együtt fogságba került egy Balassa János nevű betyár is, akit a pandúrok agyonlőttek, aki rögvést meghalt. Patkó Pistát másnap akasztották fel és mind a kettőt egyszerre temették el.

Előzőleg egy alkalommal a pandúrok azt határozták el, hogy a szokolyi pincéknél elfogják Patkót. Bementek a Balassák pincéjébe, ahol tényleg várták Patkót és társait, birkagulyásra - Patkó és társai később érkeztek, mint a pandúrok. A pandúrok bementek a pincébe, lovaikat pedig fákhöz kötötték Ott benn nyugodtan társalogtak, ettek-ittak. Parrag János lelkész leányát Rózsát, megszerette a keszi római katolikus káplán. Rózsának az egyház udvarias dékánja: Fejes János tetszett. Megbetegedett Rózsa, a káplán éppen át jött látogatóba. Ragályos beteg,

nem lehet hozzá bemenni. Megérkezett ... Matyi lelkész is Baranyából.

A káplán hazament Keszibe. Parrag János intézkedett: "Fogadjuk a kedves vendéget". A vendég már a beteg szoba ajtajánál volt, mire Parrag János helyet rendeztetett, a messziről vágatató lónak, és annak abrakot adatott: - a gazdája már a beteg ágya szélénél ült: ... Rózsa ránézett búcsút intőleg a gyógyszret hozó Fejes János dékánra, arcát pirosság öntötte el és érezte, hogy ezzel a mostani helyzettel ... Parrag Rózsa ... Matyi papné lett. Puskás Jánost nagyon megkedvelték a szokolyiak, mint káplánt - Parrag János halála után el is határozták, hogy megválasztják papjuknak. de Puskásnak még egy különbözeti vizsgát kellett tenni, mivel a Dunántúli Református Egyház kerületből jött át ide a Dunamelléki Református Egyház Kerületbe. A vizsga letételét a püspöknek joga is volt elengedni. Elhatározták a nagyszokolyiak, hogy felmennek személyesen Török Pál püspökhöz Budapestre, a kurátor a presbiterek és Puskás János is. Megkéri a püspök urat, hogy engedje el a vizsga letételét Puskás részére. Akkor még vonat járat erre nem volt. Lófogatós kocsin mentek. Becsők Lepsényben egy malacot, Viszló Kápolnanyéken egy ludat gázolt el, egyéb baj nem történt. _ Mikor felérkeztek Török Pál éppen vendégséget tartott az egyházkerület esperesei és teológiai tanárai részére. Jelentették a püspöknek a szokolyiak megérkezését Török Pál azonnal behívta őket Maga mellé ültette jobbról a Puskást, balról a kurátort és így tovább a prechitereket jobbra-balra. Étkezés közben beszélgettek, elmondták miért jöttek. A vendégség végeztével a püspök megelégedését fejezte ki puskással kapcsolatban. Kijelentette, hogy meg van vele elégedve. ode az ügyet hivatalosan is el kell könyvelni, ezért az irodába fognak menni és ott írásba foglalnak mindent. Az ebédlőből kimentek, Puskás és a szokolyiak. Török Pál visszamaradt, egy-két pillanat múlva amint a szolgálólány szedte le a tányérokat felszólalt: Főtiszteletű uram inni mi csak a tiszteletes tányérja alatt, íme ez a száz forint van. Török Pál nagyot nézett. Leányom ez borralalónak sok, - hiszen az egész ebéd sem ért annyit - csúffá tett ez a káplán - No mindegy - gondolta a püspök. Ment az irodába, jöjjenek a kurátor és a presbiter urak, a tiszteletes úr maradjon kinn!

Előadta a Püspök Kedves atyám fiai, a nagyszokolyi eklézsia olyan nagy és híres eklézsia, hogy oda ne ilyen cingár káplánt válasszanak, mint Puskás János, hanem ott vannak Egyház Kerületen, kiváló esperesei és teológiai tanárai, válasszák ezek közül valamelyiket. A szokolyiak nagyot néztek, szóhoz sem jutottak. hiszen az előbb egész másként beszélt a Püspök. - Török Pál éles tekintet látta rajtuk a nagy meglepődést és folytatta: Menjetek csak most nyugodtan haza és hányják-vessék meg jól a dolgot, azután közöljék velem.

Búcsút vettek a Püspöktől. Kijöttek. Mi az eredmény? - kérdezte Puskás Megmondták - Puskás azonnal eloszlattott minden aggodalmat: Válasszák meg a Török Pál püspök urat. - Hazamentek - Várták már Szokolyon a (deputációt) küldöttséget ..

Elmondták az eredményt. Gyűlést tartottak - megállapították jól meghánytuk, vetettük a dolgot, méltóbb embert nem találunk a nagyszokolyi református lelkészi állás betöltésére mint magát a Főtiszteletű Püspök urat: Török Pált. A Dunamelléki Egyház Kerület püspökét - a határozatot Papp Sándor (dédnagyapám) és Viszló János vitték fel: A nagyszokolyi lelkészi állásra a gyülekezet egy része megválasztotta: Török Pál Főtiszteletes Püspök Urat, mert a Puskás János után őt tartják legméltóbbnak a nagyszokolyi lelkészségre. Török Pál megsértődött, hogy nem is az egész gyülekezet akarja, válaszában kifejezte, hogy nem tudja sehogysem jóhiszeműnek nyilvánítani a megválasztást, amelynek eredményét Papp Sándor és Viszló János által közöltek. Az egész nem egyéb, mint szemén-szedett rafíansa és kijátszása az egész ügynek, így a meghívást nem fogadhatja el. Török Pál panaszkodott a főgondnoknak, hogy a szokolyiak a Puskás Jánost többre tartják. Az Egyház Kerület Főgondnok Rády Pál Igy elhúzódott a lelkészválasztás. Közben Puskás János letete a vizsgát és a szokolyiak Szalay Ferenc jutit lelkészt - a külsősomogyi reform. egyh. m. esperesét Puskás János sógorát választották meg, a jutit pedig Puskás Jánost. (excentrikus) kilengő gondolkodású, de egyébként szellemes ember volt.

Egy alkalommal felvitte lyukas kalapját magával a szószékre. Predikálás közben a lyukba dugta ujját, kalapját karóra forgatta: Ilyen lyukas a templomotok teteje a madarak kicsiripelnek belőle.

Felkérték Papp Sándor kurátort: Kurátor Uram vezesse be a tiszteletes urat, mert baj van a nagyszokolyi eklézsiaiban. Mikor Puskás János bucsúzott, a menyecske előzőleg arra kérte, vegyen neki egy selyem kendőt, hogy amikor majd utoljára megy hallgatni a templomba, akkor ezt fogja feltenni a fejére - Megkapta a selyemkendőt. Nagy büszkén sietett a kijelölt padba, de mire odaért a padban már ült tizenegy menyecske, mindenkinek a fején olyan kendő volt, mint az övé. Mindet Puskás vette. Gavallér tudott lenni, de takarékos is: az élelem Még tanuló voltam. Puskás János akkor már látrányi öreg pap volt. Komája volt Kiss Sándor, Kss Lajos nagyszokolyi papnak az apja. Az egész falu népe kiment az állomásra: "Jön a Puskás" - Megérkezett: Nyár volt. Magas sovány ősz szakállas férfi. hosszú fekete kabátban. a lábán cipő nélkül fekete meleg harisnya, nagy kampós juhász bot a kezében. Kísérője Ván Benjamin, a későbbi látrányi lelkész, - látrányi legátus koromban beszélte: Mikor megérkeztek, köszöntés után:

"Hogy vagy komám?" kérdezte puskás a Kisst? "Nem jól", "Mi a baj"? "Nem vettem meg a Brann Dávid uraság

földjeit" "Édes komám, akkor is csak megöregedtél volna". - Válaszolta puskás János.

Jutiak beszéltek: Mikor a divat ellen prédikált bátran mondta: "Izamár csikóra a cüra nyereg" nem illik.

Ván Benjámin, aki Sziládi Áron kiskunhalasi lelkész is (káplánkodott és) mint halasi fiú egyébként is jól ismerte - beszélte nekem: Puskás János bölcsebb ember volt, mint Szilárdy Áron. (Ván Benjamin mutatott és kezembe adott egy botot, elefánt csont volt a feje. A török szultán adta Szilárdy Áronnak. Szilárdy Áron Ván Benjaminsnak. A bot fején Tököly Imre volt ábrázolva II. Rákóczi Ferenc készítette a botot. Rákóczi F, Rodostóban ilyen faragásokkal is foglalkozott.

- Megérkeztek Patkók is. - Ezek többen elvagdalták a pandurok lovai farkát, azok fájdmukban rúgtak, henteregték kalapáltak. - Patkók bekiáltottak a pinceablakon: "Itt van Patkó" - Mire a pandurok a pincéből kijöttek, és fájdalomtól szenvedő lovaikra fel tudtak ülni, Patkók messze elvágattak:

A nagyszokolyi Balassa család egyik ágazatát "Birkás Balassa"-nak is nevezték.

Jelenleg az én tulajdonomat képezi a nagyszokolyi szőlőhegyen az a romban levő pince gödör, amely Patkó idejében még jó és valamelyik "Berkes"-é volt. - Ennek a pincének az aljában volt egy verem, amelyben Patkó sok esetben meghúzta magát, a pandurok elöl, akik Somogyból a somogyi betyárt itt már nem kereshették, mert a másik megyébe nem volt joguk átmenni szolgálatot teljesíteni.

A törökök kimenetelük alkalmával itt hagytak a nagyszokolyi határban négy nagy kő kast. Ezek mind arannyal voltak megtöltve. Ezeket az elrejtett kő kasokat a szokolyiak megtalálták sok kincs volt bennük. - Innen eredhetett, hogy a szokoli határban sok kincset lehet találni. - Ily kőkas töredékes formában még az egyezerkilencszáznegyvenes évek elején is látható volt nem messze a sertés és marha legelő delettetési kútjához.

Kótai Jenőné - Papp Irén - beszélte, hogy ezt a házat, amely az Ő apjái Papp Lajosé volt a falu felső részén, valamikor Eszterházy herceg építette Vas Gereben apja részére ajándékba, hűséges szolgálatai fejében - Ennek a háznak a pincéjéből hosszú folyosó nyílik át a másik utcára. Ebben a folyosóban szoktak gyermekkorukban bujócskát játszani. Klumpákban ment el és kapcákban jött haza Bóta József.

1944. decemberében, amikor elrendelték, hogy az iregszemcsei kastély kertből el kell szállítani a lőszereket, Nagyszokolyból Bóta Józsefet is kirendelték a fuvarozás teljesítésére. A háromszáz pár ökrös fogat szállította a lőszert. Ezek között egy volt Bóta egy a hosszú nagy sorban, melynek parancsnoka Vineze Pap József volt, - Bóta József bácsi kisparaszt létére nagy gondot fordított arra, hogy jó ökrei és tehenei legyenek - szerette az állatot és a földet. Indulás előtt a felesége ráparancsolt, ha már mindenáron klumpákat akar vinni a lábán, akkor azokat a jó meleg kapcákat húzza fel amelyeket ő saját maga font és kötött birkáik gyapjából. Bóta, ha mindig nem is, de most hallgatott a felesége tanácsára.

Jól is ment minden. Jók voltak a klumpák. ezek a csodafacipők. Eső, sár nem volt akadály Bótának. - Az ökrök és szekér is egészen jól bírták mindent Előszállásig. de ott eltörött egy kerék és lesántult az egyik ökör. Bóta megállt. Kihúzta a járom szöveget: Betyár-Miska jöjjetek utánam. Irány: Nagyszokoly. Hegyen-völgyöntüzn-vizen át Az ökröknek az a jó tulajdonságuk volt, hogy gazdájuktól nem maradtak el. Nem volt szükség arra, hogy láncsal vagy kötéllel fogva vezesse őket a gazdájuk. Haladtak szépen egész a vámi szőlőhegyig. Mire odaértek a nap nyugodóba járt. Vértörös korongja lassan eltűnt a láthatár szélén. Pár perc sötét, homály előre is hátra is. Ott egy vízzel jól megtelt patakon kellett átjönni. Bóta bácsi megállt a patak partján, megsimogatta ökrei homlokát, nekirugaszkodott: átugrotta a patakot. Természetes az ökrök is követték, de ez egyik klumpa leesett a lábáról. Úgy gondolta, hogy még a túlsó parton az ugrásra készen helyzetben esett le a lábáról, ezért biztosra ugrott vissza. Az ökrök nem értették a végzetes állapotot. Ők is vissza ugrottak. Bóta kereste a klumpát, de nem találta. Bámulták egymást Bóta és az ökrei. Mit tegyen? Nincs más hátra menni kell. Ismét megsimogatta ökrei homlokát, de mostmár szomorúan. Újra neki vetette magát az átkeléshez, amint lábai elhagyták a partot, nagy csobbanás - az előbbi alkalomból a lábán maradt másik klumpa is leesett, nagyot csobbant: az ökrök visszahököltek - Ez egyszer nem követték gazdájukat. - Bóta bácsi nem tehetett egyebet, mint vissza ugrott ökreihez. _ A visszaugrás sikerült de a partra szállásnál baleset történt. Bóta bácsi elesett. A földön elterülő nagy testtől az ökrök megijedtek, - visszaindultak. - Gazdájuknak nem kis fáradságába került, mire rátudta bírni őket arra, hogy immár az ökrök harmadszor ugorják át az árkot, amit ő már negyedszer fog átugrani. No de most mégis sikerült. - Klumpák nélkül. - Mind a kettő a víztől megáradt patak medrében tűnt el. Bóta ostora nyelvével piszkálta a víz-árkot, de nem akadt a klumpák nyomára!!! Nélkülük indult tovább hazafelé, kapcák a lábán. Hazaért kapcákban, klumpák nélkül, szekér nélkül, lesántult ökreivel.

PATKÓ BETYÁR ÉS A NAGYSZOKOLYIAK

Som szomszédságában, Bábonyban a refromátus anyaszentegyház halotti anya-könyvében az 1962. évben van egy bejegyzés:

„Jegyzet. 1862-ik év September 21-kén, délutáni órákba, a Bábonyban állomásozó pandurok által üldözés közben agyonlövetett Balassa József turi származású állítólag szökött katona rabló,- ugyanaznap Bábonyba beszállított és, hogy valóságosan Balassa József rabló volt, igazoltatott az ötlet esmérő pandúrok és néhány megjelent turi lakosok által.

1862. Sept. 22-kén Balassa Józsi társa öszve lövöldözve, reggeli órákban név szerint Patkó igazabban Tót István. Származása helye nem volt kitudható. A pandúrok által elevenen elfogattatván, Bábonyba beszállított, s így pár óra múlva meghalt.

Mindketten minden egyházi szertartás nélkül Sept. 24-én elásattak a bábonyi temetőbe, ellátva koporsával. Feljegyeztetett emlékül amennyiben valaha kérdés támadna felőlük. Sept. 24/1862. Kaszás Benő reform. lelkész.,fl

Az igali járás Fő Bírójának kívánatára mind a két meghalt rabló külön bizonyítványban kiadatott. Aug. 1-00 1863. - P. H.

1928-ban Somogytúrbán beszéltek, hogy Patkó is túri származású volt és az atyafisága ma is létező család Somogytúrbán. Igazi nevük: Tót. - Ezt megerősítette Németh Győző jelenleg jádi, de előzőleg tóri lelkész társam is. A "turi betyárlegény" fő tartózkodási helye Kásipusztá volt. Terépusztán felül, a Kásierdő felé még ma is megvan az a fa, amely alatt Patkó meg szokott pihenni. Patkó fájának nevezik. Kási és Nyim között van egy földalatti három irányba elágazó pince: kb. 75 négyzetméter területet tesz ki területet tesz ki. Patkó és társai szívesen tartózkodtak ott.

Nagyapám beszélt, hogy édesanyja. Szabatsi Erzsébet volt és a Ságváron élő Moisz Péternél nevelődött fel, akinek egyik őse az Áprád-házi királyoknál támokmesteri szerepet töltött be. Szabatsi Erzsébet azt tapasztalta, hogy férjének pénzbeli nagy gondjai vannak. Tehát elhatározta segít a család anyagi nehézségein. elmegy Ságvárra nevelőszüleihez: Dédapám nem bírta megérteni miért megy gyalog és miért kopott ruhában? - arra gondolt, hogy ott fogja hagyni és többet vissza sem jön. háza tájára sem néz. de másként történt.

Néhány nap múlva érkezett vissza gyalog. Leült és arra kérte férjét bontsa ki a kontyát. Kibontották. Két összemaréknyi arany fordult ki a magas kontyból. Magyarázott .Azért mentem gyalog. rossz, kopott ruhában és csiszegtem-csoszogtam. nem nemzetes asszonyként suhogós selyemöltözetben feszítve a hintón, amit tüzes pejaripák röpitettek volna Tolna és Somogy határán, mert akkor kedves férjemuram lovai is és ezek az aranyak velem együtt Patkó betyár kezébe kerültek volna. de így nem törődött velem, amint én Daránypusztánál Szokoly felé Tolnába. ő meg Kási irányába, Somogyba vette útját."

Jó barátságban volt Patkó Pista a nagyszokolyi Balassákkal. Berkeseikkel. Bírókkal - átjárt hozzájuk. Egy alkalommal a Balassák birkagulyással várták Patkót. A pandúrok ezt megtudták. Bementek a Balassák pincéjébe. Kész volt a birkagulyás. , Volt finom kadarka is. Lovaiat a pince mellett levő fához kötötték. Megérkezett Patkó is. Elvagdalta töben a lovak farkát. Rögvést bekiáltotta az ablakon: "Itt van Patkó!" Mire a pandúrok kijöttek fájó érzéssel hagyva ott a jó illatú birkagulyást és a piros színű erős kadarkát, már messze járt.

Somogytúriak beszélnek, hogy egy alkalommal a pandúrok a Visz közelében levő völgyben úgy megszorították, hogy menekülése teljesen lehetetlenné vált. Amint menekült, szerencséjére arra legeitetett egy juhász, akivel ismeretségben volt. Az hamar levetette a subáját, kifordította, Patkó pedig belefeküdt az árokba, a subát a juhász rádobta, a birkákat a suba köré hajtotta. Mire a pandúrok odaérkeztek, akkor már nem volt látható sem Patkó, sem a suba ..

Patkót 1862. szeptember 22-én a reggeli órákban összelövöldözve bevitték Bábonyba és bedobták egy disznóba. Őrizetére odaállították a községi hajdút. Látták, hogy meg fog halni. Patkó lázas volt. Vízért kért az őről. Az elment haza. elmondta a feleségének az esetet. .Hadé te anyja, itt van az ólban az egyik betyár, alig tud már mozogni. Vízért kér. Süss neki tojást, én meg hozok valahonnét egy pohár bort. Ezt viszem neki, nem vizet." Megsült a tojás, benne a szalonna és kolbász. Lett bor is. Jó szívvel vitte Dobosa betyárnak. Patkónak jól esett. Evett, ivott, ha keveset is. Megköszönte a szívességet:

- "Tudom, látom, szegényember vagy. Valami módon bármibe fog kerülni, vedd meg a Kásipusztán levő nagy szalmakazal keleti felét. annak az aljában megtalálod az aranyakat, kincseket..."

FELHASZNÁLT ADATOK: IRODALOM, SZÁJHAGYOMÁNY, CSALÁDI FELJEGYZÉSEK, OKIRATOK

- 1.Református egyház anyakönyve, kereszteleés 1720-ból.
- 2 Nt. Németh Károly 1816. évi püspöklátogatásra írt történeti feljegyzés.
- 3.Vönöczki Ág. Ev. egyház anyakönyve. Családi okmányok, feljegyzések. Vasmegeyi és tolna megyei levéltárak.
4. "N" Protokollum. Megszállólevél.
- 5.Eredeti okmányok, névjegyzékek, lajstromok, egyház irattár.

6. Anyakönyvek, szájhagyományok, "N" Protokollum.
 7 Nt. Németh Károly feljegyzései.
 8. Szászi István feljegyzései az 1842.-ben június 19-én tartott ebédrel kapcsolatban.
 9. Protokollum. A Nagyszokolyi Református anyaszentegyház halotti anyakönyvi adata 1767 -ből.
 10. Hivatalos okmányok, négy tanuvallomás.
 11. Községi és egyházi együttműködés.
 12. Második templomunk.
 13 A harmadik, vagyis a mostani templomunk építkezéséhezv aló engedély.
 14. Évi számadások, jegyzőkönyvek. a vonatkozó esztendőkből. 15. Számadások, anyakönyvek, egyházi feljegyzések, szájhagyományok.
 16. Számadások, feljegyzések, jegyzőkönyvek.
 17. Számadások, jegyzőkönyvek, szájhagyományok.
 18. 1739. évből egy eredeti okmány.
 19 Az előbbi okmány.
 20. Helyszíni szemle, fellebbezés.
 21. Anyakönyvek és szájhagyományok.
 22. Személyes ismeretek és tapasztalatok.
 23. Nt. Fábri László ev. lelk. közleményei, anyakönyvek, jegyzőkönyv.
 24 Adományozások.
 25. Anyakönyvek, feljegyzések, jellemzések.
 26. Anyakönyvek, feljegyzések, jellemzések.
 27. Római-katolikus egyház történetéhez közlemények, pénzek a szekszárdi múzeumban.
 28. Papp István rk. tamási plebános gyűjteménye.
 29. Szakértők vizsgálata, helyszíni szemle.
 30. Építési lehetőségek.
 31. Találgatások, adományok.
 32. Anyakönyvezés, hivatalos feljegyzés, és azok hiányossága.
 33. Anyakönyvezés, feljegyzések.
 34. I ratok, emlékek.
 35. Fundális, "Extrachtus nszokolyi helységben. Conventionátusok földjeinek és rétjeiknek az 1803. 10 anno jultii No 127." felmérése
 49. Németh Károly és Szászy István feljegyzése, "N" protokollum 18. old.
 50. Évi számadások, jegyzőkönyvek a vonatkozó esztendőkből.
 Szájhagyományok, anyakönyvek, egyházi számadások és egyházi feljegyzések.
 51. Nt. Németh Károly 1816-001 való beszámolója az egyház múltjáról.
 46. 1739. évből egy eredeti okmány.
 52 Németh Károly és Szászy István feljegyzései "I" és "H" protokollumok, számadások, a megnevezett esztendőkből, feljegyzések, emlékezések.
 53. Szájhagyomány, jegyzőkönyvek, számadások, "N" protokollum.
 54. Anyakönyvek - Szászy István feljegyzései. "1" Protokollum.
 55 Jegyzőkönyvekből, anyakönyvekből, "N" protokollumból. 1.2.12. oldal. Édesapám, nagyapám és a nagyszokolyiak elbeszéléséből. Gönczi Pált ismertem, kántorizált, amikor diákkorombanp redikáltam itt. Harczócz Eszter, Peres Árpád, parragh Zoltán. Gerendai József. Bartik Vilma. Hajas Dona. Badicz Sarolta munkatársaim voltak.
 56. Németh Károly feljegyzése.
 563 Az előbbi okmány.
 64. Helyszíni szemle. számadások.
 65. Személyi ismeretek és tapasztalatok.
 66. "N" protokollum 40. old. és szájhagyomány.

NAGYSZOKOLYI LELKÉSZEK NÉVSORA:

- Tatai István: 1720. VIII. - 1721. III.
 Kállal János: 1721. III. - 1723. III.
 Bodokl József: 1723. - 1727.

Hubal Bálint: 1727. - 1731.
 Czene Papp István: 1731. III. - 1735.
 Sallal István: 1735. - 1736. III.
 Giczél Sámuel: 1736. IV. - 1739.
 Szoboszlai István: 1739. III. - 1768.
 Kiss Ferenc: 1768. III. - 1793.
 Vécsel József 1793 III. 23. - 1796.
 Kiss Sámuel: 1796. III. 15. - 1804. 1. 16.
 Németh Károly: 1804. II. 22. - 1835. VIII. 24.
 Segédlelkészei:
 Földvári Gábor 1830.
 Kallas Károly 1832.
 Szokolai Sámuel 1833.
 Tasnádi Nagy Mihály 1834.
 Papp Sámuel 1835.
 Gámgol János 1836. V.
 Szász István 1836. IX.
 Parrag János 1850. XI. 13. - 1868. VIII. 9.
 Helyettesei: puskás János Kovács Gábor Váci Sándor Szász János
 Szalay Ferenc 1870. IX. 11. - 1892. II. 20.
 Káplánjai:
 Szabó Elek 1883. VII. - 1884. VII.
 Biczó Zsigmond 1884. VII. 1. - 1886. vm.
 ifj. Szalai Ferenc 1886. VIII. 1.
 Szalay László 1887. VI. - 1890. V.
 Miklós Géza 1890. VI. 25. - 1891. IX.
 Gál Lajos 1891. X. - 1892. III.
 ifj. Szalai Ferenc 1892. IV. 1. - 1893. V. 1.
 Szilágyi Béla 1893. VII. - 1896. IV. 30.
 Káplánjai:
 Barsi László 1896. V. - 1896. XI.
 Csákó István 1896. XI. - 1897. XI.
 Benedek Ede 1897. XI. - 1898. XII.
 Halom Vince: 1898 - 1903.
 Segédlelkészei:
 Szigeti Bálint Szigeti József Kacsóh Lajos
 Szilágyi Árpád 1903. - 10906.
 Kiss Lajos 1906. - 1938.
 Segédlelkészek:
 ifj. Eöri Szabó Dezső Kiss Károly
 Papp Gyula 1938. - 1967.
 Kurgyis József 1968. 1. - 1974.
 Szénási László 1974. XI. 1983. XII. 31.
 Kiss Endréc 1984. - 1986.
 Hentes László 1986. V. - a mai napig